

అం

శ్రీ రస్తు.

శ్రీమన్నై ప్రవకాశ్యపకులకలశపయోరాశి

రాకానిశాకరాయమాణ

శ్రీవీరరాఘవసూరివిరచితః

ప్రయోగదపకాణః

కోంబూరు, వడ్డిపుగమ్, శ్రీనివాసరాఘవాచార్య

ఫణిపురమ్, కేశవభట్టార్యసహాయేన

మణ్డయమ్, దామోదరమ్, అశశిజ్ఞరాచార్యేణ

పరిశోధ్య

మద్రాస్ తరువల్లికేణి శ్రీ సరస్వతీభట్టారాధ్యతైః

ఫాపితాయామ్

మైసూరు సద్విద్యామణ్డిరముద్రాశాలాయామ్

ముద్రాపితస్సకవిజయతేతరామ్

౧౮౮౫ - ౧౧ - ౫.

ప్రకటనా

యద్యభిలషితాని గృహ్యరత్నాదిపుస్తకాని, మైసూరు హిందూ
లైఫ్ ఇన్సూరెన్స్ కంపెనీ మ్యానేజర్ ఆజీ, వియ్యవైయ్యక్తాయతోఽ
భిగస్తవ్యాని, తేహి ప్రదానే ప్రేషణేవ సముద్యుక్తాః.

పుస్తకనామాని.	మూల్యమ్	టపాల్
గృహ్యరత్నకణ్ఠభూషణమ్	౧ - ౧౨ - ౦	౦ - ౩ - ౦
శ్లోకరత్నాకరః	౩ - ౮ - ౦	౦ - ౫ - ౦
ఆశౌచశతక వ్యాఖ్యానమ్	౧ - ౩ - ౦	౦ - ౨ - ౫
వశనిర్ణయా	౧ - ౫ - ౦	౦ - ౨ - ౦
సుధీవిలోచనమ్	౩ - ౪ - ౦	౦ - ౫ - ౦
వైద్యనాథీయశ్రాద్ధకాణ్ఠః	౪ - ౦ - ౦	౦ - ౫ - ౦
వైద్యనాథీయశౌచకాణ్ఠః	౧ - ౨ - ౦	౦ - ౨ - ౦
ప్రయోగచన్ద్రీకా	౦ - ౭ - ౦	౦ - ౧ - ౦
ప్రయోగదర్పణః	౦ - ౭ - ౦	౦ - ౧ - ౦
చణ్డకాశికనాటకమ్	౦ - ౯ - ౦	౦ - ౧ - ౬
ప్రసన్నపారిజాతమ్	౦ - ౨ - ౦	౦ - ౦ - ౬
ధనజ్ఞయవిజయవ్యాయోగః	౦ - ౨ - ౦	౦ - ౦ - ౬
వివ్యసూరిచరితమ్	౦ - ౧౨ - ౦	౦ - ౨ - ౦
ఆర్తిప్రబంధః	౦ - ౭ - ౦	౦ - ౧ - ౦
ఉత్పత్తరాఘవమ్	౦ - ౨ - ౬	౦ - ౦ - ౬

గృహ్యరత్నాదిపుస్తకగ్రంథ అపేక్షితగ్రంథాదరే అపుగళన్న, మైసూ
ర్లిరువ హిందూలైఫ్ ఇన్సూరెన్స్ కంపెనీ మ్యానేజర్ ఆజీ, వియ్యవైయ్యక్తాయ
క్లార్యరింద వడయబహుదు, అవరు కొడువదక్కాగలి కళుహిసువదక్కాగ
లి ఉద్యుక్తరాగిరుత్తరే.

మూల్యనన్ను లేబిల్ రూపదిండకళుహిసువవరు రూపాయిగ కేగిరి
నేప్రకార అధికవాగి కొడచేటు.

విషయానుక్రమణికా.

పు	విషయాః.	పు	విషయాః.
౧	మృతపూర్వక్రియా	౨౦	ఏకప్రకారేనాపి పితృదీనాం తౌ
౨	సంసారార్థక్రియః		రాదినీషేధః
౩	క్రియావిభాగః	౨౧	దశాహమధ్యేంద్రసంక్రాంతి
౪	ఆత్మరూపాగ్నిమరణే		సమ్యక్వేదకదానాదివివేకః
౫	సమిత్యమారోపణ	౨౨	విదేశాగతపుత్రాదివిషయే
౬	ప్రేతాగ్నిసంస్థానమ్	౨౩	మాతాపితృభర్తృమరణేపత్నీ
౭	దమ్మశ్రోతవ్యసరప్రవాసే		పుత్రాణామశౌచకాలవి
౮	రజస్వలాదిమరణ		వేకః
౯	ద్విభార్యాద్యగ్నివివేకః	౨౪	అపుత్రాకృతసంస్థారవిషయే
౧౦	మృతస్యజీవనెప్రాయశ్చిత్తం	౨౫	దశాహద్యాశౌచవతాం క్రి
౧౧	పర్యుషితప్రాయశ్చిత్తం	౨౬	పునస్సంస్థారః [యాకాలః
౧౨	మరణసమయేజలమున్నర్హ	౨౭	అతీతప్రేతకృత్యవర్జ్యనక్ష
౧౩	దక్షిణాయనాదిమరణ [దౌ		త్రాదయః
౧౪	అనూధానుపనీతసంస్థారః	౨౮	పాపజ్ఞానాదీనాముదకదానా
౧౫	గర్భిణీసంస్థారః		ద్యవధికారః
౧౬	రజస్వలాసూతికయోర్మరణ	౨౯	శౌచిమూలముః
౧౭	పరిభాష	౩౦	ఆశౌచినియమః
౧౮	బ్రహ్మమేధపితృమేధ	౩౧	ఏకాదశాహకృత్యమ్
౧౯	ప్రేతాహునప్రాయశ్చిత్తం	౩౨	ఏకోద్దిష్టవిధిః
౨౦	అనుమరణ	౩౩	ఏకాదశాహవ్యతిరక్తదినే ఏ
౨౧	పితృశౌచమధ్యమాత్మమరణ		కోద్దిష్టకరణేవజ్ఞాని
౨౨	నగ్నప్రచ్ఛాదనమ్	౩౪	ద్వాదశాహాసాపిణ్డ్యకాలః
౨౩	ఉదకపిణ్డదానమ్	౩౫	సాపిణ్డ్యాదిశ్రాద్ధేష్వగ్నినిర్ణ
౨౪	నవశ్రాద్ధమ్	౩౬	వజ్రాదైకోద్దిష్టవిధిః - [యః
౨౫	పిణ్డవ్యకాకస్పృశాదౌ	౩౭	శ్రాద్ధపరిభాష
౨౬	అస్థిసంక్షయః	౩౮	భోక్తృనియమః
౨౭	సంక్షయనాత్పువ్వామగ్ని	౩౯	శ్రాద్ధార్హవదాధాః
౨౮	ప్రభూతబలిః [నాశ	౪౦	వర్జ్యసదాధాః
౨౯	శుక్రవారేజ్ఞాతీనాంవపనని	౪౧	సపిణ్డీకరణప్రయోగః
	షేధః	౪౨	మాతృసపిణ్డీకరణమ్
౩౦	ఏతోర్మరణపుత్రస్యవపనమ్	౪౩	అనుమరణేసపిణ్డీకరణమ్
౩౧	ప్రవతౌదాసపిణ్డీకరణవపనమ్	౪౪	కనిష్ఠాదివాక్యతేనపిణ్డీకరణ

విషయానుక్రమణికా.

పు	విషయాః.	పు	విషయాః.
౪౦	పితృమహాదిసపిండోరణమ్	౪౯	భోక్తృసమనే
౪౧	సోదకుస్ఫుశ్రాద్ధమ్	,,	పిండదానాత్పూర్వమగ్నినాశే
,,	ఉనమాసికాదికాలః	,,	భోక్తృవాణాముచిచ్ఛసంస గాదౌ
౪౨	పార్శ్వణశ్రాద్ధప్రయోగః	౫౦	భ్రాతృబాహుభ్యేః
౪౩	మాత్రాదిశ్రాద్ధేహ్యవహ నాదివివేకః	,,	పాపిష్ఠ్యాదౌభోక్తృసఖ్యే
,,	శ్రాద్ధద్వయసన్నిపాతే	,,	శ్రాద్ధభేదః
,,	శ్రాద్ధగుర్భేఅమసస్ఫువే	౫౧	దగ్ధాదిగర్భణప్రకారః

శుద్ధాశుద్ధపత్రికా.

పు	ప	అశుద్ధమ్	శుద్ధమ్	పు	ప	అశుద్ధమ్	శుద్ధమ్
౪	౧౬	తాకోవా	తాకికోవా	,,	౧౯	అముగో	అముకగో
,,	౨౩	బ్రహ్మత్యా	బ్రహ్మహత్యా	,,	౨౦	ప్రేతాయే	ప్రేతాయై
౫	౧౯	తాంకృత	తాంకృత	౪౦	౨౪	విశ్వదేవా	విశ్వదేవా
౬౩	౬	గన్వప్రాశ్య	గన్వంప్రాశ్య	,,	,,	విశ్వదేవ	విశ్వదేవ
౧౮	౨౨	ప్రథమనది	ప్రథమనది	౪౧	౧౦	విశ్వదేవవి	విశ్వదేవవి
౨౦	౪	కేశశధారణ	కేశధారణ	౪౪	౧౭	విశ్వదేవా	విశ్వదేవా
౨౩	౨౪	ప్రకృతికృతా	ప్రకృతా	,,	౨౬	మహావిష్ణోః	మహావిష్ణోః
౨౪	౧౩	హతానాం	హతానాం	౪౫	౧౪	విశ్వదేవ	విశ్వదేవ
౨౭	౯	మాసనముప	మాసనముప	,,	౨౪	విశ్వదేవ	విశ్వదేవ
౩౧	౨౦	కుర్వతే	కుర్వాతే	,,	౨౬	విశ్వదేవ	విశ్వదేవ
౩౬	౧౪	విశ్వదేవా	విశ్వదేవా	౪౭	౨	యోహనం	యోహీనం
,,	౧౭	విశ్వదేవా	విశ్వదేవా	,,	౨౨	పత్యే	పత్యే
౩౭	౧	విశ్వదేవా	విశ్వదేవా	౫౦	౯	ద్విశ్వదే	ద్విశ్వదే
,,	౩	మహావిః	మహావిః	,,	౧౨	ద్విశ్వదే	ద్విశ్వదే
,,	౫	విశ్వదేవా	విశ్వదేవా	,,	౧౩	విశ్వదేవా	విశ్వదేవా
,,	౭	విశ్వదేవా	విశ్వదేవా	,,	౧౪	విశ్వదేవా	విశ్వదేవా
,,	౧౬	గచ్ఛన్తు	గచ్ఛన్తు	౫౧	౬	అకగో	అముకగో
,,	౨౨	విశ్వదేవ	విశ్వదేవ	,,	౧౩	మహానా	మహాదీనా
,,	౨౬	విశ్వదేవా	విశ్వదేవా	,,	౨౨	హీమాతుః	హీమాతుః
,,	౨౭	విశ్వదేవ	విశ్వదేవ	,,	౨౩	హీమాశుః	హీమాశుః
౪౯	౧౭	వర్ధమామ్	వర్ధమామ్				

అం

ప్రయోగదర్పణప్రారంభః

ససీతం సానుజం రామం సంప్రణమ్య సహస్రశః ।

ప్రయోగదర్పణం సమ్యక్ సప్తం క్రియ తేమయా ॥

శ్రీకారాద్యష్ట దాచార్యపర్యంతా ప్రణమన్ గురూన్ ।

ప్రయోగదర్పణం కుర్వేద్భక్త్య తేయేన సలస్ఫుటమ్ ॥

శ్రీవైకుంఠమివ్యంతం పితృదిం పుత్రాదిః “శన్నోదేహిః - ఆపోవాఞ్మదం -
 ప్రపదాదివ - ఆపోహిష్ఠామయోభవః - ఋతంచ సత్యంచ” ఇత్యేతైర్మనై
 న్సంస్మార్య శుద్ధవస్త్రోద్ధృతపిండైశ్చ తులసీమాలాధారయిత్వా మహా
 దవలోకనం కారయిత్వా తత్పానుగుణం ద్వాదశాబ్జకృచ్ఛాం షడ
 బ్జకృచ్ఛాం త్ర్యబ్జకృచ్ఛాం ముక్తకృచ్ఛాం మితి క్రమేణ షష్ఠ్యంతర శత
 త్రయమశీత్యధికశతం నవతిస్త్రింశదిత్యేతేషాం ప్రతినిధిం ప్రతికృచ్ఛాం
 గోదానం తన్మూల్యం వింశతిమాషపరిమాణ స్వర్ణదానం తదర్థం తదర్థం వా
 వష్టి బ్రాహ్మణభోజనం చతుర్వింశతిబ్రాహ్మణభోజనం వా తదర్థం వా తావ
 త్పర్యాప్త ధాన్యదానం తన్మూల్యదానం వా అయుతగాయత్రీజపం గాయ
 త్ర్య తిలహేమామసహస్రం ప్రాణాయామశతద్వయమనశనవేదపారా
 యణమహేమారాత్రముదకవాసం ద్వియోజన తీర్థయాత్రాం పుణ్యతీర్థే
 ద్వాదశ వారమనార్ద్రావస్త్రుసశిరస్కస్నానం సముద్రగనదీస్నానం వా
 కాలశక్తోరనుగుణం యతిశిష్యత్పరిపదనుజ్ఞాపూర్వకం కారయేత్ । అ
 శక్తౌ పుత్రాదిస్త్వయం కుర్యాత్ । అత్యంతాసన్నమరణసమయేతు భగవన్నా
 మకీర్తనమేవ కారయేన్నప్రాయశ్చిత్తముపదిశేత్ , తదుపదేశేతు ముమూ
 షూర్కనోవ్యాకులతయా హరిసజ్జీర్తనం త్యజతి , తదుపదేష్టుశ్చ మ
 మాదోషోభవతి , తస్మాద్భగవన్నామసంకీర్తనమేవ కారయేత్ । తతోగౌ
 స్సవత్సాభోజనపర్యాప్తాభూమిర్దోగద్వయపరిమాణాస్తిలానిఋత్రయ
 పరిమాణం స్వర్ణమాఢకపరిమాణమాజ్యం సూక్ష్మవస్త్రద్వయం సార్థభా
 తిధాన్యం వష్టిపాదం నిమగ్నచతుష్టయపరిమాణం రూప్యం సార్థభారిల

వణిమి త్యేతాని దశదానాని , అన్నపానాశ్వ పాలిగ్రామ దానానిత శక్త్య నుసారేణ కారయేతుగ్రాహ్యద్వా । పుణ్యసూక్తపుణ్యమన్తాప్రొక్షరద్వా దశాక్షర శ్రీరామషడక్షరప్రణవోపనిషదపతేజ్జపేదచ్చ ।

అథసంసకర్తృక్రమః

పుత్రస్సపత్నీపుత్రకపుత్రికాపుత్రః,దత్తః,పౌత్రః,ప్రపౌత్రః,ధనహారి దౌహిత్రః,దౌహిత్రః,పత్నీపతిః,దుహితాభ్రాతృతత్పుత్రః,అసోదరభ్రాతృతత్పుత్రః,పితా,మాతా,స్వమౌ,ధాత్రీ,దౌహిత్రీ,పాత్రస్య పత్నీ,తత్పుత్రీ,దత్తస్యపత్నీ,భగినీ,భాగినీ,యస్సపిండః,సోదకః,మాతృసపిండః,సగోత్రః,శిష్యః,ఋత్విక్,భృగ్వీః,గురుః,ఆచార్యః,సహాధ్యాయీ,జామాతా,సఖా,రాజేత్రి,పూర్వపూర్వాభావే పరఃపరఃకర్తా .

దాహోద్యోకోద్దిష్టాంతః పూర్వాః,క్రియాః ; తచ త్రరాస్సపిండ్యాం తామధ్యమాః ; తదూర్ధ్వముత్తరాః ॥ పుత్రాదిస్త్రీవిధాః,క్రియాః,కుర్యాత్పుత్రాదిపూర్వామధ్యమాశ్చ కుర్యాత్,ఉత్తరాః । ముఖ్యకర్తా అశక్తశ్చేత్పూర్ధానమాత్రం స్వయమెవకుర్యాదన్యస్సర్వం దర్భప్రదానపూర్వకమన్యేనవ్రత్యాసన్నేన కారయేత్ । పుత్రాణాం బహుత్వే శీలవృత్తాదిగుణవాసుగ్రాహ్యత్ ; సర్వేషాం గుణసామ్యేఽపిపితృప్రియఃకుర్యాత్,సర్వేషాంప్రియత్వే జ్యేష్ఠఃకుర్యాత్,సర్వేషామప్రియత్వేఽన్యఃకుర్యాత్ । దత్తారసయోమః,ధ్యే కనిష్ఠోప్యారనఃకుర్యాత్ ॥ వ్రథమవర్షకృతచాశస్త్రీవర్షావాపిత్రోర్జన్త్రీవదౌర్ధ్వదైహికం కుర్యాత్,తృతీయమన్యేన కారయేత్ । భర్తృపత్నీసర్వం సమస్త్రీకం కుర్యాత్,ధర్మవివాహేనాథాచే దమస్త్రీకమ్, తయోర్జన్త్రీచాపరణాశక్తౌ ప్రధానవ్యతిరక్తం సర్వందర్భం గృహీత్వాఽన్యఃకుర్యాత్ ; ప్రధానం సమస్త్రీకం తాభ్యామేవ కారయేత్ । పత్నీంరజస్వలాయామమస్త్రీకమన్యసంసుగ్రాహ్యచృతుర్ధైవశ్చమేవాదినే సాపునసంసుగ్రాహ్యత్,అథవాతదానీమేవోద్భృతజలేనస్నాత్వా ప్రాజాపత్యకృచ్ఛింతీర్ణకృచ్ఛిం వారుణకృచ్ఛిం కృత్వాదర్భం ప్రదాయాన్యేన కారయేత్ ।

ఆత్మరూపాగ్నిమరణే కర్తాప్రేతస్య దక్షిణహస్తం లోకీకాగ్నౌపభితప్య “ ఉపావరోహజాతవేద ఇమంతంస్వర్గాయ లోకాయనయప్రజా

నన్నాయఃప్రజాం రయినుస్తామ ధేహ్యజస్రదీదిహినోచురోణే” ఇత్యు
పావరోహమన్త్రం జపిత్వా ఉపహతప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యతి సజ్జ-
ల్యపరిస్తీర్యాజ్యం దర్శించనంప్రశ్న్య “పునస్తాద్విత్వా” ఇత్యగ్నిం
ప్రజ్వాల్య సర్వప్రాయశ్చిత్తమనాజ్ఞాతత్రయంచ జుహుయాత్ .

సమిత్సమారోపణేతు “ ఆజుహోవన - ఉద్భవ్యస్వ ” ఇతి ద్వా
భ్యాం లోకి కాగ్నౌ తాంసమిధమాధాయ పూర్వవదుపహత ప్రాయశ్చి-
త్తం జుహుయాత్ . ఏవం కాలగర్వయ హేమామానతిక్రమే తదూధ్వంప్రే-
తాగ్నిసన్ధానమ్ .

విచ్చిన్నాగ్నేస్తతప్రత్యావామరణే ప్రేతాగ్నిసన్ధానం కరిష్యతి
సజ్జల్య ద్వాదశగృహీతేనాజ్యేన సర్వప్రాయశ్చిత్తంశుత్వా “అ-
యాశ్చాగ్నేసి” ఇత్యేతయా అనాజ్ఞాతత్రయేణచహుత్వా అతీతకాలా-
నుగుణం కృతప్రతినధిద్రవ్యం హేమామద్రవ్యంచ బ్రాహ్మణేభ్యోదత్వా
పాయూరభ్యహుత్వా పంసురార్యాత్ . పతీతాయాం, రోగిణ్యామవిచ్ఛ-
ప్త్యాం, ప్రతిహతాయాం, వాభా ర్యాయాందర్భేఃప్రతినధింకృత్వాగ్నిస-
న్ధానంకుర్యాత్ .

పోషితభార్యస్య పోషితభర్తృకాయావా మరణేప్రేతాగ్నిస-
న్ధానంసజ్జల్య, అయాశ్చ హేమామానై “ సప్తతేలగ్నే - సప్తవాహృ-
తయః - పూర్వంధేవాఅపరేణ - ప్రాణాపానౌచక్షుః - మాత్వావృతౌ
సంబాధిస్తామ్ - మాత్వావృతౌసంబాధేథాం - అగ్నేభ్యావర్తి - అగ్నే
అగ్గిరః - పునరూజానివర్తస్వ - సహరయ్యానివర్తస్వ ” ఇత్యేతాభిశ్చ
తుర్గృహీతం శుత్వా అనాజ్ఞాతహేమామాద్యోపాసనాన్తం కృత్వా
పంసురార్యాత్ .

రజస్వల సూతికయోస్తద్భర్తృత్వా మరణే పూర్వవదయాశ్చ
హేమామాన్తంశుత్వా “ జాతవేదసేసునువామ - మనోజ్యోతిజాషతా-
మాభ్యమ్ ” ఇత్యేతాభ్యామ్, “ భూరగ్నయేచ ” ఇతిచతుర్భిః, “ తన్తుంత-
స్వ - ఉద్భవ్యస్వ - త్రయస్త్రింశత్తన్తవః ” ఇత్యేతాభిర్వ్యస్తాభిస్స-
మస్తాభిర్వాహ్యైభిరనాజ్ఞాతత్రయేణ పునస్సమస్తాభిర్వాహ్యై హృతిభిః
“ అపపాప్తానంభరణీ - యస్మిన్క్షుత్రేయమయేతి ” ఇత్యేతాభ్యాంచతు

గృహీతం హుత్వా అనాజ్ఞాతమి త్యాదిపూర్వవత్కృత్యా సంస్కార్యాత్ .

ఇతి ప్రయోగదర్శనే ప్రథమః పఞ్చః

అథ యస్య ద్వేభా ర్యేతస్య వా జ్యేష్ఠభార్యాయా అగ్ని సంసర్గా త్పరం మరణే తేన సంస్పృష్టా గ్నినా దాహః కార్యః, కనిష్ఠవత్సమరణే చ చ్ఛ్రికో క్తవిభాగక్రమేణ అగ్నిం ద్వేభా విభజ్య దక్షిణ భాగస్థః జ్యేష్ఠాయా ఉత్తర భాగస్థః కనిష్ఠాయా ఇతి వినిర్దిశ్య పృథక్ పృథక్ హుత్యా హుతం హుత్వా జ్యేష్ఠాయా అగ్నిం శమయిత్వా కనిష్ఠాయా అగ్నినా తాందహేత్ . తయోర్యుగపన్నరణే చైవం విభజ్య తత్తదగ్నినా తాంతాందహేత్ . అగ్ని సంసర్గాత్పూర్వం తస్య మరణే భార్యా ద్వయాగ్ని సంసర్గప్రకారేణ అగ్ని సంసర్గాంక్యత్వా తేన దాహః కార్యః . జ్యేష్ఠాయా అగ్నౌ కనిష్ఠా వివాహ హుత్యా మేకృతే త్రయాణామపి తేనైవ దాహః కార్యః . వివాహ శేష హుత్యా మయోర్మధ్యే దను త్యోరన్యతరమరణే యుగపన్నరణే వా తదైవ శేష హుత్యా మాన్తం కృత్వా తేనాగ్నినా దాహః కార్యః . యతిభార్యా విధుర విధవా కన్యాసుపనీతో పనీతానామకృత వివాహస్య స్నాతకస్య చోత్తపనాగ్నిః, యతిభార్యాయాః ప్రేతాగ్నిసన్ధానం వా, కన్యాబాలయోస్తుషాగ్నిర్వా, బ్రహ్మచారియ తిభార్యేతరేషాం తాకౌ వా బ్రహ్మచారిణః కపాలాగ్నిర్వా . దర్భముష్టిత్రయేణ క్రమాత్ప్రవర్తితో త్తపనాగ్నిః . తప్తకపాలనిక్షిప్త తుషాజ్ఞాతస్తు షాగ్నిః . కపాలదహనాజ్ఞాతః కపాలాగ్నిః . ఏవమగ్నిముత్యాద్య ప్రేతస్య దక్షిణపాశ్వేన్విధాయ అయాశ్చ పురుషసూక్తవ్యాహృతిభిశ్చ ద్వాదశ గృహీతేనా జ్యేన హుత్వా తతస్సంస్కార్యాత్ .

ప్రాణ వాయో కేన చిద్దోషేణ నా సాగ్రవర్తిని సతిశ్చుతవద్భవతి తస్మాన్నశీఘ్రం ప్రేతకర్షిపక్రమేత్, యామద్వయం యామం వా ౨వలూ క్య తతఉపక్రమేదన్యథా బ్రహ్మత్యాభవతి, తథాశిచ్చితే న విలమ్బిత శీఘ్రం నిర్వరేత్ . స నిర్వరణాత్పృగ్యదిజీవతి తదా అగ్నయ ఆయుష్ష తేస్థాలీపాకంకుర్యాత్, ఆహితాగ్నిశ్చేదగ్నయ ఆయుష్ష తే పురోడాశ మష్టకపాలం నిర్వపేత్, యది మార్గైశ్చ శానేనా జీవతి తదా తత్ప్రీతాది స్తంఘృతకుమ్భునిమజ్య జాతకర్తృదికుర్యాత్ .

దినాపశ్చిమ్మింశతిఘటికాసు మృతే అస్తమయా త్వరం ప్రతేష్ఠితే
 బ్రాహ్మముహూర్తాత్పూర్వం మృతే ఉదయాత్పూర్వం కృచ్ఛ్రత్ర
 యం కృత్వా పశ్చిమేనప్రత్యక్ష్య పవనానేనాభిషిచ్య “యమోదా
 ధారపృథివీం యమోద్యాముతస్సూర్యః , యమస్సర్వమృత్యుస్తేన ప్రా
 నానాం వాయునాంస్వాహా । ఉశస్తస్త్వాసిధీమహ్యశస్తస్సమధీమహి , ఉ
 శస్సుశతతపహపితౄణాహవిషేతత్రవేస్వధానమస్సాహా । విశ్వేదేవస్య
 నేతుర్మర్త్యవృణీతసఖ్యం , విశ్వేరాయఇమభ్యసిమ్యమ్నం వృణీతపుష్యసే
 వ్వాహా” ఇత్యేతాభిర్వస్తాభిస్సమస్తాభిర్వాప్తహృతిభిశ్చతిలైర్జుహుయాత్ .

మరణసమయే భయాదినాజలమలోత్సర్గైశ్చాద్రీఃఖూతేవా రోగా
 దినాపూతిగభైవా గోమయవారిణాస్నాపయిత్వా శుద్ధజలేన ప్రత్యక్ష్య
 గర్భోదకేనసేచయిత్వా బ్రాహ్మణాననుజ్ఞాప్య కృచ్ఛ్రత్రయంకుర్యాత్ ।
 కృమ్మ్యత్వాతే మశకదూషితేవా మధ్వాజ్యగోమయవారిభిస్సాపయి
 త్వా శుద్ధజలేన ప్రత్యక్ష్య గర్భోదకేన సేచయిత్వా బ్రాహ్మణాననుజ్ఞాప్య
 గోదానంకృచ్ఛ్రత్రయంచకుర్యాత్ .

దక్షిణాయనే కృష్ణవక్షే రాత్రా వామరణే “తాసూర్యాచన్ద్రీమ
 సా - ఉభావస్తా - పతీమ్యుషద్విశ్వవిదా - విశ్వవపరి - అస్యశ్రవః - పూర్వా
 పరమ్” ఇత్యేతాభిష్ఠిశ్చతుర్థహీతం ప్రతినిమిత్తంజుహుయాత్ । సర్ప
 హతే “నమోఅస్తుసర్పేభ్యః - యేదోరోచనే - యాఇవవః” ఇతి తిన్మ
 భిశ్చతుర్థహీతం హుత్వా స్వణతారకృత సహప్రతిహం గాంచ శ్రో
 త్రియాయదధ్యాత్ । అపునమృతే “ఇనుం మేవరుణ - తస్వాయామి”
 ఇతిద్వాభ్యాం చతుర్థహీతం జుహుయాత్ । అశనిహతే “మూర్ధానం
 వివః” ఇతిచతుర్థహీతంజుహుయాత్ । పశుభిర్నతే “ఆగావోఅక్షా - ఇ
 న్ద్రోయజ్ఞవః” ఇతిద్వాభ్యాం చతుర్థహీతంజుహుయాత్ । దంష్ట్రీ
 హతే “దంష్ట్రీభ్యాంమలిఙ్గుమామ్ - ఏజనేమమలిఙ్గువః” ఇతిద్వాభ్యాంచ
 తుర్థహీతంజుహుయాత్ । శ్వసూకరస్పగాలకుకుటగర్భచణ్డాలసూతి
 కొదక్యాశౌచిజనాదిస్పృష్టస్యమరణేపశ్చిమవైఃకుశోదకేనచస్నాపయిత్వా
 ప్రాక్షణమన్త్రైఃప్రాశ్నత్రీపశ్చిమద్యాకృచ్ఛ్రా స్పృష్టమగుణంకు
 ర్యాత్ । మజ్జిపగోపురప్రాసాదహర్ష్యఖట్వాశయాదివ్యకామమరణే కృ

చ్చుద్వయం, బుద్ధిపూర్వకే కృచ్ఛ్రచతుష్టయంకుర్యాత్ । మార్గవసత
టాకనదీతీరాజగణనిమగ్నటాద్యనావృతప్రదేశమరణేకృచ్ఛ్రదశకం నా
రాయణబలించకుర్యాత్ । శృంగేనంష్ట్రీచోరాస్త్యవిమృదశని సర్పజలా
గ్నికుడ్యక్రాధోద్బంధన జనసంఘదాడిభిరబుద్ధిపూర్వమరణే కృచ్ఛ్రదశ
కంగోదానం బ్రాహ్మణభోజనం నారాయణబలించకుర్యాత్, బుద్ధిపూర్వ
మరణేతు అశీతికృచ్ఛ్రం నారాయణబలించకృత్వా త్ర్యహేణ ప్రేత
క్రీయాగకుర్యాత్ । ఏవముపనీతానామూఢానాంచ ప్రతివిమితం ప్రా
యశ్చిత్తంకృత్వా తతస్సంస్కర్యాత్ .

ఇతి ప్రయోగదర్శనై ద్వితీయఃఖండః

అధానుపనీతానామూఢానాంచసంస్తారః । జన్మనూసమారభ్యసౌర
మానేన త్రయోవింశతినూసేషుః న్యాబాలయోర్మరణే ప్రేతంసంపాద్య
ఏస్త్రగవ్వాదిభిరలజ్జత్య గోఘృతేనాభ్యజ్య గాగ్రిమాద్బహిఃశ్చ శా
నాదన్యత్ర అస్థిరహితాయాం భూమ్యామవటంఖాన్వాతత్రదిక్షిణాగ్రా
దర్భానంస్తీర్య, యమగాధామ్ “యోఽస్యకౌఠ్యజగతః” ఇహివాక్యచ
తుష్టయం, యమసూక్తమ్ “పరేయువాంసమ్” ఇత్యాదిద్వాత్రింశద్వాక్యం
ద్వాదశవాక్యంవా జపద్విజ్ఞాతేభిస్సహ స్వయం జపత్ తేషుదర్భేషుద
క్షిణాశిరిసం ప్రణవేన శాయయిత్వా మృద్భిగప్రచ్ఛాదయేత్, మృతజా
తే ప్రణవవర్ణం నిఖనేత్ । తృతీయవర్ణమారభ్య ఉపనయనాకర్వాక్తయో
ర్మరణే శ్చ శానదేశసన్ధ్యర్థనం హిరణ్యశకలనిధానం చానుస్త్రీకంకృత్వా
యమగాధా యమసూక్తజపసహితమ్ “అస్తాత్పమధిజాతోఽస్యయన్తు”
ఇతినువైగ్రిణ సంస్కృత్య గ్రామాద్బహిర్దర్భమస్త్రీవర్ణం భూమావేవప్ర
థమదివసే ద్వాదశ జలాజ్ఞలీక త్రీకపిండోద్వితీయే త్రింశజ్జలాజ్ఞలీక చ
తురపిండో తృతీయేత్రయస్త్రీంశజ్జలాజ్ఞలీక త్రీకపిండోంశ్చ దద్యాత్ ।
బాలానాం దాహామృదకపిండదానమ్ । పశ్చిమవర్ణమారభ్యాప్తినశ్చయనం,
తృతీయేదివసేక్షీరేణాస్థిసేచనమస్థానాదానమనుస్త్రీకంకృత్వాఽస్థికు
మ్భం క్షీరేణపూరయిత్వా “ఇదస్తనకమ్” ఇతినువైగ్రిణనిఖనేత్ । పశ్చ
వర్ణమారభ్యనగ్నప్రచ్ఛాదనైకోత్తరవృద్ధి నవశ్రాద్దేగాదిష్టానిచానుస్త్రీ

కంకుర్యాత్ । నవమబ్దాది పాషాణస్థావనం పోడశశ్రాద్ధానిచ కుర్యాత్ ।
 శ్రయోదశబ్దాది సోదకుమ్భశ్రాద్ధాని సపిండీకరణంచ కుర్యాత్ । గృహ
 స్థసాగ్రస్తమబ్దాది సపిండీకరణంకుర్యాత్ । ఉపనీతస్య విధివత్పితృమేధాదిన
 పిండీకరణాంతం మంత్రవత్కుర్యాత్ । శ్రయోవింశతిమాసేష్వపి కృతమా
 డస్య దాహఏవ సంసారః । తత్రేవోధాయామరణే తాంఖనిత్వాయా
 మాదూర్ధ్వముత్థాప్య విధివత్పితృమేధాది సపిండీకరణాంతం మంత్రవత్కు
 ర్యాత్ । త్రివదూర్ధ్వమనుపనీతానూథయోర్మరణే ద్వాదశాహే నా
 రాయణబలిం కుర్యాదిత్యేకేతత్పూర్వమపీత్యనేయం .

గర్భిణ్యాన్యస్తానాం సామూర్ధ్వం మరణే తాం శ్మశానం నీత్వా హస్తస
 మ్మార్జనాంతం కృత్వా తస్యాఉదరంవా మతస్సవధితి నా “ హిరణ్యగభా
 స్సమవర్తతాగ్ర ” ఇత్యుల్లిఖ్యి, గర్భముద్భృత్య యదిజీవతీశిశుః “ జీవతుమ
 మపుత్రోదీద్వయ త్వాయవర్చసే ” ఇతి తమభిమంత్య, హిరణ్యశకలమ
 ద్దధాయ జలెనాభిషిచ్య గ్రామంనీత్వా “ యస్తైస్తనశ్శిశయః ” ఇతిమంత్రే
 ణస్తనం ప్రదాప్య సురక్షితంకృత్వా శ్మశానంగత్వా తదుదరే “ శతాయు
 థాయ - యేచ త్స్వరః - శ్రీష్టాహేమంతః - ఇదువత్సరాయ - భద్రాన్న శ్శ్రే
 యః ” ఇతిపఞ్చభిః, “ ప్రయాసాయస్వాహా - ప్రాణాయస్వాహా - పూ
 శ్శ్లేస్వాహా ” ఇత్యనువాకశ్రయేణ ప్రతిస్వాహాకారం షడ్వింశతిభిశ్చహు
 త్వా, సూర్యామాత్రేణ జతరంపద్దాయ మృద్భస్మకుశగోమూత్రసహితై
 జలైస్సంస్పృశ్య వస్త్రేణాచ్ఛాద్య చితిమారోప్య అష్టకాదేనం నీలభే
 నుంభూమిధేనుంచ దతోవ్విత్తరం కర్తుంకుర్యాత్ । యదిశిశుర్మృతస్సన్యస్తో
 ఘృతేనాభ్యజ్ఞ్యాలబ్ధృత్య తస్యాఃపాదప్రజేశే వ్యాహృత్యానిఖనేత్ .

రజస్వలాసూతికయోర్మరణే బ్రాహ్మణాననుజ్ఞాప్య శుద్ధజలేఽపఞ్చ
 గవ్యేన కుశోదకేనచ పృథక్పృథక్ స్నాపయిత్వా “ యదంతియచ్చ ” ఇ
 త్యాదిభిష్పత్రభిః “ కయానశ్చిత్ర - ఆపోఅస్తా ” ఇతిద్వాభ్యాం, “ ఆ
 పోహిస్తా ” ఇతితిప్పభిః “ హిరణ్యవణాః ” ఇతిచతస్పభిః, “ పవమాన
 స్సువర్జనః ” ఇత్యనువాకేన, “ ఉదుత్తమమ్ ” ఇత్యాదివరుణసూక్తేన పురు
 షసూక్తాదిభిశ్చాభిమన్త్రి తేన కుమ్భజలేనచ స్నాపయిత్వా పఞ్చగవ్యే
 న యోనిప్రత్యుశ్య వస్త్రే స్తరేణాచ్ఛాద్య ప్రాజాపత్యకృత్రింభా

రుణకృత్రం తీర్థకృత్రం చ కృత్వా “జాతవేదసేతునవామ - తామగ్నివ
 ణ్ణామ్ - అగ్నేత్వంపారయా - విశ్వానినః - పృతనాజితమ్” ఇతిపఞ్చభిః,
 “మనోజ్యోతిః” ఇత్యేతయాగాయత్ర్యా “భూరగ్నయేచ” ఇతిచతుష్టిః,
 “యోస్యకౌస్య - యమంగాయ” ఇతిద్వాభ్యాంచహుత్వాసంసురార్యాత్.

ఇతిప్రయోగదర్పణే తృతీయఃఖండాః.

అథపరిభాషా

సర్వత్రప్రేతకర్తృణామత్యా ఆర్తైరికవస్త్రోధృతోధర్మఃపు
 జ్ఞోబిద్ధశిఖః పాదాప్రత్యుశ్యద్విరాచమ్య పవిత్రపాణిర్బ్రహ్మణేర
 నుజ్ఞాతోదర్భేషాపవిశ్య భగవంతం ధ్యాత్వా త్రిసప్రాణానాయమ్య
 హరిరోమితువక్త్రమ్య గోవిందం త్రిసంజీర్త్య దక్షిణజానుస్థసోఽస్తానస్య
 సవ్యపాణేస్తర్జన్యఙ్గుష్ఠయోమధ్యే అవాచీనస్య దక్షిణస్యపాణేరఙ్గుష్ఠ
 రహితాశ్చతస్త్రిఙ్గులీనస్య స్వశేషభూతేనేత్యనుసంజాయ దక్షిణాఙ్గు
 ష్ఠేన సవ్యాఙ్గుష్ఠం పరివేష్ట్యా ద్యేత్యాద్యపాఙ్మం తిథావిత్యనై భగవదాజ్ఞా
 యాభగవత్ప్రీత్యథాం భగవతైర్గంఠర్యూప మేతత్కర్తృకరిష్య ఇతి కరి
 ష్యమాణం కర్తృసజ్జల్ప్య తత్తత్కర్తృకృత్వానైవ పూర్వోక్తశ్లోకానను
 సంజాయ తత్తత్కర్తృసమాప్య భగవదర్పణంకుర్యాత్ । ఆద్యస్తయోర్మహా
 దనుగ్రహంకారయేత్ । ఉత్క్రమణాదిశ్రద్ధాంతం ప్రాచీనావీతమ్, ఆచ
 మనప్రాణాయామప్రదక్షిణానువ్రజన నమసాగరశాన్తిః హిమభ్యోఽ
 న్యత్ర । దక్షిణాగైరయమైర్జరైర్దక్షిణామఖిపితృతీర్థేనసర్వంకుర్యాత్ ।
 సజ్జల్పవాహనాదాత జ్వలిగంఠ తద్విభక్తికం గోత్రం నామచక్రేరయేత్ ।
 గోత్రాపరిజ్ఞానేకాశ్వపగోత్రమ్, నామాపరిజ్ఞానే “పృథివీపదస్తరిక్షసద్ది
 విషత్” ఇతిపితృపితామహప్రపితామహానాం నామానిబూరియాత్.

దేవతాన్తరభజనరహితానాం భగవత్ప్రీతవానాంబ్రహ్మవిదామే
 వబ్రహ్మమేధః, ఏతేషామన్యేషాంచ పితృమేధః । ఆరణ్యక తృతీయచతుర్థ
 ప్రశ్నోబ్రహ్మమేధపితృమేధౌ । పితృమేధమన్వైర్బ్రహ్మమేధమన్వై
 శ్చయఃక్రియతేసబ్రహ్మమేధః, పితృమేధమన్వైరేవ యఃక్రియతేసపి
 తృమేధః । బ్రహ్మమేధేపి సంవేశనాది కేషుచితకర్తృసు సబ్రహ్మమేధమ

స్త్రీ: , పితృమేధమస్త్రైరేవ తానికర్తాణిక్రియంతే । జ్ఞాతీనాంమధ్యే
సర్వకన్యకాపూర్వం తతో జ్యేష్ఠానుక్రమమ్ , జ్యేష్ఠావా కనిష్ఠోవాకర్తా
“ సర్వేషాంపశ్చాత్ ” ఇతిసర్వత్రకన్యకాపూర్వంక్రమః .

పితృదేస్ససూత్రేణ ప్రేతక్రియాగమర్యాత్ , మాతామహాదే
స్తుతత్సూత్రేణ , తత్తత్సూత్రవిదభావే తత్తత్తత్సూత్రసూత్రేణ , తదభా
వేబోధాయనసూత్రేణ , సర్వాభావేయేనకేనచిత్సూత్రేణకుర్యాత్ । యే
నసూత్రేణనాహంకృతస్తేనైవ శ్రాద్ధాన్తాగక్రియాగమర్యాత్ । స్వసూత్ర
విదభావేవేవమేవ । సర్వేషాం స్వసూత్రేణైవ సపిణ్డీకరణం కార్యమ్ .

అథబ్రహ్మ మేధః . శ్రి

ప్రాణసంశయే కర్తా గోమయేనోపలిప్తాయాం ఖూమ్యాందక్షిణా
గ్రాదర్థానాస్తీర్య తేషుముఖామృణం దక్షిణా శిరసం శాయయిత్వా
“ ఆయుషః ప్రాణంసంతను ” ఇత్యనువాకం తస్యదక్షిణేకర్ణజపేత్ । బ్ర
హ్మమేధేతు “ బ్రహ్మవిదాపోతివరం - భృగుర్వై వారుణః ” ఇత్యనువా
కాచజపేత్ । మృతేజ్ఞాతయశ్శాన్తప్రకీర్యస్వమూర్ధస్వంసేషుచ పాం
సూన్ ప్రక్షిప్య తర్జనిమధ్యమానామి కాభిర్ముద్ధస్వపహత్య ప్రేతంఘృతే
నాభ్యజ్య సంస్పాప్య భగవదుపయుక్తవస్త్రైర్గర్భమృషాద్యైరలఙ్ఘుర్యః ।
అథకర్తాస్మాత్పా సంస్కారకరణే స్వస్యయోగ్యతానిధ్యర్థం సప్తపశుత్రి
ణివాకృచ్ఛాగ్రిణీకృత్వా మృతస్యపాపానుగుణం బ్రహ్మదణ్డద్రవ్యంసభా
యాం నిధాయ ప్రదక్షిణీకృత్య ప్రణమ్య తైరనుజ్ఞాతః , అముకగౌత్రమ
ముకశర్కాణమముకం ప్రేతమముకాగ్నినాపైతృమేధికేన విధినాబ్రహ్మమే
ధవిధినావా సంస్కరిష్యామీతి సజగల్ప్య దక్షిణాపవర్గముల్లిఖ్యాగ్నిం ప్రతి
ష్ఠాప్యప్రజ్వాల్వ్య పరిస్తీర్యాజ్యందర్శించ సంస్కృత్య ప్రదక్షిణం పరిషీ
చ్ఛ్యాగ్నేషపశ్చద్ధర్భము “ సర్వస్యప్రతిశీవరి ” ఇతి దక్షిణాశిరసం ప్రేతం
శాయయిత్వా ప్రేతేనానార్వరభ్య “ పరేయువాంపమ్ ” ఇతి, “ చిత్తిస్రుక్ ”
ఇత్యాదిభిష్టస్థితనువాతైశ్చ ప్రతిష్ఠాహాకారం హుత్వా హస్తాఙ్గుష్ఠా
పాదాఙ్గుష్ఠాచ పృథక్పృథక్సేచ్ఛితసూత్రేణబధ్వా శిరసిసంధ్యదమాలామాబ
ధ్య అశస్త్రాముత్తానంనిపాత్య “ ఇదంత్యావస్త్రీమ్ ” ఇతిపత్య దశేనాశ
జ్ఞతేన నవవస్త్రీణాచ్ఛాద్య పూర్వధృతవస్త్రీం “ అపైతమాహ ” ఇతి

ధృత్వాఽఽచామే తద్వస్త్రీ మాజరసమహ శ్శేషం రాత్రి శేషంవా వస్తి ।
 పూర్వంప్రతిష్ఠితేఽగ్నోజీవతఃస్థులం చరుంశ్రవణత్వా “ ఇమాంసునజ్జి ”
 ఇతివాహ కాననుమన్త్ర్యై తైరాదీయమానంప్రేతం “ పూహ త్వేతచ్ఛావ
 యతు ” ఇతి, “ భర్తాసక ” ఇత్యనువాకేన చానుమన్త్ర్యయేత । అగ్నేఽ
 గ్నింప్రస్థాప్య తత్పశ్చాన్తు క్తశిఖఃక తాఃగచ్ఛేత్తతశ్శిలా స్తఙ్గులాంశ్చరుం
 పలాశ శాఖాలోస్థాని సౌరణ్యశకలా న్యాజ్యం పాత్రాణిదర్భాన్వైక్షణమన్త
 నస్సిక తాడదకుఘ్నంచ ప్రస్థాపయేత్ । తతోవాహ కానివీఃనోమానినశ్చ
 గ్రాహనభిముఖంప్రేతం నిర్హరేయః । జ్ఞాతిన్వోజ్యేష్ఠక్రమేణపశ్చాన్తచ్ఛే
 యః । అన్యేయి కేష్టంపశ్చాదేవగచ్ఛేయుర్నాగ్రేపార్శ్వయోశ్చ । ప్రే
 తాగ్నిసంస్కారత్యుణ కాష్టానిప్రాచ్ఛజ్ఞే రేవహరయేన్నశూద్రైః । గ్రామశ్చ
 శానయోరన్తరం మార్గం చతుర్థాకృత్వా తత్రాద్యంచతుర్థాంశంగత్వా ద
 క్షిణాశిరసంప్రేతంనిధాయ తస్యదక్షిణతోలోష్ఠేషు చరుంప్రతిష్ఠాప్యజ్ఞా
 తయోద్వేధాకేశాన్విభజ్య దక్షిణాకేశానాబధ్య సవ్యాన్విప్రస్య దక్షి
 ణానూరూనాఘ్నానాఅధోఽస్త్రిణ్యనిధాన్వన్తః కనిష్ఠపూర్వాః “ అప
 నశ్శోశుచదఘమ్ ” ఇతిప్రేతంత్రిసప్రదక్షిణం పరీత్య సవ్యానౌశానాబధ్య
 దక్షిణాన్విప్రస్య సవ్యానూరూనాఘ్నానాఅవధాన్వన్తఃస్రాచీనావీతినపప
 “ అపనశ్శోశుచదఘమ్ ” ఇతి త్రిసప్రదక్షిణంకురుయః । తతోమెక్షణేన చరో
 స్త్పతీయాంశం లోష్ఠేషు సకృదేవప్రక్షిప్య మెక్షణేన లోస్థాని చరుంచ
 త్రిర్నిశ్రయేత్ । తతోవాహ కాఃప్రేతంనిర్హరేయః । తైరాదీయమానంప్రే
 తమ్ “ పూషీమాఆశాః ” ఇతి, “ భర్తాసక ” ఇతిచానుమన్త్ర్యై అవిశి
 ష్టాంశత్రయస్యమార్గస్య చతుర్థాంశంగత్వా ప్రేతనిధానాదిపూర్వవత్క్ర
 త్వా తతఃఆదీయమానం ప్రేతమ్ “ ఆయుర్విశ్వాయః ” ఇతి, “ భర్తాసక ”
 ఇతిచానుమన్త్ర్యై పునరవిశిష్టస్య మార్గస్య చతుర్థాంశంగత్వా ప్రేతనిధా
 నాదిపూర్వవత్క్రత్వా చరుస్థాలీంకపాతేషుయధోదకంసత్స్మిన్తథాభిత్వా
 తతఃఆదీయమానం ప్రేతమ్ “ ఆయుర్విశ్వాయః ” ఇతి, “ భర్తాసక ” ఇ
 తిచానుమన్త్ర్యయేత । తతోవాహ కాఃప్రేతం శ్చశానంనీత్వా దహనదేశస్య
 పశ్చాద్భాగేనిధాయ కర్త్రీసహ ఉదీచీందిశంగచ్ఛేయః । గామిశ్చ శా
 నయోర్మధ్యే శవాగ్నోరన్యతరస్యవా పతనే ప్రాజాపత్యకృచ్ఛాంకృ

త్వా “ పరేయవాంసమ్ ” ఇతిప్రతాపమతిమారభ్య పునఃకర్తుమర్హాత్ ।
ఏకదేశపతనేతు తదుద్భృత్యయోజయేత్ ।

ఇతిప్రయోగదర్శనోచతుర్థఃఖండః

—॥॥॥—

తతఃకర్తాప్రత్యేతోషరామధ్యైన్యదాహరహితశ్చ శానదేశ
మూర్ధ్రియా పలాశశాఖయా శమీశాఖయా వారణశాఖయావా తాసా
మభావే బహుపర్ణయా యయాకయాచిచ్ఛాకయా “ అపేతవీత ” ఇతి
సంహితా పాఠశస్సంస్కృజ్య దక్షిణతశ్శాఖాం నిరసాన్యవక్షపస్పృశోన్యధృ
త్యావోక్ష్య హిరణ్యశకలమవధాయ దర్భాసంస్తీర్య దక్షిణాగ్రైర్యా
జ్ఞియైః కాష్ఠేస్తులసీ కాఠ్యుక్తైశ్శకృదేఘోభిశ్చ దక్షిణాప్రాచీం చితిం కృ
త్వా తత్పురస్తాదగ్నిం నిధాయ అగ్నిం చితించనహవా పృథగ్వా పరిస్తీర్య
అగ్నేర్దక్షిణతోదర్భాసంస్తీర్య తేషుదర్శిమాజ్యస్థాలీం పోక్షణీపాత్రం
చ దక్షిణాప్రాప్త్యావృత్తేశస్సదయిత్వా రజ్జుశీఘ్రాన్వా ఆసన్ద్వా పక్షకం
వంశమవసీయ యథారజ్జుషు ప్రేతశ్శయీత తథాకృత్వా ఏకపవిత్రేణ పో
క్షణీమత్పుయ అఘృతబద్ధనమాత్రైభిశ్చాప్రేతం పాత్రాణిచితించప్రత్యే
కంపోక్ష్య ఆజ్యం దర్శించ సంస్కృజ్య “ సువర్ణంహస్తాత్ ” ఇతి “ దే
వస్యత్వ ” ఇశ్యనువాకేనచ సప్తదశభిరనుషక్తేఃప్రత్యనుషక్తం సువర్ణేన ప్రే
తస్యహస్తా సంస్కృజ్యాత్ । తత్పురైకారస్తు “ దేవస్యత్వ ” ఇత్యాది “ దే
విదక్షిణే ” ఇత్యన్తై “ అగ్నేయేహిరణ్యమ్ ” ఇత్యాది । ద్వితీయేతు “ దేవి
దక్షిణేసోమాయవాసః - గ్నాస్త్యాకృత్తనపసస్త్యాతన్వతవదూత్రయస్త్యా
వయమ్ - తేనామృతత్వమశ్యామి ” ఇత్యాది । అన్త్యైఅనుషక్తేతు “ దేవి
దక్షిణేవైశ్వానరాయ రథమ్ - వైశ్వానరఃప్రత్నథానాకమారుహత్ ” ఇ
తివాక్యవచుష్టయాన్తై “ తేనామృతత్వమశ్యామి ” ఇత్యాది । తేనామృత
త్వమశ్యామిత్యాది ప్రతిగృహ్యోఽప్యోజ్యంతం సర్వత్రసమానమ్ । తతఃప్రేతం
దక్షిణాగిరసముత్తానం చిత్యామారోఘ్య సప్తవాక్ష్మాతీర్క ససాధ్యాయా
సువర్ణశకలానాజ్యవిస్తూన్వా ఆస్యభేత్రశ్రోత్రఘ్రాణేషు దక్షిణసవ్యేషు క్ర
మాత్సువర్ణం ఘృత్కైత్యనువాకేన నిక్షిపేత్ । సువర్ణంఘృత్మమిత్యాసేయ ,
బ్రహ్మస్త్రైమితి దక్షిణనేత్రై , శతం నియుతఇతి సవ్యే , సువర్ణం కొశమితి

దక్షిణకన్దై, ఇహ్మోరాజేత్యనువాకశేషేణ సవ్యేకన్దే, పునశ్చేహ్మోరా
 జేతి దక్షిణేహ్మోరా, తేనైవ సవ్యేహ్మోరాచ వినిక్షిపేత్ । అథనానువర్ణం
 ఘర్మమిత్యనువాకాన్తముక్త్యా పూర్వోక్తస్థానేషు శ్రమాన్నిక్షిపేత్ । పితృ
 మేధేతు సప్తవ్యాహృతీధ్యాయేనాపూర్వోక్తస్థానేషు తూష్ణిన్నిక్షిపేత్ । అ
 థాజ్యంముఖేనీనియ పాదప్రభృతి ముఖాన్తం సన్తతం శేషంనీనియ దక్షిణ
 తగపాత్రం నిరస్య దధి మధు తిలఘృత తఙ్మలనాసేవిత్యా ఆదిత్యాభిము
 ఖంస్థిత్యా “ మేనమగ్నేవిదహాః - శృణోయదా ” ఇతి ద్వాభ్యామ్ “ జ్యో
 తిష్ఠతీన్ద్వాపాదయామి ” ఇత్యనువాకేనచ జ్వలదుల్లు కేనోఽసిదహేత్ ।
 తతోనిరవశేషమగ్నిమప్రదక్షిణం ప్రాగాదిశ్రమేణ నిక్షిప్య “ సూర్యదై
 చతుః ” ఇతి “ సహస్రశీర్షా - అధ్యుససమ్భూతః ” ఇత్యనువాకా
 భ్యాంచ ప్రైతముపస్థాయ ఉరస్థమగ్నిం యాజ్ఞేయైః కాష్ఠైస్తలసీ కాష్ఠైశ్చ ప్ర
 జ్వాల్య చితేపశ్చాత్పత్న్య ఖిన్ధిత్యా “ యతస్సవధోగోప్తారః ” ఇ
 తినవభిః “ ప్రయాసాయస్వాహా ” ఇతి ద్వాదశభిశ్చ ప్రతిష్వాహాకారం
 హుత్వా ఆజ్యస్థాలీం దర్శించాగ్నాప్రహరేత్ । ననగ్నం దహేత్ । శ్మ
 శానవాసిభ్యశ్చ ఙ్డాలస్థైశ్చాదిభ్యశ్శవవస్త్రైకదేశం పరిత్యజేత్ । అథా
 గ్నేపశ్చాత్పత్న్య ఖిముపవిశ్య “ ప్రకేతున ” ఇతినవభిః ఋగ్విః “ హ
 రింహరన్తమ్ ” ఇత్యనువాకేన షడ్భిః ఋగ్విశ్చార్ధరేచనసాయ ఋగ్నస్త్య
 చస్తతరయోశ్చవ్యజ్ఞాన విసర్జనీయయోశ్చస్థానే త్రిమాత్రం ప్రణవము
 క్త్యా తేనోత్తరార్ధం సన్ధాయైకస్వరేణ శంసేత్ । తతశ్చితేపశ్చాన్త
 డ్క్షిణోత్తరతోదీర్ఘం స్త్రోగర్తాఖాత్వా తేష్వత్సనస్సికతాశ్చ ప్రకీర్య
 కుమ్భజలేన పూరయిత్వా తేషుజ్ఞాతయగ్నిత్యపూర్వమ్ “ అత్సన్వతీరెవ
 తీః ” ఇతి “ ఆపాయస్సమదన్తిమ ” ఇత్యనువాకేనచావగాహ్య గర్తా
 నాం పశ్చాత్పలాశశాఖే శమీశాఖేవా దక్షిణోత్తరే ప్రతిష్ఠాప్య తయో
 రగ్రదర్భమయ్యాఽబలయా రజ్వాతోరణమవద్భుధ్వా తయోర్నభ్యే “ య
 ద్వైదేవస్య ” ఇతినిర్గచ్ఛేయః । పశ్చాన్తచ్ఛ్రోగర్తా “ యద్వైదేవస్య ”
 ఇతిమన్త్రం జపిత్వా “ యారాష్ట్రాత్పన్నాత్ ” ఇతిమన్త్రేణ భూ
 మాప్రతిష్ఠితే శాఖే ఉత్క్షిప్య రజ్జుం చిత్వా దక్షిణస్యాంవైముత్త్యాంచ
 దిశి పృథక్పృథక్పరిత్యజేత్ । తతోజ్ఞాతయః “ ఉద్వయంతమసస్పరి ” ఇతి,

“తరణిః” ఇత్యనువాకేనచాదిత్యముపథాయత్తుశానమనవేక్షమాణాడద
 కాంతం గత్వా కేశాన్ప్రకీర్త్య మూర్ధస్వం సేషుచపాంసూనోప్య “థా
 తాపునాతు” ఇత్యేతయా “ఈయ ప్టీయే” ఇత్యనువాకేనచ ప్రవాహేన
 దకేన స్నానంకురుయః । యద్యజ్ఞాతయగప్రైతం వహేయైసేసభాం ప్రద
 ఖీణీకృత్య ప్రణమ్యానుజ్ఞాప్య దివాచేదానక్షత్రోదయాగ్రాత్రాచేదాసూ
 ర్యోదయాగ్రామాద్బహిర్వసిత్యాః పశ్చిమగవ్య ప్రాశ్య కృత్రపాదంచరే
 యుః, జ్ఞాతయశ్చేద్యహిర్వాసనూత్రం కురుయః । శ్చిదంత్రాస్త్రిదిభిర్దారి
 త శవస్పశేః వహనదహనాదికర్తారోజ్ఞాతయగకృత్రమజ్ఞాతయః కృత్రత్ర
 యంచకురుయః । పర్యుషిత రజస్వలా సూత కాగర్భణీప్రైతవహనే బ్రహ్మ
 ణాననుజ్ఞాప్య పశ్చిమగవ్యం ప్రాశ్య గోగ్రాసందత్వా యథాశక్తిసహస్రా
 దన్యూనం గాయత్రీం జప్త్వా పుణ్యాహం వాచయిత్వా తేనజలెనాత్మానం
 ప్రోక్ష్య నూతనముపవీతం ధృత్వా పురాతనం పరిత్యజేత్, బహిర్వాసడ
 భయోస్సమానః । యతీన్ద్రానాథప్రైతవహనే సద్యశ్శుద్ధిర్న హాఫలంచ । అ
 నుగంతారో వాహ కాశ్చ త్రయోదశవారింనిరుజ్యోగ్నింస్పృష్ట్వా ఘృతం
 ప్రాశ్య శుశు-వస్త్రం సప్తవాతాహతవస్త్రం వాపరిధాయ పునస్సన్నిత్వా
 ప్రాణాయామాః కుయుః । ఘృతాగ్న్యభావే అనాథానూథాఽనుప
 నీతానాం వహనే అనుగమనెవా సవ్యాహృత్యా గాయత్ర్యాదశవారమ
 భిమన్త్రితం జలంచుళకేన పిబేయః । స్త్రీషుస్నాత్వా బాలైసహ గ్రా
 మంప్రవిష్టాసు దాహకేన వివాఽనుగంతారోగ్రామం ప్రవిశేయః । కపాలద
 హనాత్పరం సపిణ్డానాం ధూమదర్శనాత్పరమనుగన్త్యాణాం సమాప్తైక
 ర్త్యణ్యనారభ్యేవాఽన్యేషాం స్నానమ్ । త్తశానం గణాస్నాత్వా గ్రామం
 నవ్రవిశేయః । అలజ్జాతసోహ్యమానస్యవా ద్విజప్రైతస్యదర్శనే సచేల
 స్నానం శూద్రప్రైతస్యదర్శనే ఆచమనమ్ । శవస్పృష్టియైక్తోయది విణ్డా
 త్రైవిస్పదైత్తదా శ్రోత్రాచమనంకృత్వా స్నానానంతరమాచామెత్ । మృత
 స్యబద్ధుభిన్నహ పరిదేవనే అనుగమనెవా కృతే తదహూరాత్రం శ్రాద్ధ
 భోజన జపహూమాదిన్నకుర్యాత్ । దివాచేతూర్వం రాత్రాచేచ్ఛ
 వ్త్రిది దృష్ట్వా ఘృతం ప్రాశ్య పునస్సన్నిత్వా కర్తకుర్యాదిత్యేకే, తథా
 పిదేవతారాధనం శ్రాద్ధభోజనంచ వర్జయేత్ । సజ్జయనాతూర్వం పరి

దేవనె స్నాయా త్రమాన్వనూదశాహాదాచామేత్ । అనుమరణేతు పత్నీ
 స్నాన్వా బ్రాహ్మణేభ్యో యథాశక్తిదక్షిణాంతత్వా తైరినుజ్ఞాతా ప్రీతి సి
 గ్వా తైరుపవీజ్యత్తుశానం గత్వా చితగతం భర్తారం ప్రదక్షిణేకృత్యద్ర
 ణమ్య చితమారుహ్య భర్తుర్దక్షిణపార్శ్వై శయిత, తతఃకర్తా తామ్ “ ఇ
 యంనారీషణిలోకమ్ ” ఇతిశాయయి శ్వాహిరణ్యశకలనిధానాదిక్రియాః
 కుర్యాత్ । దన్వతోరనయతరదహనాత్పూర్వం శ్మశానాన్ని నాశాత్పూ
 ర్వంవా అన్యశరిమరిణే అనుమరణే చ చరు చిత కుణ్డసంభవయన ప్రదక్షిణవ
 మసాగరోపస్థాన శాన్తి హేమాను మాసి కాబ్ది కాని సహేవ, హస్తసన్నర్జ
 న హిరణ్యశకల నిధాననగ్నప్రచాచ్ఛదన పాషాణవాస ఉదక తీలాదకపిండై
 కోక్షరవృద్ధి నవబ్రాహ్మణ్యమౌత్సర్జన మౌడశసోదకున్ఫుల్కాధి, తథిభదేమా
 సి కాబ్ది కానిచ వృథగేన । ఏకోద్దిష్టై సపిణ్డీకరణేద మైత హేమానార్హ్యనిమి
 త్తవరణ పిండ్యాఃపృథక్, ఏతయోర్వాసి కాదిముచ పాక హేమాను పిశ్నే దేవ
 విష్ణువరణ పిండప్రదానాది సహేవ । పితృనాతృవత్నీ పుత్ర పౌత్రభ్రాతృ
 తత్పుత్రస్నుషా స్వస్మాణాం మధ్యే ద్వయోర్భవమానాంవా ఏకస్మిన్కాదినె
 మరణే పిత్రామ్యక్తక్రమేణ సంసాగరాదిక్రియాఃకృత్వా పితృద్వాదశది
 నే మాతుప్రయోదశదినే పత్నీదీనాం త్రివత్సై సపిణ్డీకరణంకుర్యాత్,
 ఏతేభ్యోఽనేయేషాం బహునామెకదినమరిణే మరణక్రమేణ క్రియాఃకు
 ర్యాత్ । పిత్రాదినామనేయేషాంచైకదినమరిణేపిత్రాదీనాం పూర్వోక్తక్రమేణ
 సపిణ్డీకరణంకృత్వా తదనేయేషాం ఏత్యరాత్రై మాసికైస్సహసాపిండ్యంకుర్యా
 త్ । పితృరాశౌచమధ్యే మాతృమరణే త్రివత్సై వృథగేనే పితృసమార్పణం
 తుసపశ్చాస్సపిణ్డీకరణంకుర్యాత్, మాతురాశౌచమధ్యే పితృర్మరణేపితృద్వా
 దశదినె మాతు స్త్రివత్సై సపిణ్డీకరణంకుర్యాత్ । రాత్రౌనవనాడి కామబ్రా
 హ్మణేభ్యో యథాశక్తిదత్వా ప్రణమ్యచానుజ్ఞాప్య దాహేమాదక పిండదా
 నం ఎవనంజకుర్యాత్, పుత్రేత రేవరే ద్యుర్వపనం కారయేయః .

ఇతిప్రయోగదర్శనై పంచమఃఖండః .

అథకర్తాప్రయోదశవారనిష్కజనపునస్నునానస్తరంకణ్డాదుభరివా
 పయిత్వా పూర్వపత్నీ త్వాన్వర్జివాసాఃకనిష్ఠపూర్వం గ్రామంప్ర

విశ్వ గృహద్వారే అముకగోత్రస్యాముకశర్మణఃప్రైతస్య నగ్నప్రచాఛద
నశ్రాధం కిరిష్యతి సజుల్బ్య దశదినపర్యాప్త తణ్ణులపూణం వస్త్రవే
ష్టితం కుశుం తమపరి ఘృశపూర్ణం సహిరణ్యం కాన్యపాత్రం నిధా
య జలపాశ్రప్రదీప దక్షిణాతామూలసహితమిదం నగ్నప్రచాఛదనశ్రా
ధం తుభ్యనుహం సంప్రదే ఇతికులీనాయ శ్రోత్రియాయ దత్వా నిమ్బప
త్రాణివిదశ్యాచమ్య అగ్నిముదకిం గోమయం గౌరసర్వపం గాం దూర్వాం
ప్రవాళనుక్షుతా తైలమగ్నానమృశభంచస్పృష్త్వా గోమయోపలిప్తం సం
మృష్టం సప్రదీపం గృహంప్రవిశ్య యిష్టిదేశే ప్రాణాడితాగ్రీస్తా
స్తం దేశం గోమయోనోపలిప్య తత్రదూర్వాక్షుతతణ్ణులానుదకమిశ్రాప్ర
క్షీర్య స్వస్త్వమోగృహంశాం శేషేశివంవౌస్త్విత తందేశమభిశుశ్య గృ
హద్వారస్యదక్షిణే వామేవాపాశ్చేష్ట కుణ్డంభాత్వా ప్రత్యద్వారాం దక్షి
ణద్వారాంవా కుటీంకృత్వా2లజ్య త్య నవంవాసస్తిలాదర్భా కుం
భంచ సశ్మహ్య తీర్థంగత్వా హస్తాపాదౌచ ప్రత్యాశ్య వస్త్రం సంశోధ్య
స్నాత్వా తీర్థతీర్థే కుణ్డంభాత్వా అముకగోత్రస్యాముకశర్మణఃప్రైతస్యవా
సఉదక తిలోదక ప్రదానార్థం పాషాణస్థాపనం కిరిష్యతి సజుల్బ్య దర్భ
వేష్టిశం పాషాణం కుణ్డేనిధాయ శిష్టిన్నముకగోత్రముకశర్మ వేత్రితాత్రా
యాహీతి ప్రైతమావాహయేత్ .

తతోజ్ఞానయగ్గనిష్ఠప్రథమం కణ్ఠాదుపరి వాపయిత్వా స్నాత్వా2
ముకగోత్రస్యాముకశర్మణఃప్రైతస్య వాసఉదక తిలోదక ప్రదానాని కిరి
ష్యతి సజుల్బ్య ఏకవాససోదక్షిణానుభాసుకృదుపమజ్యోతీర్య సవ్యం
జాన్వాచ్య అముకగోత్రాయాముకశర్మణే ప్రైతాయైతద్వాసఉదకం ద
దామీతి త్రిగుణీకృతం సదర్భం నవంవాసస్సవ్యోత్తరాభ్యాం పాణిభ్యాం
కుణ్డేపీడయిత్వా పునరేవం నిమజ్య వాసపీడయిత్వా పునరేవేవం నిమ
జ్య వాసపీడయేయః । అశక్తాయగపదేవ త్రిర్నిమజ్య త్రిర్వాసపీడయే
యః । అముకగోత్రాయాముకశర్మణే ప్రైతాయైతత్తిలోదకం దదామీతిక్రిం
స్తిలోదకాజ్ఞానీకదమ్యః .

అథకర్తా పూర్వోక్తప్రకారేణ సజుల్బ్య వాసఉదకతిలాదకాని
దద్యాత్ । ఏవమహరహారాదశాహజ్ఞాతయగ్గర్తాచ త్రిగ్వాసఉదకం ద

త్వాపూర్వపూర్వదినామ త్రో తరది నే మ్మైకై కాధి కాం స్థిలోద కాజ్ఞాల్క
 దమ్యః । అథకర్తా సాత్వా జలపూర్ణకుమ్భమూదాయ గృహం గత్వాస్వ
 యమేవ చరుంత్రవయిత్వాఽభిఘాతో వ్యాస్య పునరభిఘార్య అముక గో
 త్రస్యాముకశర్మణఃప్రేతస్య వాసఉదక పిణ్డబలిప్రదానార్థం పాషాణంస్థాప
 నంకరిష్యతిసంకల్ప్య పూర్వఖాతకుణ్డే దర్శేన్మసంవేష్టితం పాషాణంస్థాప
 యిత్వా తస్మిన్నూర్వవత్ప్రేతమావాహ్య దక్షిణాముఖస్సవ్యం జాన్వా
 చ్య త్త్రిరాస ఉదకం దత్వా అముకగోత్రస్యాముకశర్మణఃప్రేతస్యాస్య
 ప్రథమేఽహని పిణ్డబలిప్రదానం కరిష్యతి సజగల్ప్య కుణ్డస్య దక్షిణతఃప
 శ్చాద్వా దర్భా సంత్రీర్య తేషు చూర్జయ తాం మనుపితాప్రేతఇతిహ
 దకముస్సృజ్య ఫల మూలగుడశాక దధిక్షీర ఘృతేషు యద్వశదినం లభ్యతే
 తేననహ తిలమిశ్రమశ్శఖురప్రమాణం పిణ్డమృణ్మథపర్వమాత్రం బలిం చా
 ముకగోత్రాయముకశర్మణైప్రేతాయై తం పిణ్డం దదామీతి దర్శేష్మదత్వోష్ణా
 యాజ్ఞాలింబధ్వా అముకగోత్రాయముకశర్మణై ప్రేతైతం పిణ్డముపశ్చిష్ట ఏతంబలి
 ముపతిష్ఠేత్సుపస్థాయ గర్భపుష్ప ధూపదీపాదత్వా చరుస్థాలీం ప్రత్యాశ్య
 తిలమిశ్రేణ తేనోదకేన పిణ్డమప్రదక్షిణం పరిషిచ్య శేషంపిణ్డో పరిపూర్వ
 వమస్సృజ్య అనేనాన్నేన వాయుసేభ్యో బలిందత్వా అపున దక్షిణాముఖ
 ఆకాశే పిణ్డముత్క్షిపేత్ । అథాముకగోత్రస్యాముకశర్మణః ప్రేతస్యపకో
 త్రవృద్ధిశ్రాద్ధాన్యామరూపేణకరిష్యతి సజగల్ప్య అమూన్యామరూపా
 ణి ఏకా త్రవృద్ధిశ్రాద్ధానిశ్రోత్రియేభ్యోబ్రాహ్మణేభ్యస్సంప్రదదెఇతి తిలా
 దకముస్సృజ్య త్రిణిశ్రాద్ధానిసదక్షిణానిబ్రాహ్మణేభ్యోదద్యాత్ । ఏవమహ
 రహరాదశాహోద్వాస ఉదక తిలాదక పిణ్డబలిప్రదానానికుర్యాత్ । యస్మిన్
 నే యావన్తితిలాదకాని తస్మిన్దినే తావన్యేకా త్రవృద్ధిశ్రాద్ధానిదద్యాత్ ।

అథాముకగోత్రస్యాముకశర్మణఃప్రేతస్య నవశ్రాద్ధమామరూపే
 ణ కరిష్యతి సజగల్ప్య ఏతం నవశ్రాద్ధం యస్మైకస్మైచిచ్ఛోత్రియా
 య సంప్రదదే ఇతి తిలాదకముస్సృజ్య ప్రథమ దినాద్యేకాదశ దినానైషు
 పట్ను విషనుదినేష్వేకైకం నవశ్రాద్ధం దద్యాత్ । కుణ్డోపరి శిశ్యే ము
 ణ్డయే పాత్రద్వయే జలంక్షీరంచ నిధాయ అముకగోత్రాయముకశర్మణైప్రేత
 అత్రస్నాహీదం పిబేతి బ్రూయాత్ । ఏవం ప్రతిదినం నవంజలంక్షీరంచ

స్థాపయేత్ । దశమదివసర్యంతం యథాశిష్టత తథాప్రథమదివేవా స్థాపయేత్ । కాకాది పక్షిస్పృష్టే విదీర్ణేనాపిణ్డే పునఃపిణ్డందద్యాత్ । తద్వ్యతిరిక్తజన్తుభిశ్చ నాశూద్రైణవా స్పృష్టే కృత్రయం కృత్వా పునఃపిణ్డందద్యాత్ । ఫలమూలాదికం ప్రథమదివే యద్ద్రవ్యం పిణ్డేనసహ దత్తం తద్ద్రవ్యం దశాహంతం దద్యాత్ । ద్రవ్యాలాభే చరుపాత్రవిపర్యాసే వా పూర్వదత్త పిణ్డబలీక పునర్దద్యాత్ । వాసావిపర్యాసే పూర్వదత్త వాసఉదకాని , కున్బుపిపర్యాసే పూర్వదత్తతిలోదకాని , గృహద్వారకుణ్డవిపర్యాసే పూర్వదత్త వాసఉదక పిణ్డబలిక్రాద్దాని , కర్తృవిపర్యాసే పూర్వదత్త వాసఉదకాది క్రాద్దానాని , తీర్థతీరకుణ్డవిపర్యాసే పూర్వదత్త వాసఉదక తిలోదకాని , తీర్థతీరకుణ్డస్థాపితపాషాణనాశే అన్యంపాషాణం “ ఆయాతు దేవస్సుమనాభిః ” ఇతికుణ్డేస్థాపయిత్యా ప్రేతమావాహ్య “ యమాయినోమమ్ ” ఇతిలోకి కాగ్నౌ ముత్వా పూర్వదత్త వాసఉదక తిలోదకాని , గృహద్వారకుణ్డస్థాపిత పాషాణస్యనాశే పూర్వవత్పాషాణాన్త రస్థాపనం హేమానుంవకృత్వా పూర్వదత్త వాసఉదకాదీనిక్రాద్దానాని పునర్దద్యాత్ । పాషాణాన్తరే స్థాపితే నష్టపాషాణదర్శనే “ యమేఇమయత మానే ” ఇతితచ్ఛత్రే వస్థాపయేత్ ।

దేశవిస్తరే స్థాపితపాషాణం గృహీత్వా దేశాన్తరంగత్వా తత్రతం స్థాపయిత్వా హేమానుంవకృత్వా పూర్వదత్త వాసఉదకాదీని క్రాద్దానాని పునర్దద్యాత్ । అథవాదశాహంతకృత్యమాకృత్యసమాప్య దేశాన్తరంగచ్ఛేత్ ।

ఇతిప్రయోగదర్శనే షష్టాంశః .

— శ్రీ ఆధాః స్థాపనశ్చయః శ్రీ —

దహనదినాత్పరే ద్యుర్భృతాహోర్దహనదినాద్వా చతుర్థదినేవా దశాహంతస్పిండికరణాద్వా పూర్వం వివనుదివేవాఽస్థాపనశ్చయనం కుర్యాత్ । క్షీరముచమ్మృరశాఖామాజ్యం బృహతీఫలం నీలలాహితసూత్రై అశ్వనస్సికతాగకుమ్భా పలాశశాఖేద సంగృహ్య జ్యేష్ఠక్రమేణ శ్చ శానం గత్వా అముకగోత్రస్యాముకశర్మణఃప్రేతస్య అస్థాపనశ్చయనం కరిష్యఇతిసంజర్భ్య క్షీరమిత్రేణోదకేనాచమ్మృరశాఖయా “ యా లేలగ్నిమహ్నా

మ ” ఇతివచ్ఛిభిఃప్రతిమన్త్రీమస్థీన్యవోక్ష్య దహనదేశాద్దక్షిణతోఽగ్రా
 రాన్నియాహ్య ప్రజ్ఞావ్య పరిస్తీర్యాజ్యందర్శించ సంస్కృత్య పరిషిచ్య వా
 రణేనాన్యేనవాపరణేన “ అపస్మజపునరగ్నే ” ఇతివచ్ఛిభిఃప్రతిమన్త్రీం
 హుత్వా అయుస్త్యైరుదకు మ్మై రేకేనవాకుమ్మేనా శేషాన్యస్థీన్యవోక్ష్యేత్ ।
 అథయస్యాఃపునఃప్రసూతీర్న స్యాద్దతర క్రావాపావిధవావాప్రైన్య పత్నీ
 వా సవ్యహస్తై నీలలోహితసూత్రాభ్యాం బృహతీఫలం బధ్వా సవ్యేన ప
 దాఽగ్రై నమాస్థాయ నేత్రేనిమీల్య సవ్యాఘ్రాస్తానామి కాభ్యాం దవ్తాస్థిశిరో
 స్థిచ “ ఉత్తిష్టానస్తనువమ్ ” ఇత్యాదాయ నేత్రే ఉన్నీల్య కుమ్మేనిధాయ
 అంసాస్థిబాహ్వస్థిచ “ ఇనస్తపీమ్ ” ఇత్యాదాయనిధాయ పార్శ్వస్థి
 శ్రోణ్యస్థిచ “ పరఉతపీమ్ ” ఇత్యాదాయ నిధాయచ ఉష్ణిస్థిజ్ఞాస్థిచ
 “ తృతీయేనజ్యోతిమాసంపిశస్వ ” ఇత్యాదాయనిధాయ పదద్వయాస్థి
 “ సంవేశసః ” ఇత్యాదాయనిదధ్యాత్ । స్వస్త్రి నేత్రేనిమీలాన్యస్థీన్యదా
 య ఉన్నీల్యకుమ్మే నిదధ్యాత్ । తతఃకర్తా సర్వాన్యస్థీన్యదాయ కుమ్మేని
 థాయ భస్మాభిసమూహ్య శరీరాకృతీం కృత్వా ప్రేతస్య యుని-వృత్యర్థం
 పఞ్చభక్ష్యాశీదత్వా “ ఉత్తిష్టప్రేషి ” ఇత్యస్థికుమ్మమాదాయ పలాశ
 మూలే దర్భమూలే శమీమూలేవా గజప్రనాణం పురుషప్రనాణంవా గ
 తాంఖాత్వా ఆజ్యేన గన్ధతోయేనచాస్థీని సేచయిత్వా గర్తైకుమ్మం నిధా
 య మృద్భిర్గర్తం పూరయేత్ , అథవా వస్త్రేణ కుశరజ్జ్వచ కుమ్మం వృ
 ణంబధ్వా గక్తా కావేర్యాది మహానదీషు వా ప్రనాహాదిషు పుణ్యతీర్థేషు
 వా ప్రక్షిప్య కుమ్మనాజ్ఞన కాలే అమనర్హణసూక్తంజపేత్ । కుమ్మనిధాన
 దేశాన్యశ్చార్దక్షిణోక్షరతోద్ధ్వం స్త్రీకాగర్తాఖాత్వా స్నానానం ప్ర
 థమహదినవతుగర్భాత్ । శ్వగర్దభ దక్షాజైరస్థిన్నర్యేఅస్థిని పఞ్చగవ్యైః
 ప్రత్యౌశ్య పఞ్చవింశతీకృచ్చాచ్చిణి వింశతీకృచ్చాచ్చిణి త్రీణీకృచ్చాచ్చిణి
 చక్రమేణకుర్యాత్ । సూకరస్పృగాల కుకుటసూతికా పక్షిభిశ్శవదేహ భ
 స్మాస్థిన్నర్యేశునాశవదేహ స్పర్శేచ పఞ్చగవ్యప్రత్యౌశనం కృచ్చిన్ర
 యంచకుర్యాత్ । యద్యస్థిప్రనాహాభిహతం స్యాత్తద్భుష్టవాతద్దేశమృదం
 వాఽస్థిస్థానేకృత్వా సచ్చయనంకుర్యాత్ । యదిసదేశౌనదీవాహ్రావోవా
 హ్రావైదాతేన్రగత్వా సచ్చయనమన్త్రీకజపేత్

యదత్త శానాగ్నిర్నష్టసాన్వీడదాఽముకగోత్రస్యాముకశర్మణఃప్రేతస్యత్త శానాగ్నిసద్దానం కరిష్యేఇతి సజ్జలప్య “అపహతాఅసురాః - శనోదేవీః” ఇతిద్వాభ్యాం తద్భష్టపోక్ష్య “అయంతేయోనిః” ఇతి సమిధిశ్చ సమారోప్య “ఆజుహ్వనః - ఉద్బుధ్యస్వ” ఇతిద్వాభ్యాం లోకి కాగ్నౌ తాంసమిధనూథాయ ప్రజ్జ్వల్య పరిస్తీర్యఆజ్యందర్శించనంసక్రాత్య సను న్ననుప్రదక్షిణం పరిషిచ్య “అయాశాచ్చగ్నేసి” ఇత్యేతయా “అగ్నిర్హోతా” ఇత్యనువాకేన ఏకానామతిం “బ్రాహ్మణవకహేమాతా” ఇతిదశభిః “మనోజ్యోతిః - యచ్ఛ ఆశ్చ నోమిందా - పునరగ్నిః” ఇతితిస్సభిః “భూరగ్నయే - భూరన్ననుగ్నయే - భూరగ్నయేవ” ఇతిద్వాదశభిర్వ్యస్తాభిసనుస్తాభిర్వాప్యహృతిభిః “అనాజ్ఞాతమ్” ఇత్యాదిభిశ్చమంతాప్వ పూర్వవశిష్టిపిచ్య తస్మిన్నగ్నౌ సజ్జలయనహేమామంకుర్యాత్..

దశ మేఽహని సుహతీప్రేతస్య క్షుద్ధవతి తన్నివృత్త్యర్థం నిత్యోదకపిండదానానూర్వం ప్రభూతబలిం పశోద్వాక్కుర్యాత్ । అముకగోత్రస్యాముకశర్మణఃప్రేతస్య సుహాయున్నివృత్త్యర్థం ప్రభూతబలిప్రదానం కరిష్యేఇతి సజ్జలప్య కుణ్డస్య పశోద్దక్షిణతోవాదర్భా సంతీర్య తేషు పూర్వవత్తిలోనకముస్సృజ్య తేషుఅముకగోత్రాయాముకశర్మణేప్రేతాయ ఏతంప్రభూతబలిందదామి ఏతాని నానావ్యజ్ఞానాని పృథుకాపూపథలాన్యపతి స్థేతుపస్థాయ తదుపరిపూర్వవత్తిలోదకముస్సృజ్య తత్సర్వం పిండవదపునిక్షిప్య స్నాతాన్వాఽముకగోత్రాయాముకశర్మణా ప్రేతలస్సాత్వాపాణాదుత్తిష్ఠేతి హేమాణముద్ధాప్య వస్త్రేణాచాచద్య కుణ్డేయవాప్రకీర్య మృద్ధిఃపూరయిత్వా తీరికుణ్డేపేయం కృత్వాపాహణద్వయం పిండవదపునిక్షిప్యస్నాయాత్ । తతోజ్ఞాతయఃకర్తావ సర్వాజ్ఞవపనం కురుః । దశ మేఽహని శుక్రవారశ్చేజ్ఞాతయఃపూర్వేచ్యుత్రాస్తు తస్మిన్నేవది నేవాపయేయః । ప్రతిదినముదకదానం కిర్తుమశక్తాజ్ఞాతయోదశ మేహని కనిష్ఠపూర్వకం సర్వాజ్ఞవపనంకృత్వా త్రింశద్వాసఉదకాని పశ్చిసప్తతి లాదకానిదదద్యుః । మాతుర్దశాహమధ్యే తద్దీత్రాయాంవా పితృమరణేన వపనమ్ , పితుర్దశాహమధ్యే తద్దీత్రాయాంవా మాతృమరణే వపనంకార్యమ్ , మాతృదీత్రాంతంకేశాధారయేత్ । గర్భదీత్రామధ్యే మాతాపిత్రో

ర్మరణే మాతృపితృదీక్షామధ్యే పత్న్యాః ప్రసవేద వాపయేత్తచ్ఛేషం కే
 శాఢాధారయేచ్చ । సపిణ్డీకరణాత్పూర్వం పత్నీప్రసవేనవాపయేదిత్యేకే ।
 ప్రపత్నాదిమ సపిణ్డీకరణే గర్భదీక్షాభావే తత్పూర్వం శుభదినే వాపయే
 త్ । మాతాపితౄర్మరణాబ్దే పత్న్యాం గర్భిణ్యాంచ ఆహితాగ్నేర్నకేశ
 శధారణమిత్యేకే । వివాహదీక్షామధ్యే మాతాపితౄర్మరణేవాపయేన్నత
 దన్యమరణే । జ్యేష్ఠభ్రాతృపితృవ్యూతామహాదీనాం సంసృతా వక్ష్యా
 మాః । రాభ్యజ్ఞతామూలమైథునాది వర్జయేత్ । మాతాపితౄచార్యస్వ
 పత్నీనాం యష్ఠి నాగ్రలే మరణం తదూర్ధ్వం పరేయ్యస్తతాగ్రాలాత్పూర్వం
 భోజనం నకుర్యాత్ । మాతాపితౄర్మృతాహదివశ్శరాంతం సపిణ్డీకరణా
 న్తంవా త్రైలాభ్యజ్ఞతారలవణ తామూల మధు కాంస్యభోజనపరాన్నా
 ధ్వగమన దస్తధావన ద్విభుక్తిప్రతిగ్రహగర్హపుష్పామితాశన ఖట్వాదిశయ
 నాని వజాయేత్ । అల్పంభుజ్జీతాధశ్శయీత । మైథునంబుతుకాలేఽపి వ
 జాయేత్ । మైథునేకృతే పితరో రేతకదళాచూర్ణా నిమజ్జన్తి రేతసపిబన్తి
 చ । మైథునేకృతేకృచ్చిమ్, శుక్లోష్పతై కృచ్చిత్రయమ్, గర్భధారణే
 బ్రహ్మహత్యాప్రాయశ్చిత్తం కార్యమిత్యేతేర్నియమైస్సహ పుత్రాణాంకేశ
 ధారణమ్ । జ్యేష్ఠవ్యైవేత్యేకే । నియమైర్వి నాపీత్యన్యే । ఆబ్దికాదూర్ధ్వం
 శుభేనూసే శుభేదినేవపనమ్ । జ్యేష్ఠపత్న్యాం గర్భిణ్యాం కనిష్ఠపత్న్యాః
 ప్రసవేనవపనమ్ । కనిష్ఠపత్న్యాం గర్భిణ్యాం జ్యేష్ఠపత్న్యాః ప్రసవేనవాప
 యేత్ । జ్యేష్ఠానాం జ్ఞాతీనాం తత్పత్నీనాంచ మరణే కనిష్ఠైర్వపనం కా
 ర్యమ్ । అసన్నిధానైవేత్యేకే । దశాహతిక్రమే పితృనూన చతుష్టయేన కార్య
 మిత్యన్యే । తత్రాపి శుభేనూసేది నైవ కార్యమిత్యపరే । జ్యేష్ఠభ్రాతృ
 పితృవ్యూతామహ మాతులశ్చ శురాచార్య తత్తత్పత్నీనూతృవ్యస్వస్వపి
 తృవ్యస్వ జ్యేష్ఠస్వస్వ సపత్నీనూతృణాం మరణేనాస్తర్వా తత్ప్ర
 తియోగీ వాపయేత్ । అస్తర్వానపి సంసృతాచేద్వాపయేత్ । పత్నీమర
 ణాత్పరం తత్పితౄర్మరణేనవపనమ్ । తస్యాఃపుత్రఃపుత్రీవాఽస్తిచేద్వపనం
 కార్యమ్ । అశుభనక్షత్రైశ్చారేకృతే పునశ్శుభనక్షత్రైశ్చారం కారయేత్ ।
 శిరసికృతలాసపతనే దద్ధమువాకేశేషు పశ్చిగవ్యేనకేశాః ప్రత్యక్ష్యావా
 పయేత్ । పితాపుత్రాభ్రాతరౌచ పకస్మిన్దినే శ్చారం శ్రాద్ధభోజనంచ న

కుర్యాత్వామ్ । యప్తిన్వా సేపిత్రాదీనామాబ్ధికంమాసికంవా కరోతి తచ్చాసే
తత్పత్యేవాక్షౌరంశరాన్నంచ వర్జయేత్ । గర్భవాణామాసత్రయాచూర్ధ్వం
క్షౌరం శవానుగమనం శవనిర్వరణం సముద్రస్నానం శ్రాద్ధఘోజనం ప్రతిగ్ర
హం దూరయాత్రాం గృహారమ్భప్రవేశౌ దేవతాస్రతిస్థాం మైఘనంచ
వర్జయేత్ । క్షౌరేకృతే బ్రహ్మహత్యా సమోదోషభితివిజ్ఞాయతే .

ఇతి ప్రయోగదర్పణే సప్తమఃఖండాః

దశాహమధ్యే దర్శనచాగ్రీతోరన్యతర సమ్భవేపుత్రైతరోదశా
హస్తం కర్తవ్యదకపిణ్డేకోత్తర వృద్ధిశాగ్రీధాన్యాకృప్య దర్శాప్తయో
మాతూర్పర్వం సచాగ్రీవైనమయాతూర్పర్వంకుర్యాత్ । శ్రయోదశీక
లామాత్రయ క్తదినమరిణేపేవమ్ । దినద్వయేదర్శనమ్భవే మభ్యాహ్న
న్యాప్తియ క్తదర్శదినేవా దర్శశ్రాద్ధదినేవాకుర్యాత్ । దర్శాతూర్పర్వ
మేవ పుత్రాస్తదితరేచ సజ్జయినంకుర్యుః । దర్శాత్సచాగ్రీవైఃపరమే
వారభ్యకుర్యాత్ । దర్శాతూర్పర్వం సమావసేపి ప్రభూతబలి షాషాహో
థ్థావనేదశమదినపవ కుర్యాన్నవ శ్రాద్ధాని తత్తదినపవకుర్యాత్ । పుత్ర
స్తుదశాహమేవకుర్యాత్ । జ్ఞాతయస్తు దర్శనచాగ్రీన్యోరేవోదకంద
ద్యుః । సర్వత్రవసనపూర్వకమేవోదకందద్యుః । విదేశస్థఃపుత్రఃమాతా
పితోర్గర్భరణం శుశ్రీత్వా దశాహమధ్యే సజ్జయినా తూర్పర్వమాగతః
సంసారాదావన్యేనకృతే అస్థిసంసారం తదభావే ప్రతికృతినంసాగ
రంవాకృత్వా శిరోమాత్రవసనం కారయిత్వా నగ్నవ్రచాచ్ఛదన సజ్జ
యినాతీతదిన వాసోదక తిలోదకపిణ్డేకోత్తర వృద్ధి నవశ్రాద్ధాని తదైవకృ
త్వాశతద్దినేషు తత్తదినకృత్యంకుర్యాత్ । సజ్జయినాత్పరమాగతశ్చే
ద్దాహ సజ్జయినవర్జం పూర్వోక్తవత్సర్వంకుర్యాత్ । కనిష్ఠపుత్రేణ సప
తీపుత్రేణవా దాహోదికేకృతే సజ్జయినాతూర్పర్వం పరంవాఽఽగతోజ్యే
ష్ఠపుత్రఃఅతీతదినవాస ఉదక తిలోదకాదీని కృత్వా తాతాగ్రలిశాని తత్త
తాగ్రలేకుర్యాన్నపునదాహః .

కనిష్ఠపుత్రేణ దశాహకృత్యే కృతేదశమదినరాత్రావేకాదశాహే
అపరాష్టాతూర్పర్వంవాఽఽగతోజ్యేష్ఠపుత్రస్సర్వాన్యవసనంకృత్వా పృ

పోతన్నమేకోద్దిష్టంచ కృత్వా తద్దినప్రభృతి దశాహ ముదకమాత్రం ద
ద్యాత్ । కనిష్ఠపుత్రైశాకృతే ప్రైతకృత్యే పూర్వోక్తకాల ఆగతోజ్యేష్ఠ
స్తద్దినచారభ్య దశమదినవర్యస్తం దశాహకృత్యం కృత్వా ఏకాదశాహ
ఏకోద్దిష్టంకుర్యాత్ । అన్వేనసపిష్టాదినాదశాహస్తకృత్యేకృతే పూర్వో
క్తకాలఆగతంపుత్రసంసారస్య దశాహనుభ్యే సజ్జయనాత్పూ
ర్వం పరంవా ఆగతోముఖ్యకర్తా అతీతదినవానఉదక తీలాద కాదీనిదత్వా
తాతాగ్లికొద కాదీని తత్తతాగ్లేకుర్యాత్ । అన్వేన దశాహకృత్యేకృతే
పూర్వోక్తకాల ఆగతో ముఖ్యకర్తా వృషోత్పన్నమేకోద్దిష్టంచ కృత్వా అ
త్యాశౌచవిధినా యావత్సాన్వితౌచముదకందద్యాత్ । అకృతే దశాహకృ
త్యేదాహంవినా సర్వం తదైవకృత్వా వృషోత్పన్నమేకోద్దిష్టంచ కృత్వా
యావత్సాన్వితౌచముదకం దద్యాత్ । ఏకోద్దిష్టాదైపుత్రైశాన్వేనవాకృతే
విదేశస్థసంపుత్రసపిత్రోర్భరణం శ్చుత్వా వవనం కారయిత్వా దశాహముదకం
దద్యాత్ । సర్వత్రనూతాపిత్రోర్భర్తుశ్చ సురణశ్రవణం పుత్రాణాంపశ్చాన్వ
శ్చ సజ్జయనాత్పూర్వంచేత్తృతాహాది దశాహశేషమ్ , సజ్జయనా
త్పరంచేచ్ఛ్రివణాది దశాహమాశౌచమ్ । పుత్రాణానున్వేషించ యా
వత్సాన్వితౌచముదకదానమ్ , ఆశౌచేసత్యపి మృశాహాద్యే కాదశాహపై
కోద్దిష్టక్రాధమ్ , దశాహత్పరం శ్రవణే శ్రవణాదినాద్యే కాదశాహపవ । స
పిష్టీకరణంతు సావ కాశత్వాత్త్రివత్తూదిషు కార్యమ్ । దశాహమఖ్యఆగతేన
ముఖ్యకర్తా క్రియమాణేఽపి ప్రైతకృత్యే పూర్వచారభ్యప్రైతకృత్యేనాన్వే
నాపి యావత్సాన్వితౌచముదకమాత్రం దేయమ్ , డౌహిత్ర సమానోద కా
భ్యామాదశాహమ్ , ఆశౌచానైశుభ్యర్థంబ్రాహ్మణానాం భోజనంచ కార్యమ్

ఆపుత్రస్య సపిష్టస్యా కృతసంసారస్య దశాహత్పరం మరణశ్ర
వణే పునర్దహనం కృత్వా యావదాశౌచముదకం పిష్టించదత్వా ఆశౌచానై
ఏకోద్దిష్టం పరేయస్సాపిష్టించకు ర్యాత్ । కృతప్రైతకృత్యస్యతు ఉదకమా
త్రం దత్వా ఆశౌచానై ఏకోద్దిష్టం సాపిష్టించకు ర్యాత్ । కృతైకోద్దిష్టస్య
ఉదకదానం సాపిష్టించకు ర్యాత్ । వత్స గాత్పరంచేదేకస్మిన్దినే పునర్ద
హనోదకపిష్టాన్ సమావృద్ధిత్వీత్యేహ స్యేకోద్దిష్టం తృతీయే సాపిష్టించకు

ర్యాత్ । దశాహశౌచినోదాహిత్రాశ్చ దశరాత్రం క్రియాగమరుః । త్రి
రాత్రాశౌచినః పక్షిణ్యాశౌచినశ్చ త్రిరాత్రేణక్రియాగమయుః । త్రి
రాత్రప్రత్యేకృత్యేతు ప్రతిదినం దశ వాసఉదకాని క్రమేణ ద్వాదశ త్రింశ
స్త్రీయస్త్రీంశ త్తిలాదకాని , త్రికచతురస్త్రీకపిష్టాక, ద్వేద్వే పకమే
కంచ నవరైద్ధాని, ద్వితీయేఽహ్నిసంభవయనమ్ , చతుర్థేఽహనేకొద్దిప్త
మ్, పంచమేఽహనిసాపిష్ట్యంకుర్యాత్ । దశాహస్త్రస్త్రిహంతోర్తవ్యేఅష్ట
మేఽహని చతుర్వింశతి వాసఉదకాని ద్విపళ్ళాశ త్తిలాదకాన్యష్టాపిష్టాక,
నవమేఽహ్నిసంభవనవరైద్ధాన్యనన్యోస్సర్వం యథా కాలం పూర్వోక్తవతుః
ర్యాత్ । అహరాశౌచినో బద్ధుజనాశ్చ ద్వితీయేఽహ్నిసంభవయనోదకాదీని
పచాపయ్య తృతీయేఽహ్నికోద్దిప్తం చతుర్థేఽహ్నిసాపిష్ట్యంచకురుః । అపు
త్రస్య జ్యేష్ఠభ్రాతృః దశాంతరమరణశ్రవణేషణ్ణా సాత్పూర్వందశరాత్రేణ
తమూర్ధ్వంతిరాత్రేణక్రియాగమర్యాత్ , సర్వత్రకాలాతిక్రమేద్రవతమాసం
కృచ్ఛ్చక్రింకృత్వా తతఃక్రియాగమర్యాత్ , మాతాపతృమాతామహేభ్యోఽ
స్యేషాం వత్సరాతపరం సంభవయనం శాన్తిహేమామంచ నకుర్యాత్ .

గృహ్యగ్నోవిద్యమానేఽనాగ్నినావిభివృద్ధాహేగృహ్యగ్నినాప్యనుస్త్రీ
వృద్ధాహే అజ్వలైకల్య దాహే చణ్డాలాది మాతే సంభవయనమకృత్వా దశా
హఉదకపిష్టాసమాపనేష కాదశాహేపకొద్దిప్తాకరణేచఅస్థిభిఃపురుషాకృతిం
కృత్వా గృహ్యగ్నినా శ్చ శానాగ్నినా వాపునసంసారంకుర్యాత్ , ఉ
భయోరభావే ఆగ్నిముష్ణాదయేత్ । అస్థిభావే పలాశవృక్షైర్వాదర్భై
ర్వాపురుషాకృతిం కుర్యాత్ - ఇత్యాదింశతా శిరోదశభిర్గ్రీవాం వింశ
త్యోరస్త్రీంశతోదరం పళ్ళాశతాపళ్ళాశతేకైకం భాహుం తేష్యేవప
ళ్ళాభిఃపళ్ళాభిరణ్డులీశ్చస్తత్యాసస్తత్యైకైకం పాదం తేష్యేవపళ్ళాభిఃపళ్ళా
భిరణ్డులీరష్టాభిశ్శిశ్నం ద్వాదశభిర్వృషణంచ కల్పయిత్వోణా సూత్రేణ
సద్ధిషు సంవేప్త్య అముకగోత్రమముకశర్కాణం ప్రేతమస్యాం ప్రకృతకృ
తావావాహయామీత్యావాహ్యా స్నానయిత్యాంబుజకృత్యాగ్నిముత్యా
ద్య సజ్జలవ్య పితృమేధం సర్వంకృత్వా తదభిష్ట అస్థిస్థానైకృత్వాస
ద్యసంభవయనం కృత్వా తత్పృష్ఠజలప్రక్షిపేత్ .

కృత్తికారోహిణ్యాద్వాశ్లేషా పూర్వత్రయోక్షరత్రయ జ్యేష్ఠా మూలా రేవతీ త్రిపాదనక్షత్రాణి, శుభగ్రహాధిష్ఠితం జన్మత్రయం నన్దా భద్రాచతుర్దశీ, గురుశుక్రవాసరౌ, శుభయోగం వలతీత ప్రేత కార్యేవర్జయేత్ । సోమబుధవాసరౌమధ్యమా, సజగ్రహేభరణీజ్యేష్ఠాచ గ్రాహ్య । భానుభౌమగురుశుక్రశనివాసరేషు నన్దాసుపూర్ణాసుపూర్వత్రయోక్షరత్రయపువ్యహస్త చిత్రాసుత్రిజన్మసుచ సజ్చయినం వర్జయేత్ । తతాగ్రలేనాత్యస్తం శోధయేత్, కాలాతిక్రమేనవ్యగ్విశోధయేత్ । నిర్దోషదినాభావేభద్రాభూమిమ్, త్రిపాదర్థైహిరణ్యమ్, అక్షారక్షేపనాద్వాహమ్, గురౌవస్త్రమ్, శుక్రైరజతంచదత్వాల్పదోషగుణాధిక్షేపన బ్రాహ్మణాననుజ్ఞాప్య కర్మకుర్యాత్ । ప్రతిపక్షస్థ్యేకాదశ్యేనన్దాః, ద్వితీయాసప్తమీద్వాదశ్యఃభద్రాః, పంచమీదశమీషజ్చదశ్యఃపూర్ణాః ।

పాపజ్ఞప్తనాశ్రమిక్షీబకుణ్డగోళకప్రాత్యవిధర్మగర్భహస్తాస్త్య ఘాతనాంచణ్డాలాదిభిర్బుద్ధిపూర్వం హాతానాంచోదకదానమపి నకుర్యాత్, తేచోదకమపినదద్యుః । మాతాపితృనూతామహ మాతామహీ జ్యేష్ఠభాగ్రతృపితృవ్యనూశులాచార్యోపాధ్యాయే భ్యోఽన్యేషాం దాహాదిసపిణ్డీకరణాంతకృత్యకరణై బ్రహ్మచారిణఃపునరుపనయనమ్, ఏకదేశకరణకృచ్చిమ్ । సపిణ్డమరణై బ్రహ్మచారీనోదకం దద్యాత్ । సమావర్తనేకృతే తస్మిన్వత్సరే మృతానాం సపిణ్డానాం త్రిరాత్రాద్యశౌచమనుష్ఠాయఉదకం దత్వావివాహంకుర్యాత్ । వివాహమధ్యేయజ్ఞమధ్యేచ పిత్రోర్మరణే సంస్తారంకృత్వా స్నాత్వా వివాహయజ్ఞానైసజ్చయనాదిసర్వంకుర్యాత్ ।

ఇతి ప్రయోగదర్శనే అష్టమఃఖండః

దశమేహని వషనానస్తరం గ్రామశ్చ శానయోర్మధ్యే తత్రాసమ్భవేయత్రకుత్రాపివృక్షమూలేవోపవీతిశాన్తిహోమామంకరిష్యథిసజగల్ప్యతాకికాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య ప్రాగుదగగైర్ద్వైభృపతిస్తీర్యాగ్నేషశ్చాహితమానడుహం చర్మతదభావే తదా కారం మృగచర్మ వాఽఽస్తీర్యతస్మిన్వేతసమాలినోజ్ఞాతీ “ ఆరోహతాయర్జరసమ్ ” ఇతికనిష్ఠ పూర్వమారోహ్య “ యథాహాన్యసుపపూర్వమ్ ” ఇత్యేతయాతా జ్యేష్ఠక్రమాతకల్పయిత్వా ఆజ్యంవారణదర్పణచప్రతిలామం సంస్కృత్య తూష్ణిం సమ

స్తం ప్రదక్షిణాగ్నిం పరిషిచ్య “ నహితేలగ్నే - అపనశ్శోశుచదఘమ్ ”
 ఇతిద్వాభ్యాం చతుర్వహితం దర్విమూలేన హుత్వా సకృద్వహితాన్
 “ అపనశ్శోశుచదఘమ్ - సుత్యేత్రియా - ప్రయద్భందితః - ప్రయదగ్నేః -
 ప్రయతైలగ్నే - త్వంహి - ద్విహిః - సనస్సిష్ఠమ్ - ఆపసప్రవణాత్ - ఉ
 ద్వనాచుదగాని ” ఇతిదశభిశ్చహుత్వా అత్ర ప్రతిపాద్వాహాకారం కష్టిం
 శ్చిత్వాపత్రే దర్విష్ఠం హుతశేషమాజ్యం నినియదర్వాప్రహృత్యపూర్వ
 వదగ్నిం పరిషిచ్యాగ్నేరుత్తరతోలోహితమనద్వాహం ప్రాజ్ఞుఖనువస్థా
 పయేత్ । తతోజ్ఞాతయః “ అనద్వాహమన్వారభామహే ” ఇతికనిష్ఠపూ
 ర్వమన్వారభ్య “ ఇమేజీవాః ” ఇత్యనడుహాసహ ప్రాచీందిశం గచ్ఛే
 యః । పశోచ్యద్యచ్ఛ కర్తవేతసశాఖామవకాంశ్చ సహగృహీత్వా తా
 భ్యానునడుత్పదాని “ మృత్యోఃపదమ్ ” ఇతి మార్జయగ్తాన్ జ్ఞాతీన్
 ప్రస్థాప్య “ జీవతాంమృతానానుస్తరం భవేత్ ” ఇతిమనసాధ్యాత్వా జ్ఞా
 తీభ్యోదక్షిణతః “ ఇనుఃజీవేభ్యః ” ఇత్యైదానం స్థాపయిత్వా పాత్రస్థస
 మ్నాతాజ్యం జ్ఞాతిస్త్రీణామజ్జలీషు “ ఇమానారీః ” ఇతినివయేత్ । తా
 నైనముఖం విమృశ్య “ యదాజ్ఞానమ్ ” ఇత్యక్షిణ్యజ్జీరణ , అథకర్తా “ య
 ధాత్వముద్భునత్సి ” ఇతిపృథివ్యామోషధీస్తగుం ప్రతిష్ఠాప్య దీపహస్తాః
 స్త్రీగ్రహతః ప్రస్థాప్య తత్ర వాగృహాడత్తర పూర్వదేశేవా ఆనన్దః పూ
 మం కరిష్యితిసంజల్ప్య పూర్వవత్పరిషేచనాంతంకృత్వా “ ఆనన్దాయ -
 నవైతత్ర ” ఇతిద్వాభ్యాం వారిణదర్వ్యగ్రాణ చతుర్వహితం హుత్వా స
 ర్వప్రాయశ్చిత్త మనాజ్ఞాతమిత్యాదిభిశ్చహుత్వా దర్వాప్రహృత్య
 పూర్వవత్పరిషిచ్యాగ్నిముపస్థాయ గృహంగత్వా పుణ్యాహం వాచయ
 త్వా తేనజలేన గృహంపోక్ష్య యవోదనం వ్రీహ్యాదనంవా జ్ఞాతిభి
 ససహ “ యవోసి ” ఇతిభుజ్జీత .

ఆశౌచినోద్వివారభాజనం తల్పాదిశయనం మైథునంత్రారలవణతై
 లాభ్యజ్ఞ తామ్బూలాని వర్జయేరగ్ శ్రీతమయాచితంవాఽన్నం భుజ్జీరణ ।
 ఆశౌచినస్సూతకినశ్చ దానప్రతిగ్రహ దేవాలయప్రవేశ ప్రణామసమిత్తు
 ప్పదర్భజలాహరణ దేవతారాధనాధ్యయనాని వర్జయేరగ్ । పుత్రజననే
 శు నాభిక్వప్తనాత్పూర్వం తప్తిన్దినేవామరణసమయేచ దానందద్యుః । ఉప

రాగేచయావన్మోచనం సానదానశ్రద్ధజపఘోషామాదికం కుర్యుః । మానసికం సద్భ్యాత్రయం వాచకమర్ఘ్యదానముస్త్రీకం ప్రాణాయామందశవారం గాయత్రీజపముపస్థానం ప్రైతకర్మచస్నాత్వార్ధ్రీవాససపవకుర్యుః .

ఏకాదశేహని గృహం గోమయేనోపలిప్య పుణ్యాహం వాచయిత్వా తేనజలేన గృహంపోక్ష్యవస్త్రాణిశోధనార్థం రజకాయదత్వా ప్రాతఃకాలే వృషోత్సర్జనం కుర్యాత్ “ ॥ శ్లో ॥ లోహితోయస్తు వణేన ముఖే వృష్టే చ పాణ్డురః । శ్వేతేనఘరవిషాణాభ్యాం సవృషోనీలఉచ్యతే ” ఇత్యుక్తలక్షణం వా సర్వకృష్ణవర్ణం వా యథా సమ్భవవర్ణం వా ద్వివర్ణాధికం వర్ణాధికం వా వృషభముత్సృజేత్ । ఏకాదశేహని వృషోత్సర్జనాకరణేయదాక దాచితసపిణ్డీకరణాచూర్వం కుర్యాత్ । పతిపుత్రవత్యాః స్త్రీయస్స గాం వృషభముత్సృజేత్ । పుత్రాసన్నిధానే భర్తాఽన్యోవా కర్తాచే ద్వృషభమేవోత్సృజేత్ । అపుత్రాయా భర్తృమత్యాగోదానమాశ్రం కుర్యాత్ । అముకగోశ్రస్యాముకశర్మణః ప్రైతస్య పాపక్షయార్థం ప్రైతత్వపితౌచనార్థం వృషోత్సర్జనం కరిష్యతి సజుల్ప్య వృషభం సంసాప్యోలబృత్యయోయద్దైవతాభక్తస్తస్యతచ్చిహ్నం పశ్చద్దక్షిణపాదమూలే అగ్నితప్తేనాయసేన విలిఖ్య “ విశజ్జరాపః - తన్నస్తురీపమ్ ” ఇతిశ్వామస్త్రీక్రమేణ దక్షిణపాదయోగకర్ణయోర్దక్షిణకర్ణే నాజపిత్వా “ ఋచాం ప్రాచీమ్ ” ఇత్యనువాకేన తిలమిశ్రజలం పాయయిత్వా “ ఏతం యువానమ్ ” ఇత్యనువాకేనాభిమన్త్ర్యితం గోమవిస్మజ్య ఏకోద్దిష్టవిధానేన యథాశక్తి బ్రాహ్మణానోభజయేత్ । వృషోత్సర్జనాశక్తౌ ఏకాదశ బ్రాహ్మణా భూజయేత్తదశక్తౌ తావన్వాత్రపర్యాప్త మామం వా హిరణ్యం వా బ్రాహ్మణాయదద్యాత్ .

ఇతిప్రయోగదర్శనో నవమఃఖండాః .

ఏకోద్దిష్టస్య తస్మిన్నేవదినే బ్రాహ్మణనిమన్త్రణమ్ , అన్యత్రాథస్యపూర్వేద్యుః । ఏకాదశాహ మధ్యాహ్నే అముకగోశ్రస్యాముకశర్మణః ప్రైతస్య అద్యైకాదశేఽహ న్యేకోద్దిష్టశ్రద్ధం కరిష్యతి సజుల్ప్యప్రత్యక్షభక్త్య విప్రస్య హస్తే జలం దత్వా అముకగోశ్రస్యాముకశర్మణ ఇ

దమాసనమిత్యాసనార్థం దర్భా దత్వా పునర్జలం దత్వా ఏకోద్దిష్టశ్రీధై
ప్రతాగ్ధే భవతాక్షణిక ర్తవ్యఇతి హస్తైః దర్భం దత్వా ఓంతభేతి ప్రతుక్తకైః
హస్తైః తు భవానిత్యానుస్త్రియ ప్రాపునవానీతి ప్రతుక్తకైః ఆయనవ్య
తిరిక్తైః శబ్దానా గజపాదప్రమాణం వృత్తం కుండంఖాత్వా గోమయేనో
పలివ్య అముకగోత్రస్యాముకశర్మణః ప్రేతస్య పాద్యస్థానే ఇదమాసనమితి
కుండైః దర్భం నిధాయ ఇదమర్చనమితి తిలైరభ్యర్చ్య అముకగోత్రాయా
ముకశర్మణే ప్రేతాయేదం తేపాద్యమితి పాదయోః పాద్యం దత్వా జాను
పర్యంతం జన్ఘాపర్యంతం వా పాదద్వయం ప్రత్యక్ష్య స్వస్య చపాదౌ ప్రత్య
క్ష్యాచన్య ఆచార మాసనముపవేశ్య అముకగోత్రాయాముకశర్మణే ప్రే
తాయా నైశ్శుభ్యర్థమయం తేకృసరః ఆనయశుభ్యర్థమిదం తే తామ్బూలమితి తా
మ్బూలంచ దత్వా శరీశుభ్యర్థమిదం తే అభ్యంజనమితి త్రేలేనాభ్యంజ్య పాప
యిత్వా పాత్యా లొకి కాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య దక్షిణా ప్రాగగ్నే ర్దైర్భాః ప్రా
గాద్యప్రదక్షిణం పరిస్తీర్య ఉత్తరాను త్తరాదక్షిణానధరాకృత్యా అగ్నే
ర్దక్షిణతో దర్భానం స్తీర్య తేహ్వదుమ్భుర మేక్షణమాదుమ్భురందర్విమా
జ్యస్థాలీం పోక్షణీపాత్రం పునర్దర్విం సవతిత్రమర్ఘ్యపాత్రం హవిషపాత్రం
తిలాన్ సికతాః మధుగంధపుష్పాని చైతైకేశసాదయిత్వా ఏకేన పవిత్రేణ పో
క్షణీరుతూప్యయో త్తానాని పాత్రాణి పోక్ష్యాద్యనంస్తారే హవిషాసహ
స్రిః పర్యగ్నికృత్యా దర్పోయసంస్కార్య పవిత్రానైర్మితేర్ఘ్యపాత్రైః “ఆ
మ ఆగచ్ఛతు ప్రేతో దేవయానాన్ సముద్రాన్ సలిలాన్ సవన్తాన్ సస్త్రిన్ సజ్జై
సర్వ కామాల్ లభ తేక్షీయమాణముపమహ్యతామిమాం ప్రేతాయ తేర్ఘ్యం
గృహ్ణామి” ఇత్యర్ఘ్యంగృహ్ణీయాత్ । “ఫేతా దేవయానాన్ - ప్రేతా
యై తేర్ఘ్యంగృహ్ణామి” ఇతి స్త్రియాః । అర్ఘ్యంగృహ్ణీత్వా ఫవిత్రముద్భృ
త్య “తిలాపి సోమ దేవత్యోగో సవో దేవనిర్మితః, ప్రత్యవద్భిః ప్రత్యపహిప్రె
తమిమాన్ కాన్ ప్రీణయాహినః” ఇత్యర్ఘ్యే తిలాన్ ప్రక్షిపేత్ । ప్రే
తామిమాన్ కానితి స్త్రియాః । పవిత్రం నిధాయ “మధువాతా ఖు
తా” ఇతి ప్రత్యవం మధుగుడం వా ప్రక్షిప్య, “సోమస్య త్విషిరసి”
ఇతి సర్వాణ్శుభీరభిమృశ్య “అవేష్టాదన్దశూకాః” ఇతి తత్రయతిరజ్ఞి
దాదాయ “నిరస్తం సముచేషిరః” ఇతి నైఋత్యాం నిరప్యాచణవస్సుశ్య

“ శన్నోదేవి: ” ఇత్యఘృమభిమృశ్య గన్ధాదిభిరభ్యర్చ్య దర్భైర్దర్శ
 ర్వాచప్రచ్ఛాద్య “ అపహతా అసురా రిక్షాంసి పిశాచా యేషీయన్తి
 పృథివీమను - అన్యత్రైతోగచ్ఛన్తు యత్రాస్యగతంమనః ” ఇతితిలాన్ సిక
 తాశ్చ భుక్తిస్థానేప్రకిరేత్ “ యత్రాస్యగతంమనః ” ఇతిస్త్రియాః ।
 ఉదీర్తామవరఉత్పరాస ఉన్నధ్యమాన్ప్రేతసౌనుయః - అసుంయయియా
 వృకాఋతజ్ఞస్సనోవతుప్రేతోహవేషు ” ఇతి అద్భిరవోక్షేత్ “ ఉదీర్తా
 మవరోత్పరోన్నధ్యమాప్రేతాసామ్యా అసుంయే యాయావృకర్తజ్ఞా సా
 నోవతు ప్రేతాహవేషు ” ఇతిస్త్రియాః “ ఆయాహిప్రేతసామ్యాగమ్భీ
 రైఃపతిభిఃపూర్వైఃప్రజామన్త్యభ్యందదన్రయించ దీర్ఘాయుత్సంచ శత
 శారదంచ ” అముకగోత్రముమకశర్మాణం ప్రేతమావాహయామీతిదక్షి
 ణాముఖస్తిస్థన్నగ్నేర్దక్షిణతఃప్రేతమావాహయేత్ । “ ఆయాహిప్రేతేసా
 మ్యాగమ్భీరైఃపతిభిఃపూర్వైఃప్రజామన్త్యభ్యందదతీరయించ ” ఇతిస్త్రి
 యాః । పూర్వవత్పాదౌప్రత్యాఖ్యాననే నివేశ్య పూర్వవన్నిమన్త్ర్య
 హస్తైశుద్ధోదకం ప్రదాయ పవిత్రం నిధాయ అముకగోత్రాయాముకశర్మ
 ణే ప్రేతాయేదంతే అర్ఘ్యమిత్యర్ఘ్యం దత్వా పవిత్రమాదాయార్ఘ్యపాత్రే
 నిధాయ దర్భైర్దర్శవప్రచ్ఛాదయేత్ । అర్ఘ్యపాత్రాణి విమృతానినకు
 ర్యాత్, నోద్ధరేత్, నపునఃపూరయేత్, దర్వాదాయార్ఘ్యందద్యాత్ ।
 కృతాన్అర్ఘ్యజలేసున్నేశోషణేవా “ ఆపోహిస్థామయోభువః ” ఇతి తి
 స్మభిః “ ఆనుఆగచ్ఛన్తు ” ఇతిమన్త్రేణచ పునరర్ఘ్యంగృహీత్వా తిలప్ర
 త్నేపాద్యాచ్ఛాదనాన్తంకృత్వా “ తతమ్మతపః ” ఇతిజుహుయాత్ । అ
 భబ్రాహ్మణాయ వస్త్రోత్తరీయ గన్ధ పుష్ప శయ్యాసనోదపాత్రకాంస్య
 పాత్ర దీపపాత్రాదీని గోభూతిలహిరణ్యాలజ్జా రాదీనిచ యథాశక్తిం
 త్వా పూర్వవదర్ఘ్యం దత్వా గన్ధపుష్పాదిభిరగ్నిమభ్యర్చ్యగ్నిసమీపే
 దక్షిణత ఉదకుమ్భంచనిధాయ దక్షిణతఃప్రతిష్ఠితంహవిరభిఘాత్యప్రదక్షి
 ãం సమన్తముగ్నిం పరిషిచ్య అగ్నోకరిష్యామీతి పృష్టావ కురుష్వేతిప్రత్యు
 క్తై దర్వామపస్తీర్య మేక్షణేనహవిర్కథ్యాత్సకృదవదాయాభిఘాత్య అ
 ముకగోత్రాయాముకశర్మణేప్రేతాయ యమాయచస్వాహేత్యగ్నోదక్షి
 ణార్ధేహుత్వా అహవిష్యం స్వాహేత్యుత్తరభస్మనిహుత్వా మేక్షణమగ్నో

ప్రహృత్య పూర్వవత్పరిషిచ్యచుతశేషమన్నం సవ్యజ్ఞానం భుక్తిపాత్రే
 వత్వా “పృథివీ తేపాశ్రమ్యోరపిధానం బ్రహ్మణస్త్వాముఖేజుఃపాలామి
 బ్రాహ్మణస్య త్వా ప్రాణాహనయోర్జుఃపాలామ్యక్షితమసి మాన్యత్కేసా
 అము త్రాముష్మిక్లోకే ” ఇతి బ్రాహ్మణస్య దక్షిణహస్తేనాన్నవ్యజ్ఞానాది
 స్పర్శయిత్వా తస్య దక్షిణాఘ్రాస్తమనఖప్రదేశమ్ “ ఇదంవిష్ణుః ” ఇత్య
 న్నేని వేశ్య పరిషేచయిత్వా ఆపోశనం కారయిత్వా “ ప్రాణేనివిష్టోఽ
 హృతంజుఃపాలామి ” ఇత్యాదిభిషపఖ్యభిర్భుజ్జ్ఞానం సమీక్ష్య “ బ్రహ్మణి
 హుతత్వా హృతత్వాయ ” ఇత్యాత్మానం సమీక్ష్య యథాసుఖం జువస్వే
 త్యుక్త్వా అతఃపర్థ్వం భుజ్జ్ఞానం నవశ్యేత్ । భుక్తద్విజే అపేక్షితంపృష్ఠా
 సన్నున్నముక్త్వా ఆస్తుసన్నున్నమిత్యుక్తై శృప్తాసీతుక్త్వా తృప్తాప్తీతి ప్రత్యు
 క్తై ఆపోశనం కారయిత్వా ఆచాన్తై స్పదితమిత్యుక్త్వా ఆస్తుస్పదితమితిప్ర
 త్యుక్తై పూర్వవద్ధ్యుందత్వా తామూల వస్త్రహిరణ్యోపానచ్ఛత్రాదీని
 దక్షిణాంచదత్వా అగ్నేర్దక్షిణతో దర్భాకానం స్తీర్య తేషుమార్జయతామ
 మపి శాస్త్రేత ఇత్యపోమార్జయిత్వా అముకగోత్రాయాముకశర్మణేప్రేతా
 యై తంపిండంచదామీతి నాభికేరప్రసూణం పిండం దత్వా అముకగోత్రాయ
 కశర్మణాప్రేతపతం పిండమువతీష్ఠేత్యుక్త్వా పాత్ర సక్ష్యశనోదకేన పిండంశ్రి
 రస్రదక్షిణం పరిషిచ్య పూర్వనవ్దార్జయిత్వా అఘోముఖానిపాత్రాణిక్రత్వా
 తృప్యేతి త్రిరుక్త్వా పాత్రాణిపోక్త్యోత్తానానిక్రత్వా అక్షయ్యమిత్య
 క్త్వా అస్త్యక్షయ్యమితి ప్రత్యుక్తై అగ్నిసమీపే స్థాపితముదమహ్నం దక్షి
 ణాంచదత్వా ప్రణమ్యఉత్తిష్ఠతామిత్యన్తా ప్యనువ్రజ్యప్రదక్షిణీకృత్యోప
 చాగానుక్త్వా తంవిసృజ్య భుక్తశిష్టానన్యన్నవ్యజ్ఞానానిపిండదర్భపాలామపా
 త్రాణిచాపుప్రక్షిప్య స్నాత్వా గృహంగత్వా పుణ్యాహం వాచయేత్ ।
 ఏ కాదశేవానిరవ్యసృజ్యబ్రాహ్మణస్యచాఽతాభేదేశవిష్ణవాదౌవాలాకికాగ్నౌ
 “ యనూయసోమమ్ ” ఇతిద్వాత్త్రింశదాహుతీర్ఘృతపాయసేన దక్షిణా
 ముఖపితృతీర్థేన హస్తేనబహుయాత్ । “ ఉదీరతామవరఉత్పరాసః ”
 ఇత్యస్తభిరగ్భిశ్చతుర్వారంవా జహుయాత్ । హుతశేషేణాన్నేనపూ
 ర్వవత్పిండం దద్యాత్ । ఏవంప్రతిదినమేకైకం పిండంచత్వా ద్వాదశదినే
 గ్రయోవింశదినే సప్తవింశదినేవా సపిండీకరణాత్పూర్వమేకొద్దిష్టంకుర్యా

త్ . సూతకేపి మాతాపిత్రాశ్చైవ దశావస్థానైకోద్దిష్టం కుర్యాత్ , అనేయ
షాం తుసూతకానై పూర్వోక్తదినేష్వన్యతమేకుర్యాత్ . పాషాణస్థాప
న ప్రభూతబల్యేకోద్దిష్ట శాస్త్రాన్యహితాగ్నేర్దహన దినాచ్యుక్తదినేకు
ర్యాత్ , అనాహితాగ్నేర్మరణదినాద్యేకోద్దిష్టదినే . ప్రతత్పప్ర్యథా
నిమిత్తవ్యతిరేకేణ దశ బ్రాహ్మణాభోజయితాస్వ తేభ్యాదక్షిణాందద్యా
త్ . ఏకాదశాహవ్యసరిక్తదినేష్వేకోద్దిష్టశాస్త్రే , నస్తాచతుర్థశ్చైరోహి
ణీపుష్యోత్తర ప్రాశ్ణపద రేవతీ త్రిపాదనక్షత్రాణి స్వస్వచతుర్వింశతిన
క్షత్ర సప్తవింశ నక్షత్ర సమస్తేషు పాథక మేత్రవరమమైతాగ్ని స్వస్వ
స్త్రీపుత్రయోశ్చ త్రిజన్మాని గురుశుక్రవాసరౌచ వర్జయేత్ . సోమబుధ
వాసరౌ మధ్యమా . సర్వేషుకర్తవ్య నిర్దిష్టకాలాసమ్భవే స్వల్పదోషగు
ణాధికేకాలే బ్రాహ్మణాననుజ్ఞాప్య కర్తవ్యం .

ఇతి ప్రయోగదర్శనై దశమఃఖండః

ద్వాదశాహచారభ్యసప్తదశదినపర్యంతేషు వట్సుదినేష్వన్యతమేదినే
శ్రయోవింశది నెవాపావనెనమానేనమాసాదూర్ధ్వం పశ్చిదశమది నెష్వన్య
తమేవాతేనేనమానెన తృతీయచతుర్థవ ప్తైకాదశమ మాసేష్వన్యతమేవా
మాసే సపిండీకరణంకుర్యాత్ . రోహిణ్యుత్తరాషాస్త్రపద రేవతీఖణ్డనక్ష
త్రేషు చతుర్థశ్యాం రవిభౌమగురుశుక్రశనివారేషు స్వనక్షత్రాచ్చతుర్విం
శే సప్తవింశేనక్షత్రే స్వస్వస్త్రీపుత్రయోశ్చ త్రిజన్మసుచ సాపిండ్యంన
కుర్యాత్ . ఉక్తేషుద్వాదశసు కాలేష్వకృతంజేదాబ్దికాయూర్వస్వస్థి
దినేకుర్యాత్ . ద్వాదశదినేదోషయుక్తేపికుర్యాత్ . శనిశుక్రవార
శ్చేష్టాశాపిత్రోర్వి నాన్యైశాం నకుర్యాత్ . వత్సరేతతేశ్చ కర్కటకు
మ్భయోరన్యతరే మాసిరోహిణ్యాద్వాహస్తానూరాధేష్వన్యతమేకుర్యా
త్ . తదాకృతాన్యపిషాడశశాస్త్రాని పునఃకృత్వా సాపిండ్యంకుర్యాత్ .
తదామాతాపితృవ్యతిరిక్తానామేకోద్దిష్ట సోదకుమ్భ మాసిక సపిండీకరణా
న్యమేన హిరణ్యేనవాకుర్యాత్ . ఏకాదశాహ దర్శశ్చేదాహితాగ్నిః
కర్తవ్యధ్యహ్నోహ్నిషాడశశాస్త్రాని సాపిండ్యంచ కృత్వాన్వరాష్ట్రాపిండ్య

పిశ్యయజ్ఞం కుర్యాత్ । ప్రతిమాసం మృతాహే ద్వితీయమాసికా దీని సా
పిష్ట్యాత్పూర్వ మేకాద్విష్ట విధానేన పశ్చాత్పూర్వణవిధానేన కుర్యాత్ । ఆహి
తాగ్నేర్దహనతిథౌ ద్వితీయమాసికమన్యాని మరణ తిథౌ కుర్యాత్ । ఊన
మాసికం త్రైపక్షికం చ దాహాది సప్తవింశదివాచ్ఛతుర్వింశదినాచోచ్ఛర్ధ్వం
కుర్యాత్ । ద్వాదశశాహాదిషు సాపిష్ట్యేతదూర్ధ్వభావీని ద్వితీయాదీని మాసి
కాన్యాకృష్య సాపిష్ట్యాత్పూర్వం తస్మిన్నేవ దినే కుర్యాత్ । త్రిపక్షాది
షు చేత్పూర్వం మృతాహే కుర్యాత్తున స్తత్తతాగ్నే షష్ఠి కుర్యాత్ । కర్తా
పుంసువససీనుస్త నానుకరణాన్నప్రాశనేషు ప్రాప్తేషు తదూర్ధ్వభావీని
మాసికాని సాపిష్ట్యాత్పూర్వమాకృష్యకృతాన్యపి పునరాకృష్య తత్పూ
ర్వప్రీకాది నే తత్పూర్వం మృతతిథౌ వా కుర్యాత్తున శ్చ తత్తతాగ్నేషు
కుర్యాత్ । మాతాపితౄర్విన్నాఽనేయేషాముత్సవార్థమాకృష్యకృతాని పు
నశ్చ తత్తతాగ్నేన కుర్యాదిత్యేకే । సాపిష్ట్యం చాకృతం చేత్పూర్వప్రీకాది
నే తత్కృత్వా పరేద్యుః పుంసువనాది కుర్యాత్ ।

పితౄదీనాం త్రయాణాం మాతామహాదీనాం త్రయాణాం తత్స
త్సీనాం చ సాపిష్ట్యాదిప్రార్థేషు పార్వణమాపాసవాగ్నౌ కుర్యాదన్యేషాం
లోకికే । మాతులాచార్య పితృవ్యాణాం జ్యేష్ఠభ్రాతృసీమస్తజప్యాప్యా
పాసనాగ్నా విత్యేకే । విభక్తేష్వపి పుత్రేషు జ్యేష్ఠపవసాపిష్ట్యం కుర్యాత్ ,
తప్యావత్తీక త్వే సవత్తీకోఽన్య కుర్యాత్ , సర్వేషామవత్తీక త్వే జ్యేష్ఠ
పవ లోకికాగ్నౌ కుర్యాత్ , కనిష్ఠాదివాక్యతం సాపిష్ట్యం జ్యేష్ఠసమనకు
ర్యాత్ । పత్న్యాకృతం దౌహిత్రసమనకుర్యాత్ । సమానోదకాదివాక్య
తం పునఃసపిష్ట్యం కుర్యాత్ । ద్వాదశశాహే పత్న్యాం రజస్వలాయామపి
సాపిష్ట్యం కుర్యాత్ , విచ్ఛిన్నాగ్నిస్తు కాలాంతరేఽగ్నిం సన్ధాయ కుర్యాత్ ;
వత్సరాంతరసాపిష్ట్యమాపికాబ్ధికానితు రజస్వలాయామపి భార్యాయాం వి
రవ కాశత్యాన్తరైర్భార్యార్య ప్రతినిధిం కృత్వా అగ్నిం సన్ధాయ కృత్వా త
మగ్నిం విస్మజేత్ ।

శ్వసృపిణ్డీకరణం కరిష్యే పరేద్యుస్సాయం హుమామం హుత్వా
సాశ్మేభుక్తవదోభ్యై బ్రాహ్మణైభ్యోఽముక గోత్రప్యాముక శర్మణః ప్రేత
స్య శ్వసృపిణ్డీకరణం భవితా తత్ర భవద్భిః ప్రపాదగకరణీయభివిజ్ఞాప్య

శ్వేభూతే బ్రహ్మణానాహూయ తేహంపురతో యథాశక్తిదక్షిణానిధా
య ప్రణమ్య అశేషేహే పరిషద్భవత్యాదమూలే మయాసహపితా తామి
మాం యథాశక్తి దక్షిణాం స్వీకృత్య అముకగోత్రస్యాముకశర్మణఃప్రేత
స్య అద్యద్వాదశేఽహని సపిణ్డీకరణశ్రాద్ధం కరిష్యమూనమాసి కాదీన్యాయ
నాబ్దికపర్యవ్తాని పశ్చిదవైకోద్దిప్తశ్రాద్ధాని తత్తత్కాలాదాకృత్యకిర్తుకా
మోఽస్మితత్ర మేఽధికారసిద్ధిమనుగ్రహణ మాసి కాని యథా కాలమనుష్ఠి
తాని భూయానురిత్యనుగ్రహణేతి చ విజ్ఞాప్య తైరనుజ్ఞాతోఽముకగోత్రస్యా
ముకశర్మణఃప్రేతస్యాద్యద్వాదశేఽహని సపిణ్డీకరణశ్రాద్ధం కరిష్యమూన
మాసి కాదీన్యాయనాబ్దికపర్యవ్తాని పశ్చిదవైకోద్దిప్తశ్రాద్ధాని తన్వై
ణకరిష్య
ఇతి సజ్జల్ప్య ఊనమాసి కాదిమ క్రమేణపశ్చిదశ బ్రహ్మణాప్రతాక్షే
వృత్వా వృత్తైకుణ్డేపాదాప్రత్యక్ష్య క్షుసరాదినిదృశ్యాభ్యజ్య సామయి
త్వా అగ్నిప్రతిష్ఠాపనార్హ్య గ్రహణ భుక్తిదేశసంసారరప్రేతావాహనాదీ
నేకోద్దిప్తవత్కృత్వా దర్వాభిముపస్తీర్య హవిర్మథాన్యత్రైక్షణేన పశ్చిద
శథావాదాయాభిహార్య పూర్వవద్ధుత్వా అహవిష్య హూమాదిపరిషేచ
నాంతం కృత్వా హుతశిష్టమన్నం సవ్యజ్ఞనం భుక్తిపాత్రైషుదత్వా పృథివీతే
పాత్రమితి ప్రతిపురుషముపస్పర్శయిత్వా ఆహోశనాది తామ్బూలం దక్షిణా
దానాంతం కృత్వా అగ్నేర్దక్షిణతో దర్భేషు పశ్చిదశపిణ్డేకాదత్వా శేషం
సర్వం పూర్వవత్కుర్యాత్ । పవం కర్తుమశక్తావానుశ్రాద్ధే క్రియమాణే ప
శ్చిదవైకోద్దిప్తశ్రాద్ధా న్యాయమాపేణ కరిష్యఇతి సజ్జల్ప్య వరణపాదప్ర
త్యక్షన గర్హదానాదికంసర్వం హూమార్హ్య వర్జం కృత్వా బ్రహ్మణానాం
పురతఃపాత్రైషు సోపసరమామం దత్వా అమూన్యాయాని యుష్మభ్య
మహంసంప్రదదేనమమితమయాపై రభిశ్శ్రీర్దక్షిణప్రేతయావీభగవాన్ జనా
ర్దనఃప్రియతామితి తిలోదకమున్నుజ్య తామ్బూలం దక్షిణంచ దత్వాబ్రా
హ్మణాప్రస్థాప్య తతస్సపిణ్డీకరణం కుర్యాత్ ।

ఇతిప్రయోగదర్శనై ఏకాదశఃఖండః ।

సపిణ్డీకరణాదికం సర్వం పార్వణశ్రాద్ధంచ వతుర్దశఘటికానంతర
మారభ్య దశఘటికాను సమాపయేత్ । సజ్జల్పద్యసమాప్తేప్రాచీ

వాపీతమనన్యత్రా నమన సానానామాఘర సమిదాఘర హేమామాజ్య
భాగస్విప్రకృతాప్రియశ్చిత్త హేమావపరివేషణాభిశ్రవణ ప్రదక్షిణ న
మసాగ్రానువ్రజన విశ్వేదేవవిష్ణూపచారభ్యః । పూర్వంవిశ్వేభ్యాదేవే
భ్యఃఋజుభిరుపైర్దైర్భ్యఃప్రాగైర్దుదగైర్వాప్రాజ్యుఖండద్యుఖా
వాదేవతేధేనప్రదక్షిణంకృత్వా, పశ్చిమపితౄణాందక్షిణానైర్యుక్తైర్ద్వి
గుణీకృతైర్దైర్భ్యఃపితృతేధేనాప్రదక్షిణంకృత్వా, పశ్చిమిమిత్తస్యప
త్యవత్కృత్వా తతఃపశ్చాద్విశ్వేదేవవద్విష్ణోస్సర్వం కుర్యాత్ । పాద
ప్రక్షాళనం గర్జదానంచ పవిత్రపాణిర్నకుర్యాత్ । పరిశ్రితేదక్షిణాశ్రు
వణే గోమయేనోపలిప్తౌగృహశాశ్రిద్ధం కుర్యాత్ । తత్రోత్తరపూర్వదేశే
హేమానుస్థానం తద్దక్షిణతఃపిణ్డదానస్థానం తద్దక్షిణతఃపిత్రాదిభుక్తిస్థానం
తత్పశ్చాద్దైవానాం భుక్తిస్థానంచపరికల్పయేత్ । ప్రాజ్యుఖానుదగపవర్గా
న్విశ్వేదేవాః, ఉదద్యుఖాః ప్రాగపవర్గాః ప్రాజ్యుఖాన్దక్షిణాపవర్గాన్వా
పిగ్మాః, పశ్చిమాభిముఖం నిమిత్తం, తద్వద్విష్ణుంచనివేశయేత్ । కర్తాభో
క్తాచోర్ధ్వపుష్టాశ్రిణిధాగయేత్ । పాదుకోపానచ్చత్రాయుధరక్తవస్త్ర
మాహేషిక వృషభీపతి వాధుషిక కుష్ఠి బధిర చిన్ననాసిక మాజాఽరాన్నప
శ్యేత్ । ఉద క్యాసూతి కాశౌచపతిత ప్రేతాన్నభోక్తృ పణ్డపాపణ్డరోగినగ్న
కృకలాస వానర గ్రామసూకర శున కాన్నపశ్యేత్తేశచ్చ శాశ్రిద్ధదర్శనం వర్జ
యేత్ । దస్తభావన శామ్బుల త్రౌరాభ్యంగోపవాసాపద పరాన్న క్రోధ
హుజ్జారత్పరావర్జయేత్ । పూర్వేద్యురపరేద్యుశ్చ రాత్రిభోజనం మైధు
నంచవర్జయేత్ । చిత్తకప్రేత్యన్యత్తి కాణాస్థ బధిర హివాధి కాఙ్గరోగి కునఖకు
ష్ఠి శ్యావదస్తక భృత కాధ్యామీ భృత కాద్యాపక క్షీబపతితక న్యా దూష కా
భిశస్తమిత్రధుక్ప్రిశున సోమవిక్రయి పరనిన్దకమాతాపితృ గురుత్యాగిస్తే
నశ్వశురస్యాల మాతుల మాతులేయ సపిణ్డోపాధ్యామీచార్య శిష్యాశ్రో
త్రియశవాసుగామినకపూర్వేద్యుశ్శాశ్రిద్ధభుజం శాశ్రిద్ధకృతంచ అద్య
శోవాశ్రాజ్ఞం కరిష్యమాణంచ శ్రాద్ధే ననిమిత్తయేత్ । అశ్వేషాం
గుణాభావే గుణవస్తం సపిణ్డమపిభోజయేత్ । గుణాధిక్యేఫి గర్భవస్తం వి
ధురంచవర్జయేత్ । అశ్రోత్రియ పితృకాచ్ఛాత్రియాదపి శ్రోత్రియ
పితృకౌశ్రోత్రియోపి శ్రేష్ఠః । పితృపుత్రాశ్రిభాశ్రితరౌచవర్జయేత్ ।

యస్సర్వప్రాధం ప్రతిశృణోతి సజ్జయం కరోతి సత్తానః । శక్తాసత్తా
ముద్వాహంసన్యాసంవానకరోతి యోగీతం వేదం త్యజతి యోగవర్ణాశ్రమ
భర్తృహీనస్సనగ్నః , యోగిష్టోరన్యం దేవం పరత్యేనవా సమత్యేనవా మ
న్యతే యస్సద్భవః త్యాగీ యోజితాభస్మరూద్రాక్షు లిక్లధారీ సపాషణ్ణః ,
యో బ్రహ్మచర్యాదివ్రతే రేతస్సముత్పజతి సోఽవకీర్ణీ , యో భార్యాయాః
పరపురుషసన్ధం క్షుతే సమాహిషికః , యో దశవర్షాధిక న్యాముద్వాహ
తే సవృషభీపతిః , యోఽనాపదివృథ్యా జీవతి సవాన్ధుషికః , యో విభ
వేసతి నదదాతిసత్రః , యో డహ్మార్థం కర్మకరోతి సమాన్దారః , యో వ్య
వహారేపక్షపాతః వదతి సమకుటః , యో విస్తార్థం వత్సరత్రయం దేవపూ
జాంకరోతి సదేవలక్ష్మః , ఏతాన్సర్వాన్ప్రాప్తవర్జయేత్ । పత్యేర్నో మైర్విహీ
నాన్ శ్రోత్రియాన్ బ్రహ్మవిదతహిత్యాగ్నిశూద్రాన్సరహితాన్నిమన్త్ర
యేత్ । “ మధువాతాః ” ఇత్యాది తృతీయం త్రిమధు, “ బ్రహ్మ మేతుమా
మ్ ” ఇత్యనువాకత్రయం త్రిసుపర్ణమ్, “ అయం వావయఃపవతే ” ఇత్య
నువాకత్రయం త్రినాచికేతమ్, “ మేధాదేవీ ” ఇత్యనువాకచతుష్టయం
చతుర్మేధమ్, “ బ్రహ్మణే బ్రాహ్మణమాలభతే ” ఇతిప్రశ్నం సరమేధమ్,
“ సాక్షిహణ్యేస్త్వయజతే - ప్రజాపతీరశ్వమేధమస్పజః ” ఇతిప్రశ్న
ద్వయమశ్వమేధమ్, “ చిత్తిస్రుక్ ” ఇతిప్రశ్నం బ్రహ్మమేధమ్, “ పరేయ
వాంసమ్ ” ఇతిప్రశ్నం పితృమేధమ్ “ మూద్దానం దివోఅరతమ్ ” ఇతి
జ్యేష్ఠసామవాప్రతిదినం జపిష్యామీతి సజగల్ప పూర్వకంయఃప్రతిదినం
జపతి తం నిమన్త్రయేత్ । తుల్యగుణేషు యోవయసాశ్చికో యోవాచరి
నో యోవాశ్రాద్ధ భోక్తుమీషుతే తం నిమన్త్రయేత్ । నిమన్త్రణానన్త
రమాగతం బ్రాహ్మణం విశిష్టం తాననుజ్ఞాప్య త్రైస్సహభోజయేత్ । విష్ణ్వ
ర్థేఽవిశ్వేదేవార్థేవా వ్రత్యస్య బ్రాహ్మణస్యవాఽలాభే దేవతాసన్నిధౌ
పాత్రం పాత్రద్వయం వా నిధాయ తప్తిన్నన్నవ్యంజానాదీని దత్వా ఏకం
బ్రాహ్మణం స్థానే నిమన్త్ర్య శ్రాద్ధానై దేవతాసన్నిధౌ దత్తమన్నాదికను
గ్నాప్రక్షిపేద్బ్రహ్మచారిణేవాదద్యాత్ ।

— శ్రీ అథ భోక్తు నియమాః . ౧ —

శ్రాద్ధే నిమన్త్రితోఽన్యత్ర గమనం మన్త్రోచ్చారణమథ్యయనమ
ధ్యాపనం దానం ప్రతిగ్రహం శవానుగమనం భారవహనం మైథునంచ వ

ర్జయేత్ । ఆమశ్రాద్ధం ప్రతిగృహ్య నాన్యశ్రాద్ధే భుజ్జీత । భుజ్జానో లవ
ణవృజ్జా నాదికం సకీర్ణిద్యాచేత । పృష్టైః పేక్షితం యాచేత । సదీయమా
నం నిరుద్ధ్యాదనతిసృష్టమన్నం సస్పృశేన్నిమన్త్రిత ఆబ్రహ్మన్నిత్యనువా
కిం భూజనేనియక్తో నమోచున్దుభ్యాయచేత్యనువాకం విస్మష్టా వామదే
వాయ ననుభత్యనువాకం జపేత్ । సర్వం సశేషం భుజ్జీత యథాశిష్య
స్తథాదద్యాత్ । కన్యాశులేనోతోగ్రాచాత్పతితాద్వా లజ్జన ద్రవ్యేణశ్రా
ద్ధం సకుయాత్ .

కదర్భిభేద కారవల్లీశ్రయ పనసోర్వారుక పటోల రక్తనాళ కూర్మై
ర్జు శ్వేత నిష్పావ నాళికే రాచ్యుత ధాత్రీ సింహీ వ్యాఘ్రీ ముద్గశ్యామాక నీ
వారప్రియన్తు గోధూమ మాష తిల యుద్రకన్ద మహాకన్ద శకుట కాళశాక మ
హాశాక పిచ్చాల చూతికా కారణ్య ద్రోణపుష్ప చక్రవర్తికా నారణ్య దీర్ఘమూ
ల కాశ్యపకణః లిఖచార్ద్రక వజ్రవల్లీయురస గుడ శరగరా హిణ్డు గవ్యాని
శ్రాద్ధే గ్రాహ్యణి .

కూర్మైర్జు బృహతీ యుత్రబృహతీ మధు కాలాబు కోశాతకీ శిగురీ త
ణ్ణులీయక కుసుమ్బ రక్తశాక కుమ్భితక శ్లేష్మై తక విమ్బువినపిణ్యాకో పో
తకీ కుఘ్నాథక రాజనూష చణక రాజసర్దప మాహిషావికాని శూద్రపతి
తాశౌ విస్మష్టాని నీచైర్దత్తాని పురాతన భాణ్డపత్నానిత క్రోదశ్విన్నాథితాని
వజాయేత్ .

శ్రాద్ధద్రవ్యం భూమా వేన నిక్షిపేన్నశిక్యాదౌ । నిమన్త్రితం బ్రా
హ్మణం నత్యజేత్ । స్వయంమహాలయమకృత్వా అన్యమహాలయేనభుజ్జీత ।
అన్నవృజ్జా నాదికం దర్వాహస్తాభ్యాం దద్యాత్తైలపకర్షచుపకర్షం నతు ద
ర్వాపి । ఆయసేన కాంస్యేనవా ఫాత్రేణ సకీర్ణిదపి తద్యాత్ । కదర్భి
పత్రస్పృశం నపాటయేత్ । నిషిద్ధేష్యపి ధినేష్యభ్యజ్ఞం కారయేత్ । స
జుల్పాసనాక్షయ్యేషు పత్యస్తమర్థ్యఫాద్యయోశ్చతుర్థ్యస్తమావాహా
నేద్వితీయాన్తం గోశ్రంతామచకీర్తయేత్ । గడ్గాదిదానేచతుర్థ్యస్తమితర
త్రసమ్బుధ్యస్తం యుక్తచచ్చబ్దం భూయాత్ । భృగువాసరే ప్రథమా
షష్ఠ్యేకాదశీ త్రయోదశీచతుర్దశీషు రోహిణీ మఖా రేవతీషు త్రిజన్మసుచ
మహాలయంనకుర్యాత్ । సపిణ్డీకరణై క్రతుదక్షావస్త కాయాం కాలకామ్యా

నాస్తిశాస్త్రేవమసత్యాఖ్యాకామ్యశాస్త్రే ధుయారుచీపార్వణశాస్త్రే పు
రూరవార్షవావితదశవిశ్వేదేవాః । వసవఃపితరోరుద్రాఃపితామహోఆది
త్యాఃప్రసితామహోఇతిజ్ఞేయాః । శ్రాద్ధభేదేషు లింగవ్యత్యయేన వచనవ్య
త్యయేన శబ్దాంతరనివేశేనవాతశ్రమస్తానూహేత్ — “యత్రాస్యగ
తంమనః - యత్రాస్యగతంమనః - యత్రైహంగతంమనః” ఇత్యాది ,
“యేపార్థివాసఃపితుఃపితరః - యస్యైపితుర్వాతా” ఇత్యాది । హిమమమ
వైష్ణముష్టేపదస్థానేషు శాస్త్రోద్దేశ్యానాం శ్రయాణామైకైకస్య
శర్మద్వయోద్వయోర్ద్వయోద్వయోద్భూయాద్యజ్ఞశర్మణస్వాహేత్యా
ది , పిణ్డప్రదానమవైష్ణుసౌశబ్దస్థానేపిత్రాదీనాం మాత్రాదీనాంచ క్ర
మేణశక్త్యాణి నామానిచ బూయాద్యజ్ఞశర్మకశ్రీనామ్నిత్యాది .

ఇతిప్రయోగదర్పణేద్వాదశశఖణ్డః

అముకగోత్రస్యాముకశర్మణఃప్రేతస్య సపిణ్డీకరణశాస్త్రం కరిష్య
ఇతిసజ్జలప్య విశ్వేదేవాధైద్యావిపాప్రితుఃపితృపితామహప్రసితామ
హాధైత్రీకద్రవ్యస్య బ్రాహ్మణస్యనాలాభే విశ్వేదేవార్థమేకం పితుఃపిత్రా
ద్యర్థమేకం ప్రేతార్థమేకం విష్ణ్వర్థమేకంవృణుయాత్ । తేహంహస్తైష్వపః
ప్రదాయాసనార్థం దర్భాన్వామభాగే భూమాదత్వా పునరపఃప్రదాయ వి
శ్వేదేవాద్యధైభవతాక్షణికద్రవ్యఇతి తేహంహస్తైషు దర్భాదత్వా
ఓంతథేతితైఃప్రత్యుక్తేప్రాప్నోతు భవానిబూయాత్ , ప్రాపువా
నితితేప్రతిబూయః । అథౌదుమ్పురేణాయ సవ్యతిరిక్తేనానేయనవాశఙ్ఖ
నాఉత్తరే చతురశ్రం మధ్యే త్రికోణందక్షిణే వజ్రంలంచ త్రీకుణ్డానా
యామవిస్తారా తదర్థఖాతాకృత్వా గోమయేనోపలిప్య దర్భానం
స్తీర్య ఉత్తరేక్షతైరితరయోస్తిలైరభ్యర్చ్య ఉత్తరే విశ్వేహం దేవా
నాం మధ్యే పితౄణాం దక్షిణే నిమిత్తస్యోత్తరే విష్ణోశ్చపాదాకప్రతూ
ళ్య స్వస్యచపాదౌ ప్రతూళ్యాచమ్యాచానైష్వాసనేషూపవిష్టేషు కృసర
ణామ్బులానిదత్వాభ్యజ్యస్నాపయిత్వా తేష్వాగతేష్వగ్నింప్రతిష్ఠాప్య
పాక్రోయం నిధాయ “యేపార్థివాసఃపితుఃపితరః” ఇతిజపిత్వా అగ్నిం
పరిస్తీర్య దర్భ్యాదీని సాదయిత్వాఉపవీత్యగ్నేర్దక్షిణతతదగ్రాదర్భాక

సంస్తీర్య తేషువిశ్వేదేవార్ఘ్యపాత్రం పవిత్రం యవాంశ్చవ్రయుజ్య ప్రాచీనావీతీ తత్పురస్తాద్దక్షిణాగ్రాదర్భాసంస్తీర్య తేషుపిత్రర్ఘ్యపాత్రం పవిత్రం తిలా మధు సీకతాః హవిఃపాత్రద్వయమాహవిఃపాత్రద్వయమాదున్నరమేక్షణంచైకైకశస్సాదయిత్వా తత్పురస్తాద్దక్షిణాగ్రాదర్భాసంస్తీర్య తేషుప్రేతార్ఘ్యపాత్రం సాదయిత్వా ఉపవీతీ విశ్వేదేవార్ఘ్యపాత్రోత్తరతో విష్ణ్వర్ఘ్యపాత్రం సాదయిత్వా ప్రాచీనావీతీపాత్రప్రోక్షణాది దర్శనంసాగరాంతం కృత్వా ఉపవీతీ పవిత్రానర్హితే విశ్వేదేవార్ఘ్యపాత్రే “శన్నోదేవీ” ఇతిజలంనినీయ పవిత్రముద్భవ్యత్య “యవోసిధాన్యరాజానో వారుణో మధుసంయుతః । నిన్హోదస్సర్వపాపానాం పవిత్రమృషిభిఃస్తృతమ్” ఇతియవాప్రక్షిప్యపవిత్రంనిధాయ “మధువాతాముతాయతే” ఇతిమధుగుడంవాప్రక్షిప్య “సోమస్యత్విషిరసి” ఇతిసర్వాభ్రాతీభిఃస్తృత్య “అవేష్టాదన్తశూకాః” ఇతితన్రసవిత్రం తృణాదికమాదాయ “నిరన్తంనముచేశ్శిరః” ఇతివేముత్యాం నిరస్యాపఉపస్సృత్య “శన్నోదేవీ” ఇత్యర్ఘ్యమభిమన్త్య గంధాదిభిరభ్యర్చ్య దర్భేర్దర్భావ్యవప్రచ్ఛాద్య, ప్రాచీనావీతీపవిత్రానర్హితే పితృర్ఘ్యపాత్రే “ఆనుఆగభస్తపితుఃపితరోదేవయావా సముద్రా సలిలా సవన్తానస్త్రియజ్ఞైస్సర్వకామాంబభన్తై క్షీయమాణముపదుహ్యతామిమాం పితుఃపితృభ్యావోగృహ్ణామి” ఇత్యర్ఘ్యంగృహీత్వా పవిత్రముద్భవ్యత్య “తిలోసిసోమదేవత్యోగోసవోదేవనిర్మితః, ప్రత్నవద్భ్యఃప్రత్నస్వధయేహి పితుఃపితౄని మాంలాకా ప్రీణయాహినస్వధానమః” ఇతితిలాన్నిక్షిప్య పవిత్రం నిధాయ మధుప్రక్షేపాద్యాచ్ఛాదనాంతం పూర్వవత్కృత్వా, ప్రేతార్ఘ్యపాత్రే ఏకోద్దిప్తవత్కృత్వా, విశ్వేదేవవద్విష్ణ్వర్ఘ్యంకుర్యాత్ । అర్ఘ్యపాత్రాణ్యేకజాతీయానిభవేయః । ప్రాచీనావీతీ “అపహతాఅసురాః” ఇతిపిత్రాదిభుక్తిస్థానే తిలాసీకతాశ్చ ప్రకీర్య “ఉదీరతామవర” ఇత్యద్భిరవోక్ష్య ప్రేతభుక్తిస్థానే ఏకోద్దిప్తవత్కృత్వా ఘోరామస్థానం గత్వా విశ్వేదేవా పితుఃపితౄం ప్రేతంవిష్ణుం పార్వణవదేకోద్దిప్తవచ్ఛావాహ్యపూర్వవత్పాదప్రత్యూశనం వరణంచకృత్వా, ఉపవీతీ విశ్వేదేవహస్తేశుద్ధోదకందత్వా పవిత్రంనిధాయ “యాదివ్యాఆపశవయసానమ్మ

భూమి: - యాల న్నరిక్ష ఉత్పాదకవీర్యా: - హిరణ్య వర్ణాయజ్ఞాయస్తాన
 ఆపశ్యంసోనాభవన్తు " విశ్వేభ్యోదేవేభ్యఇదంవోఅర్హ్యమిత్యర్హ్యందత్వా
 అస్త్యర్హ్యమితి ప్రత్యుక్తేపునశ్శుద్ధోదకం దత్వా పవిత్రనూనాయార్హ్య
 పాత్రేనిధాయ దర్భైర్దర్పయితృప్రచ్ఛాద్య, ప్రాచీనావీతీ పీతుఃపితౄ
 దీనాం పూర్వవచ్ఛుద్ధోదకం పవిత్రంచదత్వా " యాదివ్యా: " ఇతి సు
 త్తాన్తై అముకగోత్రాయాముకశర్మణై పీతుఃపితౄస్వధాననుసాన్విహే
 దంతేఅర్హ్యం అముకగోత్రాయాఅముకశర్మణై పీతుఃపితౄన హోయేదంతేఅ
 ర్హ్యం అముకగోత్రాయాఅముకశర్మణై పీతుఃప్రపితౄన హోయేదంతేఅర్హ్య
 మితివా, అముకగోత్రైభ్యఅముకశర్మణ్యఃపీతుఃపితౄపితౄన హోయేదంతేఅ
 ర్హ్యం హేభ్యస్స్వధాననుసాన్విహేదంవోఅర్హ్యమిత్యాఽర్హ్యందత్వా పునశ్శు
 ద్ధోదక దానాద్యాచ్ఛాదనాంతంకృత్వా, నిమిత్తాయైకోద్దిష్టవదర్హ్యందత్వా
 పునశ్శుద్ధోదకదానాద్యాచ్ఛాదనాంతంకృత్వా, విష్ణుహస్తై శుద్ధోదకం పవ
 త్రంచదత్వా " యాదివ్యా: " ఇతి సుత్తాన్తై శాన్తిపంచమోక్షశ్రీమహావి
 శ్వవేస్సాహేదంతేఅర్హ్యమిత్యర్హ్యందత్వా పునశ్శుద్ధోదక దానాద్యాచ్ఛాద
 నాంతంకృత్వా గర్భపుష్పధూపదీప వస్త్రీభూషణాని గోభూటలహిరణ్యా
 నిచదత్వా నిమిత్తాయవిశేషేణదత్వా పూర్వవదియంతేస్వధేభ్యర్హ్యందత్వా
 ప్రాచీనావీతీపరిధినిధానప్రభృతి ముఖాంతంకృత్వా " ఉద్ధ్రియ శామ్ "
 ఇత్యానుస్త్రీణమ్ " యజ్ఞైపీతుర్కాతా " ఇత్యన్నాహుతీ: " స్వాహాపీ
 తుఃపితౄ " ఇత్యాదిభిరాజ్యాహుతీశ్చ హుత్యా, ప్రైశార్థంపక్వమన్నం
 వ్యజ్జనంచ పాత్రస్వయేనాదాయ ఏకోద్దిష్టవద్దత్వా స్విష్టకృదాద్యగ్నయి
 వస్థానాంతం కృత్వా భుక్తిపాత్రేషు తథుతశేవమన్న వ్యజ్జనాదికం నిధా
 య, విశ్వేదేవానాం పాత్రస్పర్శమ్, పీతుఃపితౄదీనామ్ " ఏవ తే పీతు
 స్తత " ఇత్యన్నాభిమర్శనం పాత్రస్పర్శమ్, నిమిత్తస్య ఏకోద్దిష్టవత్, వి
 శ్టోశ్చ పాత్రస్పర్శమ్, " యజ్ఞైశ్చరోహవ్యసనుస్తకవ్య " " ఏకోవిష్ణుః "
 ఇత్యాదిభిస్త్రీలాదక మత్స్మజ్యపరిషేచనాహోశన ప్రాణాహుతీః కారయి
 త్వా హస్తోదకం దత్వా భుజ్జానేషు పురుషసూక్తాదీని పితౄనూక్తవర్ణంబ్రా
 వయిత్యా ఆచారైషు పూర్వవదియంవస్తృప్రీతిత్యర్హ్యందత్వా " రోచయి
 త " ఇతిదేవా " స్పదితమ్ " ఇతిపితౄనాహుత్యా తామూబలం

దక్షిణాంచ దత్వా గోభూహిరణ్యవస్త్రాజ్ఞావిక దాసీదాన భూషణ వ్రీ
హి యవ మాష తిల దణ్డోపానచ్ఛత్ర కమణ్డలు యానాసన శయనోపధా
నైర్యథావిభవం సమ్భూజ్య స్వస్తివాచయిత్వా హస్తైఃపూజకం దత్వా
అక్షయ్యమితుక్త్యా అస్త్యక్షయ్యమితుక్తే యథాశక్తిదక్షిణాందత్వా స్వ
ధాం వాచఇచ్చఇతుక్త్యా వాచ్యతామితి త్రేఃప్రత్యుక్తేఽంస్వధేతుక్త్యా
అస్తుస్వధేతి ప్రత్యుక్తే భూమా కిశ్కేజ్జలం నిస్రావ్యాధోముఖం పాత్రం
విన్యస్య విశ్వేదేవాఃప్రియంతామితుక్త్యా ప్రియంతాం విశ్వేదేవాఇతి ప్ర
త్యుక్తే అన్నశేషైఃకింక్రియతామితి పృష్టే ఇష్టేస్సహభుజ్యతామితి విశ్వే
దేవైఃప్రత్యుక్తే “ దాతారోనోఽభివర్ధంతామ్ ” ఇతి ప్రార్థ్య “ దాతారో
నోఽభివర్ధంతామ్ ” ఇతి త్రేఃప్రత్యుక్తేఽధోముఖం పాత్రముత్తానం కృత్వా
ఉపవీతీ బ్రాహ్మణాః ప్రదక్షిణీకృత్య ప్రణమ్య ఉపచారానుక్త్యా పాదౌ
నిషీడ్య ప్రాచీనావీతీ “ వాజేవాజే ” ఇతి జపిత్వా, ఉత్తిష్ఠత పితరః ,
ఉత్తిష్ఠతైత, ఉత్తిష్ఠతవిశ్వేదేవాః, ఉత్తిష్ఠవిష్ణోఇతి క్రమేణ బ్రాహ్మణాను
క్థాప్య ఉపవీత్యాద్వారమనువ్రజ్య “ పత్రశాకాది దానేన ” ఇత్యాదిక
ముక్త్యా ప్రదక్షిణీకృత్యాగత్య ప్రాచీనావీత్యగేఽదక్షిణతస్త్రైధా ద
ర్భాః సంస్తీర్య పూర్వదర్భేషు మార్జయంతాం మమపితుఃపితర ఇత్యాది
భిఃపశ్చిమదర్భేషు మార్జయంతాం మమపితృగృతర ఇత్యాదిభిః పిత్రర్హ్య
జలముస్సృజ్య, పతతై పితుస్తతేత్యాదిభిఃక్షిప్తీష్టాదత్వా, మధ్యమ ద
ర్భేషు మార్జయంతాం మమపితృప్రేత ఇతి ప్రేతార్హ్యజలముస్సృజ్య అము
గోత్రాయాముకశర్మణే ప్రేతాయేతం పిణ్డం దదామీతి ద్వాదశాంశ్చులాయా
మమశ్చ ఖరఘాలం పిణ్డందత్వా అముకగోత్రాయాముకశర్మణే ప్రేతపితం పిణ్డ
ముపతిష్ఠేతుప్రసాదాయ బ్రాహ్మణాననుజ్ఞాప్య పిణ్డసంయోజనమర్హ్యసంయో
జనంచ కరిష్యఇతి సజ్గల్భ్య “ సమానోమస్త్రీః - సమానీవఆహూతిః ” ఇ
తిద్వాభ్యాం ప్రేతార్హ్యజలం పిత్రర్హ్యజలేనినీయ ప్రేతపిణ్డం త్రైధావిభ
జ్య పిత్రాది పిణ్డానాం పురతోనిధాయ వైతరణీగోదానం కరిష్యఇతి సంక
ల్ప్య “ యమద్వారేపురేఘారే తప్తా వైతరణీనదీ । తాంతర్తం గాంప్ర
దాస్యామి బ్రహ్మలోకజిగీషయా ” ఇమాం వైతరణీధేనుం తుభ్యమహం
సంప్రదదే ఇతిబ్రాహ్మణాయదత్వా, “ మధువాతా ” ఇత్యాది “ మాధ్వ

గాఁవోభవస్తునః ” ఇత్యనైన “ సజ్జచ్ఛధ్వమ్ ” ఇత్యాది “ యథావస్తు సహసతీ ” ఇత్యనైనచ పితుఃపిత్రాదిపిణ్డేఃప్రతపిణ్డఖిల్లత్రయం సంసృజ్య “ యేసమానాః ” ఇత్యాది “ శతంసమా ” ఇత్యనైన పిణ్డానుపస్థాయ సంసృజ్యైవార్థ్యజలేన మార్జయంతాం మమపితరఇత్యాదిభిర్నార్జయిత్వా యే చవోఽత్రఇత్యాది గ్రాసప్రాశనాంతం పార్వణవత్కర్తవ్యం పిణ్డానపుప్రక్షిపేత్ । నమధ్యమపిణ్డౌ పత్నైర్వదద్యాత్ । సాత్వాగృహం గత్వా పుణ్యాహం వాచయేదిత్యేకే .

ఇతిప్రయోగదశానో త్రయోదశఃఖిల్లః .

మాతృసపిణ్డనైతు సజరల్పదావముకగోత్రాయాముకనామ్నోఇత్యాదిబ్రాహ్మణ్యే, పిత్రాదీనేవ వృణుయాదావాహయేచ్ఛ । తేభ్యపవజా హుయాత్ । మార్జయంతాంమమమాతాప్రతా, అముకగోత్రాయై అముకనామ్నైర్వప్రతాయై ఏతంపిణ్డందదామి, అముకగోత్రే అముకనామ్నిప్రతే ఏతం పిణ్డముపతిష్ఠేత్త్యాది । ప్రతపిణ్డభాగత్రయం పితుర్వాత్పాదిపిణ్డేస్సంసృజేత్, అన్యతస్సర్వం పూర్వవత్ .

అనుమరణైతు అముకగోత్రాయాముకశర్మణే ఇత్యేకం ప్రతపిణ్డం తస్మాక్షిణతోఽముకగోత్రాయై అముకనామ్నోఇత్యేకం ప్రతపిణ్డందత్వా పత్నైర్వర్షం భర్త్యైస్సేనినీయ, తత్ “ సమానోమన్త్రః - సమానీవ ఆకూటిః ” ఇతిద్వాభాసం పిత్రాద్యర్హేణీనీయ, పత్నీపిణ్డంభర్తృపిణ్డేనసంసృజ్య తంత్రేధావిభజ్య పూర్వోక్తమన్త్రేఃపితుఃపిత్రాదిపిణ్డేస్సంసృజేత్, అన్యతస్సర్వం పూర్వవత్కుర్యాత్ .

కనిష్ఠాదినాకృతస్య సపిణ్డీకరణస్య జ్యేష్ఠాదినాపునఃకరణే విశ్వేదే వాగ్ధే పితుఃపితృ పితామహప్రపితామహాగ్ధే పితృగ్ధే విష్ణ్వగ్ధే బ్రహ్మణాకృత్యాప్త్యా ప్రతవరణం ప్రతశబ్దంచ విహాయ అర్హ్యపిణ్డసంయోజనసహితం సగ్వంకుర్యాత్ । విశ్వేదేవాగ్ధే పితృపితామహప్రపితామహాగ్ధే విష్ణ్వచబ్రహ్మణాకృత్యాప్త్యా ప్రతవరణం ప్రతశబ్దపిణ్డార్హ్యసంయోజనసహితం పార్వణశ్రాద్ధవిధినా సర్వంకుర్యాదిత్యేకే .

పితామహాదీనాం తత్పత్నీనాంచ సపిణ్డీకరణే యవ్యైపితుఃపితుర్వా

తేత్యాది, స్వాహాపితుఃపితుఃపిత్రే, ఏష తేపితుఃపితుస్తత, మార్జయంతాం
పితుఃపితుఃపితరః, ఏతత్తేపితుఃపితుస్తత ఇత్యాది । మాతామహాదీనాంతత్ప
త్సీనాంచ యజ్ఞేనూతుఃపితుగ్నా తేత్యాది । పితృవ్యగత్యతోఽయన్యైఃపితు
గ్నా తేత్యాది । భ్రాతృ తగ్నతోఽభారాః పుత్రయోఃసుహృదౌశ్చ
యజ్ఞేనూతేత్యాది । భర్తృవ్యజ్ఞేభర్తుగ్నా తేత్యాది । అతోఽన్యేషాం మాతు
లాదీనాం యజ్ఞేయజ్ఞశర్కణామా తేత్యాది । భగవీమాతృవ్యస్స పితృవ్య
స్స మాతులాన్యాదీనాం యజ్ఞేశ్రీనామ్నాభర్తుగ్నా తేత్యాది ।

మృతాహాదేకాదశాహాద్ద్వైదశాహాద్వా ఆరభ్య వత్సరాంతం సో
దకుమ్భశ్రాద్ధం ప్రతిదినం సపిణ్డీకరణాత్పూర్వమేకొద్దిష్టవిధానేన తదూ
ర్ధ్వంత్రిపురుషౌద్వైశేనసశ్చల్పవిధానేనవిశ్వేదేవవిష్ణువరణావాహనహో
మస్వధానినియనవికిరపిణ్డప్రదానవర్జంకుర్యాత్ । అముకగోత్రస్యాముకశ
ర్కణప్రతలోకవాసజనితత్తుత్తృష్ణాశాస్త్యర్థం సోదకుమ్భశ్రాద్ధం సజగ
ల్పవిధానేనకరిష్యత్సతి సజగల్ప్య పితృపితామహప్రపితామహాభామేకం
బ్రాహ్మణం వృణోత్పాదప్రత్యుత్తన భుక్తిదేశసంసార గణపుష్పాదిదాన
పాత్రస్పర్శాదినహితం భోజయిత్వా తామ్బూలం దక్షిణాం జలపూర్ణకు
మ్భంచదద్యాత్ । అథవామాసికాన్యదినే అతీతశ్రాద్ధాన్యాయోమ్యైశ్రా
ద్ధవిధానేనవాకుర్యాత్ ।

మృతాహాది సప్తవింశదినేభ్య ఊర్ధ్వంత్రిమది నేమా నమాసికమ్,
చత్వారింశదినాదూర్ధ్వం పంచాహసునిషమది నేమ త్రైపక్షికమ్, సప్త
త్వైతరశతదినేభ్య ఊర్ధ్వందశమది నేమానమాణ్డాసికమ్, చత్వారింశత్వ
త్తరత్రిశతదినేభ్య ఊర్ధ్వంపంచదశమది నేమానాబ్జికమ్, నవ్దాచతుర్దశీక
త్రికా భృగువాసర ద్విపుష్కర త్రిపుష్కర వ్యతిరిక్తది నేమకుర్యాత్ । భ
ద్రాణాం తిథీనాం భానుభౌమశనైశ్చరవారాణాం త్రిపాదనక్షత్రాణాం
మధ్యేద్వయోర్యోగోద్విపుష్కరః, త్రయాణాం యోగస్త్రిపుష్కరః ।
ప్రతిమాసం మృతతిథౌద్వితీయాదిమాసికానికుర్యాత్ । ఏకస్మిన్మాసేతిధిష్ఠ
య సమ్భవేపూర్వం ద్వితీయతృతీయాదికముత్తరమధికద్వితీయాధికతృతీ
యాదికంకుర్యాత్ । ఏవంద్వాదశమమృతతిథిషు గతేషు త్రయోదశ్యం
మృతతిథానాబ్జికంకుర్యాత్ । ప్రత్యబ్జంతన్వాసమృతతిథౌప్రత్యాబ్జికం కు

ప క్వాపకృష్టపదార్థాశ్చ శ్రాద్ధాహ్వాభూయానుర్త మమచ శ్రాద్ధకరణే అధికా
 రోఽస్త్వితి భవన్తో మహాన్తోఽనుగృహ్ణాన్త్వితి ప్రార్థయేత్ । తేచ తథాస్తు,
 ప్రవర్తయ , కురుష్వ , అస్తుపాద్యమ్ , సుగహాః , ఇత్యాది సర్వత్ర ప్రతిపచ
 నం బ్రూయః । “ శ్రాద్ధభూమా గయాంధ్యాత్వా ధ్యాత్వా దేవం గదాధ
 రమ్ । వస్వాదీంశ్చపితౄణాంధ్యాత్వా తతశ్శాస్త్రం ప్రవర్తయే ॥ ” ఇత్యు
 క్త్వా తథైవధ్యాత్వా ప్రాజ్ఞుఖండపవిత్ర్య ఆద్యైత్యాద్యస్యాంతిధావిత్యస్తే
 అముకగోత్రస్యాముకిశర్మణఃపితౄఃప్రత్యాభిక్తశ్రాద్ధంకరిష్యఇతి సజుల్భ్య
 అగ్నింప్రతిష్ఠాప్య ప్రాక్తోయం నిధాయ దక్షిణాముఖస్సవ్యం జాన్వాచ్య
 సవ్యాభ్యుస్థానామి కాభ్యాం భూమింస్పృష్టా “ యేపాద్ధివాసగపితరః ” ఇ
 తి జపిత్యా దక్షిణాప్రాగగైర్గర్జయైఃప్రాగాద్యప్రదక్షిణం పరిస్తీర్య ద
 క్షిణానధరాను త్తరాను త్తరాన్ కృత్వా దర్వావధిని హవిః పాత్రమహవిః
 పాత్రం ప్రేక్షకశపాదయిత్యా పాత్రప్రోక్షణాది పరిధినిధానాంతం కృ
 త్యా ఉపవీత్యాహార సమిధానాథాయ ప్రాచీనావీతీ ప్రాగాద్యప్రదక్షి
 ణం సమంతంపరిషిచ్య ఇత్తమాథాయోపవీత్యాహార హుతాహుత్యా
 అగ్నయేస్వాహేత్యుత్తర పూర్వాధ్వేసోమాయ స్వాహేతి దక్షిణపూర్వా
 ధ్వైఅగ్నయేస్వాహేత్యగ్నిమధ్యేచ హుత్యా “ విశ్వేదేవా శ్శుశ్రుత ”
 “ ఆగచ్ఛంతుమహాభాగావిశ్వేదేవామహాబలాః ” ఇతి ద్వాభ్యానుగ్నే
 రుత్తరతోదర్భేషు విశ్వాదేవానావాహోసనందత్వా యవోదకముత్సృ
 జ్య , ప్రాచీనావీతీ “ ఆయాతపితరః ” ఇతిమంత్రముక్త్వా అముకగోత్రా
 నముకశర్మణఃపితౄణానావాహయామీ త్యగ్నేర్దక్షిణతోదర్భేషు పితౄణా
 నాహ్య “ సకృదాచ్ఛిన్నమ్ ” ఇత్యాసనందత్వా “ ఉర్జంవహావీః ” ఇతి
 తిలోదకముత్సృజ్య , ఉపవీతీ “ సహస్రశీషాఃపురుషః ” ఇత్యగ్నేరుత్తర
 తోదర్భేషు విష్ణుమావాహ్య “ పురుషపవేదమ్ ” ఇత్యాసనం దత్వా య
 వోదకముత్సృజ్య , ప్రాచీనావీతీ “ ఉద్ధ్రియతామగ్నోచక్రియతామ్ ”
 ఇతి బ్రాహ్మణాననుక్లాప్య “ కామముద్ధ్రియతాం కామమగ్నోచక్రియ
 తామ్ ” ఇతితైత్తిర్యత్యుక్తే పకస్త్వికపాత్రైహవిరపరస్త్వికపాత్రై లవణమి
 శ్రంసుపాపూపవ్యజ్ఞానాదికంచానీయాభిహార్య దర్వావీంసకృషవస్తీర్యా
 భృశమాత్రంహవిర్నధ్యావద్విరవదాయ వజ్ఞావస్తీనాం త్రిరవదాయ సకృ

దభిఘార్య “ యన్తైమాతా ” ఇత్యాదిభిష్టద్భిః ప్రతిమన్త్రం దక్షిణతోఽగ్రాహుత్వా పునరవదాయాభిఘార్యోపవీతీ ప్రాత్రస్థంహవిరభిఘార్యప్రాచీనావీతీ “ యేచేహపితరోయేచనేహ ” ఇతిహుత్వా “ స్వాహాపిత్రై ” ఇత్యాదిభిష్టద్భిరాజ్యేనహుత్వా, ఉపవీతీ దర్వాణముపస్తీర్య ఉత్తరాధాదాద్ద్రామలకమాశ్రం సకృదవదాయ పశ్చాత్తీనాంద్విరవదాయ ద్విరభిఘార్య “ అగ్నేయేసిష్టకృతేస్వాహా ” ఇత్యుత్తర పూర్వేహుత్వా, ప్రాచీనావీతీ దర్వాణముపస్తీర్య అన్యపాశ్రస్థంసూపాదికం సకృదవదాయాభిఘార్యఉదీచీనముష్ణంభస్మాపోహ్య తప్తికహుత్వా, పరిధీనాజ్యేన నిధానక్రమేణాభ్యజ్యలేపకార్యంకృత్వాసంప్రావహేమాహంహుత్వా, ఉపవీతీప్రాయశ్చిత్తహేమామంహుత్వా ప్రాణానాయమ్య ప్రాచీనావీతీ పూర్వవత్పరిషిచ్య ప్రణేతామోక్షణంకృత్వా దక్షిణతోనిషాదితం బ్రాహ్మణం సంపూజ్య, ఉపవీతీ “ అగ్నేనయ ” ఇత్యగ్నేసూక్తేనాగ్నిముపస్థాయ బ్రాహ్మణావృణుయాత్.

ఇతిప్రయోగదర్శనే పశ్చాదశశఖణ్డః.

బ్రాహ్మణహస్తై అపరివ్రదాయాముకగోత్రస్యాముకశర్మణఃప్రత్యాబ్జిక శ్రాద్ధే విశ్వేషాం దేవానామిదమాసనమిత్యాననాథం దర్భా వామభాగే భూమాదత్వా పునరపఃప్రదాయ విశ్వేదేవాధైభవతాక్షణికర్తవ్యఇతిహస్తైదర్భాదత్వా ఓంతథేతి ప్రత్యుక్తే ప్రాప్నోతుభవానిత్యుక్త్వా ప్రాపువానీతిప్రత్యుక్తే ప్రాచీనావీత్యేవమేవ పిత్రాదీనుపవీతీ విష్ణుంచవృత్వా గృహాఙ్కణే పూర్వదిగ్భాగే ఉత్తరావనతే ప్రాదేశనూత్రం చతురశ్రం గౌమయోపలిప్తై విశ్వేషాం దేవానాం పాద్యస్థానే ఇదమాసనమితిదర్భాన్నిధాయ ఇదమర్చనమిత్యుత్తరభ్యర్చ్య తద్దక్షిణేష్టడఙ్గులంవిహాయ తద్దక్షిణతోదక్షిణావనతే ద్వాదశాఙ్గులం వృత్తం గోమయేనోపలిప్తై ప్రాచీనావీతీ పితృపితామహప్రపితామహానాం పాద్యస్థానే ఇదమాసనమితిదర్భాన్నిధాయ తిలైరభ్యరోఽప్యవవీతీ శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహాష్టాఃపాద్యస్థానే ఇదమాసనమితి చతురశ్రమణ్డలేదర్భాన్నిధాయాక్షతైరభ్యర్చ్యగౌమయసంయుక్తమాజ్యం విప్రపాదేష్యనులివ్య, విశ్వేభ్యో

దేవేభ్యశ్చదంపఃపాద్యమితు్యత్తరమణ్డలే, అముకగోత్రభ్యోఽముకశర్మభ్యః
 పితృపితామహప్రపితామహేభ్యశ్చదంపఃపాద్యమితి దక్షిణమణ్డలే, శ్రా
 ద్ధసంరక్షకశ్రీమహావిష్ణవే శ్చదంతేపాద్యమితు్యత్తరమణ్డలేవిప్రపాదాప్ర
 త్తాశ్యస్వస్యచపాదాప్రత్యూశ్యమణ్డలస్యోత్తరతటచమ్యవిప్రానపిత
 త్రైవాచమయ్య, ప్రాచీనావీతీ “అవహతాలసురాః” ఇతి పిత్రాది
 భుక్తిస్థానే తిలాక్షసకతాశ్చప్రకీర్య “ఉదీరతామవర” ఇత్యద్భిరవోక్త్య
 “యజ్ఞేశ్వరోహవ్యసనుక్తవ్యభూక్తావ్యయాజ్ఞాహరిశ్వరోత్ర తత్సన్ని
 ధానాదపయాన్తసద్యోరత్యంస్య శేషాణ్యసురాశ్చసర్వే” ఇతిజపిత్యా
 సర్వశ్రుతిలాక్షప్రకీర్య పూర్వపదాద్యన్తయోరుదకదానసహితమాసనం ద
 త్యావమ్యవస్త్రీయజ్ఞోపవీతగర్దపుష్పలఙ్కారధూపదీపవర్తుళపవిత్రద
 క్షిణాదత్వా గోమయాజ్యాభ్యాంచతురశ్రముపలిప్య తత్రాజ్యంనిస్రావ్య
 దర్భాన్నిధాయ తదుపరివామాగ్రాణి కదళీపత్రాణి నిధాయ తేష్యాజ్యం
 నిస్రావ్య అన్నపాయససూపాపూపవ్యజ్ఞానాదిక్రమేణ దత్వాహుతశేష
 మన్నం పిత్రాదిపాత్రేషు దత్వాతదుపరిదర్భాన్నిధాయ విశ్వేదేవపుర
 తోదక్షిణంజాన్వాచ్య భగవతాపద్యజలేన ప్రణవవ్యాహృతేపూర్వయా
 గాయత్ర్యాన్మంజ్రీక్య “దేవసపితృప్రసువ” ఇతిప్రదక్షిణమన్నం
 పరిపిచ్య హస్తైజలందత్వా హస్తంగ్రహీత్వా “వృధివీతేపాత్రమ్” ఇ
 ణ్యన్నాదికం స్పర్శయిత్వా ఇదంవిష్ణురిత్యన్నే ద్విజాజ్ఞాప్త నఖాన్యప్రదే
 శంనివేశ్య స్వాహావిష్ణోహవ్యంరక్షస్వ అముకగోత్రస్యాముకశర్మణఃప్ర
 త్యాభిక్తశ్రాద్ధే విశ్వేదేవాదేవతా ఏతద్వోహవ్యం సవ్యజ్ఞానమిత్యాద్యు
 క్త్యా యవోదకముత్సృజ్య ప్రాచీనావీతీపిత్రాదీనాంపురతస్సవ్యంజాన్వా
 చ్య “ఏష తేతత” ఇతిత్రిభిర్నైస్త్రిపాత్రస్థా న్నవ్యజ్ఞానాదీని శ్రమేణాభి
 మృశ్యాన్నపోక్షణాది పూర్వవత్ స్వధావిష్ణోకవ్యంరక్షస్వేత్యాదిభే
 దేన సర్వంకృత్వా తిలోదకముత్సృజ్య, ఉపవీతీ విశ్వేదేవపద్యజ్ఞోశ్చ
 కృత్వా, ప్రాచీనావీతీ “యజ్ఞేశ్వరోహవ్య” “ఏకావిష్ణుః” ఇతిశ్లోక
 ద్వయముచ్ఛార్య, అనేనబ్రాహ్మణభోజనేన భగవాన్విశ్వేదేవరూపీపి
 తృపితామహప్రపితామహరూపీ శ్రాద్ధసంరక్షకశ్రీమహావిష్ణు రూపీ భగ
 వాజనాన్దనప్రియతామితి దర్భేషు తిలాక్షతోదకముత్సృజ్య, భగవతే

సమర్పితేనార్ఘ్యజలేన పరిషేవనం పాద్యజలేనాపోశనంచ కారయిత్వా
 “ప్రాణైనివిష్టోమృతంజుశాలామి” ఇతివర్ణభిః ప్రాణాహుతీకుర్వా
 నానమీత్య “బ్రహ్మణిమతత్తామృతత్వాయ” ఇత్యాశ్చానం సమీక్ష్య
 ప్రణవవ్యాహృతసహితాంగాయత్రీం మధువాతా ఇత్యచం మధుతీత్రిదశపి
 త్వా యథానుఖంజపధ్వమితుక్త్యా వేష్టవాక్ రిక్తౌ ఘ్నాక్ పితృసూ
 క్తాక్ పావమానాదీంశ్చ భవతో భుజ్జానాక్ యావచ్ఛక్యం శ్రావయిష్య
 ఇత్యనుజ్ఞాప్య శ్రావయేత్సుక్తై భుజ్జానాననవేక్షమాణ ఉపవీతీపూర్వోక్తి
 మున్త్రాక్ పఠేత్ । భగవన్నివేదితమేవాన్నాదికం దద్యాత్ । భగవతేనను
 ద్వితాన్యాచమనీయా ర్హణీయాదీని భగవదభిషేకజలంచ పానార్థం దద్యా
 త్ । భుక్తవత్సుద్విజేషు ప్రాచీనావీత్యపేక్షితంపృష్టా పూర్వవగ్దాయ
 త్రాదీన్యక్షన్నమీమదవైతచజపిత్వా సమృన్నమితుక్త్యాఽస్తుసమృన్న
 మితిప్రత్యుక్తై తృప్తాః స్థతుక్త్యై తృప్తాఃస్థ ఇతి ప్రత్యుక్తపితృదేవయో
 గ్న కేవ భువంసమోప్రిత్య తత్రదర్భాకానం స్తీర్య తేషుతలాదకముత్సృ
 జ్య అన్నవ్యజ్ఞానాదికం జలేనాష్లాప్య “యేఅగ్నిదగ్ధాః” ఇతితత్రఽకీర్త్య
 దుపరి పూర్వవత్రిలోదకముత్సృజ్యోపవీత్యావమ్య భగవత్పాద్యజలేనా
 పోశనం కారయిత్వా చావైషు తామూబులందక్షిణాంబదక్షాస్వామినఃఅ
 ప్పీకాదివసే అముకగోత్రమముకశర్కాణం పితరముద్దిశ్యకృతం ప్రత్యాజ్ఞిక
 శ్రాద్ధం యథాశాస్త్రానుష్ఠితం గయాశ్రాద్ధఫలదమక్షయ్య తృప్తికరం
 చభూయాదితిభవన్తోఽనుగృహ్ణాన్వితిప్రాధ్య తథాన్వితిప్రత్యుక్తై అన్న
 శేషేషేకింక్రియతామితిపృష్టా ఇష్టైసహభుజ్యతామితిప్రత్యుక్తేదాతా
 రోనోఽభివర్ధంతామితిప్రాధ్య దాతారోవోఽభివర్ధంతామితి ప్రత్యుక్తై ఓంస్వ
 థేతుక్త్యా అస్తుస్వధేతిప్రత్యుక్తై భూమాకిష్టిజలంనిస్రావ్య “స్వాదు
 పంసదః” ఇత్యాదిజపిత్వా ఉపవీతీ ప్రణమోహ్లాయ “అగ్నిరాయుష్మా
 క్” ఇత్యాదిభిరాశీర్వచనేకృతే “ధన్యావయంభవత్పాద రజఃపూతమి
 దంగృహమ్ । అనుగ్రహశ్చయుష్మాభిఃకృతోస్తాసుదయాభుభిః” ఇత్యా
 ద్యుపచారానుక్త్యా, ఉత్తిష్ఠతపితరః, ఉత్తిష్ఠతవిశ్వేదేవాః, ఉత్తిష్ఠవిష్ణోఇ
 తిదర్భాన్వారముఖేన బ్రహ్మణానుష్ఠాప్య ప్రస్థాప్య “వాజేవాజే” ఇ
 త్కజపిత్వా ఆసీమాన్తమనువ్రజ్య “పశశాకాదిదానేన క్లేశితాయాయమీ

దృశాః । తస్మై శజాతం చిత్రేషు విష్ణుత్యక్తుస్తుమర్హథ ॥ మన్త్రహీనంక్రి
యోహీనం భక్తిహీనంద్విజోత్తమాః । శాస్త్రంసంపూర్ణతాంయాశు
ప్రసాదాద్భవతాంసుమ ॥ అద్యమేనఫలంజన్మభవత్పాదాబ్జవద్దనాత్ । అ
ద్యమేవంశజాస్సర్వే యాతావోఽనుగ్రహాద్దీపమ్ ” ఇత్యుపచారానుక్త్వా
ప్రదక్షిణీకృత్యాగత్యప్రాచీనావీత్యగ్నేర్దక్షిణతోద్వేధాదర్భాసంస్తీర్య
పూర్వదర్భేషు మార్జయంతాం మమపితరశ్చ త్యాదిభిఃపశ్చినుదర్భేషు మా
ర్జయంతాం మమమాతరశ్చ త్యాదిభిర్దక్షిణావవర్తం తిలోదకముత్సృజ్య హుత
శేషైర్భుక్తశేషైశ్చాచననవశ్శానాదిభిస్తలమిశ్రైర్ముష్టిప్రమాణం కుమ్ర
టాంజప్రమాణం వా పిండపట్రంకృత్వా పూర్వదర్భేష్వేతతైతతేత్యాదిభిః
పశ్చినుదర్భేష్వేతతైతమాదిత్యాదిభిఃపిండపట్రందత్వా యేచత్వామను
యాశ్చత్వనుస్వతిచపిండమాలేదర్భేషు ప్రతిపిండంలేపంనిమృజ్య పూర్వ
వత్తిలోదకముత్సృజ్య యేచవోక్రేపిస్తాదిపిండై యాశ్చవోక్రేతి చా
స్తాదిపిండై తేదవహంతామితిపిత్రాదిపిండై తాశ్చవహంతామితిమాత్రా
దిపిండై తృప్యస్తుభవస్తృప్తిపిత్రపిండై తృప్యస్తుభవత్యృతిమాతృపిండై
తృప్యత తృప్యత తృప్యతేత్యుభయపిండానువస్థాయ ఉదకపాత్రందక్షిణేహ
పైనిధాయ సవ్యేనపాణినిపిధాయ తిలమిత్రేణ తేనోదకేన పుత్రాక పా
త్రానిభ్యుభయపిండైపితృతీర్థేన త్రిరప్రదక్షిణంపరిషిచ్య పిండవస్థానపా
త్రం హుమానుపాత్రాణిచావాఞ్చిక్రత్వా తృప్యత తృప్యత తృప్యతేతిమ
న్త్రీంయాంచాఘ్నసమావర్త్య పాత్రాణిప్రాత్య ద్వన్వముత్తానానికృ
త్వా పిండకరిణశిష్టం గ్రాసమాత్రమన్నం ప్రాణేనివిష్టామృతంజుహుమామి
బ్రహ్మణినుతిత్తామృతత్వాయేతిప్రాశ్య ఉపవీత్యాచమ్య మధ్యమపిండౌప
త్యైవతీర్థభ్యాం పతీర్థభ్యోవావిభజ్య ప్రతిభార్యంమన్త్రీమావర్త్య జ్యే
ష్ఠక్రమేణదద్యాత్, తాః స్వంస్వంభాగంప్రాశీయః । అక్షతయోవ్యై గ
తరక్తాయై రజస్వలాయై గర్భిణ్యై వధ్వాయై వైవరిణ్యైచ మధ్యమపిండం
నదద్యాత్ । ప్రసూతాయైవత్త్యైవత్త్యాసంనదద్యాత్ । పత్యభావెజలె
ప్రక్షిపేత్ । తతఃపాచమ్య స్వశేషభూతేనమయేతిగద్యంపద్యం వాఽనుసన్ధా
య భగవదర్పణంకుయాత్ ।

ఇతిప్రయోగదర్పణే పోడశఃఖండ్ః.

మాతృశ్రాద్ధేతు “ ఆయాతపితరః ” ఇతి పితౄణానావాహయేత్ ,
 “ యన్వైమాతా ” ఇత్యాదిభిఃపిత్రాదిభ్యోజుహుయాన్తా శ్రాద్ధీన్ వృణు
 యాత్ “ ఏష తేమాతః ” ఇత్యాదిభిరన్నాభిమర్శనం పిత్రాదీనాం మాత్రా
 దీనాంచ పిండప్రదానం కుర్యాత్ । పితృవ్యశ్రాద్ధే పితృవ్యపితామహప్రపి
 తామహాధైవ్యుయాత్పితృపితౄణానావాహయేత్పితృపిత్రాదిభ్యోజుహు
 యాత్ । జ్యేష్ఠభ్రాతృశ్రాద్ధే జ్యేష్ఠభ్రాతృ పితృపితామహాధైవ్యుయా
 త్ , భార్యశ్రాద్ధే భార్యమాతృపితామహాధైవ్యుయాత్ , ఉభ
 యత్ర పిత్రాదిభ్యోజుహుయాత్ । భర్తృశ్రాద్ధే భర్తృ తత్పితృపితామ
 హాధైవ్యుయాత్ “ యన్వైభర్తృతా ” ఇతిజుహుయాత్ । మాతా
 మహాశ్రాద్ధే మాతామహమాతుఃపితామహమాతుఃప్రపితామహాధైవ్యు
 యాత్ “ యన్వైమాతుర్తాతా ” ఇతిజుహుయాత్ । యోయోజీవతితం
 తం విహాయ వరణాదికుర్యాత్ । యేభ్యోజుహూతి తేభ్యస్తత్పత్నీభ్య
 శ్చ పిండప్రదానం కుర్యాత్ । కన్యభ్రాతృ భగినీపుత్ర మాతులాచార్య
 దీనాం శ్రాద్ధం సజ్కల్పపథానైః । భ్రాతృణే భగిన్యధై ఇత్యేకైకోద్దిప్త
 మ్ , ఆవాహనఽహూమ వికిర పిండప్రదానవర్జం కుర్యాత్ । ఏకముద్దిశ్యక్రి
 యమాణమెకోద్దిప్తమ్ , త్రీనుద్దిశ్యక్రియమాణం పార్వణమ్ । తయోరేక
 స్త్విదినే సంయోగే పూర్వం పార్వణం కృత్వా పశ్చాదేకోద్దిప్తం కుర్యా
 త్ । మాతాపితృశ్రాద్ధసంయోగే పూర్వం పితృశ్రాద్ధం కృత్వా ప
 శ్చాత్తాతృశ్రాద్ధం కుర్యాత్ । దార్మికాబ్ధికయోర్యోగే పూర్వమాబ్ధి
 కం కృత్వా పశ్చాద్దార్మికం కుర్యాత్ । సోదకుమ్భ మాపికయోదర్శన
 జాగ్రన్యోర్దర్శనపరాగయోశ్చయోగే సోదకుమ్భదార్మికే హిత్యానూ
 సికసజాగ్రన్యూపరాగశ్రాద్ధానికుర్యాత్ । దార్మిక మాపికయోద్దార్మిక
 సోదకుమ్భయోదార్మికాబ్ధికయో రాబ్ధిక సజాగ్రన్యోరాబ్ధికోపరాగ
 యోర్యోగే శ్రాద్ధద్వయమపి కుర్యాత్ । అతోఽన్వేషం యోగే దేవతా
 భేదే నిమిత్తభేదేవా శ్రాద్ధద్వయం కుర్యాత్ । పాకారమ్భాత్పరంకర్తుః
 వరణాత్పరం భోక్తుశ్చాఘసమ్భవేఽపి శ్రాద్ధం కుర్యాత్ , అఘీశ్రాద్ధప
 దార్థం నస్పృశేత్ , అఘరహితేన పరివేషణం కారయేత్ , భోజనానన్త
 రం గృహాంతరాదాహృతే నోదకేనాచామేత్ । పాకారమ్భాత్పూర్వమపి

తస్మిన్ కది నేజననేమరణేవా అసన్నే నిరవకాశశాస్త్రైవ ప్రాప్తే మదీయ
మిదం వస్తుజాతం పితృర్థమితి నిర్దిశ్య అఘరహిణస్యహృదైదర్భం ప్రదాయ
తేనసజ్జల్పవిధానే నోపవీతినాశాస్త్రం కారయేత్స్వయం తత్ర ప్రాచీ
నావీతముపవీతంచకుర్యాత్ । అత్యంతాశక్తావప్యేవంకారయేత్ । ఏకాద్వి
ష్టేనపిణ్డీకరణేచ నిమిత్తస్య షాడవైకొద్విష్టనిమన్త్రితనిమిత్తానాం మధ్యేప
కస్యద్వయోర్బహూనాంవా భోజనవేళాయాంవమనేజాతే పాత్రముద్భ
వ్యశుద్ధింకృత్వా పూర్వంస్థాపితేఽగ్నౌ ప్రేతమావాహ్య అసనాదిభిరభ్య
ర్చ్య ప్రాణాయాంస్వాహేత్యాదిభిఃపఞ్చాన్నాహుతీర్చనాయసోమమితి
మన్తేరిణద్వాత్రింశదన్నాహుతీస్తావతీరాజ్యాహుతీశ్చహుత్వా బ్రాహ్మ
ణానాం తామూర్బలక్షణాదికం దత్తోద్వాద్వాస్య తస్మిన్ కది నేఉపోష్య పరే
ద్యురేకోద్విష్టం సాపిణ్డ్యం షాడశంనా పునఃకుర్యాత్ । సాపిణ్డ్యాదిపార్వ
ణశ్రాద్ధేపితృర్థం నిమన్త్రితస్య వమనేతస్మిన్ కది నే ఉపోష్య పరేద్యుఃపున
శ్శాస్త్రంకుర్యాత్ । భాస్త్రాద్యేకోద్విష్టశ్రాద్ధే ప్యేవమ్ । పితామహ
స్యవమనేపాత్రముద్భవ్య శుద్ధింకృత్వా పూర్వంస్థాపితేఽగ్నౌవ ముకగో
త్రమముకశర్త్తాణం పితామహ మావాహయామీత్యావాహ్యముకగోత్ర
స్యాముకశర్త్తాణంపితామహస్యేదమాసనమి త్యాసనాదిభిరభ్యర్చ్య ప్రాణా
యస్వాహేత్యాదిభిఃపఞ్చాన్నాహుతీర్హుత్వా అముకగోత్రాయాముకశ
ర్త్తణే పితామహాయస్వాహేతి ద్వాత్రింశదన్నాహుతీర్హుహుయాత్ । ప్ర
పితామహస్య వమనేతు తమావాహ్య తస్మైపూర్వవజ్జహుయాత్ । పితృ
వ్యాదిశాస్త్రైవేవమూహ్యమ్ । పిత్రాదీనాం త్రయాణామప్యేకపవని
మన్త్రితశ్చేత్తస్య వమనేపునశ్శాస్త్రంకుర్యాత్ । పిణ్డప్రదానాత్పూర్వ
మగ్నినాశే తస్మిన్ కది నే ఉపోష్య పరేద్యుఃపునశ్శాస్త్రంకుర్యాత్ । భుజ్జా
నానాం మధ్యేద్వయోర్భోజనపాత్రయోరనోఽదకాది సంసగ్గణాచ్ఛి
ష్టేతావుభాభాజనాద్విరమేతామ్ , కర్తాఉపోష్య పరేద్యుఃపునశ్శాస్త్రం
కుర్యాత్ । అన్యతరోచ్ఛిష్టాభావే తదుద్విష్టపాత్రం నిసృత్యగోమయేనో
పలిపాన్యపాత్రం నిధాయ తస్మిన్నన్నాదికం పరివిష్యతత్పరిషేచయిత్వా
భోజయేత్ । హస్తసోచ్ఛిష్టేతంప్రక్షాళయేత్ । అన్యోన్యగాత్రసంస్ప
ర్శేపాత్రస్థమన్నంభుక్త్వా అష్టశతంగాయత్రీజపంకుర్యాత్ । భుక్తిమధ్యే

దీపనాశే సూర్యం ధ్యాయంతః పాణిభ్యాం భాజనపాత్రం గృహ్ణాన్తఃపున
 ద్దీపేప్రజ్వలితే భోజనపాత్రస్థమేవాన్నంభుజ్జీర్ణం । విభక్తేష్వపి భ్రాతృ
 ఋ ప్రథమాభిక్తపర్యంతం జ్యేష్ఠపుత్రపవకుర్యాత్తదూర్ధ్వం సర్వేఽపి పృ
 థస్పృశకుర్యుః । అవిభక్తాఽపి భిన్నస్థాన గతాశ్చేష్ట త్యాభిక్తదార్పా
 దికం పృథక్పృథకుర్యుః । ఏవం నిత్యం నైమిత్తికంచ శ్రాద్ధం యథాశక్తి
 కుర్యాత్ । తేనప్రీతాఃపితరఃపశుపుత్రాది కాణాం గాణాప్రయచ్ఛన్తి, అ
 కరణే పశుపుత్రాది హీనోభవత్వితి శవన్తి, సర్వేఽపినిష్ఠన్తి, శరీగాన్తై బ
 హున్నరకాననుభూయ బహుజన్తసు చక్షాలోభవతి ।

పితృస్సాపిణ్డ్యో మాసికాబ్దికాదిషు తత్తద్విశ్వేదేవాగ్ధే ద్వావిశ్రాపి
 త్రాగ్ధే పశుచక్రీన్వా పితౄమహార్థపవం ప్రపితౄమహార్థపవం విష్ణ్వర్థమేకమే
 శ్వమష్టాదశద్వాదశవా బ్రాహ్మణాన్వృణుయాత్ । అథవా, “ శ్రాద్ధంనవిస్త
 రేతాప్రిజ్ఞః ” ఇతిపవనాద్విశ్వేదేవాగ్ధే ద్వాపితౄదర్శక పితౄం విష్ణ్వ
 ర్థమేకమేవం షడ్బ్రాహ్మణాన్వృణుయాత్ । ద్రవ్యస్యబ్రాహ్మణస్యవా
 లాభే విశ్వేదేవార్థమేకం పితృపితౄమహార్థమేకం విష్ణ్వర్థమే
 కమేవం శ్రీబ్రాహ్మణాన్వృణుయాత్ । విష్ణ్వర్థేవిశ్వేదేవాగ్ధేవా ద్రవ్య
 స్యబ్రాహ్మణస్యవాలాభే దేవతానన్నిధౌ పాత్రం పాత్రద్వయంవానిధా
 య తస్మిన్నన్నపశ్యజ్ఞానాదికం నిధాయ శ్రాద్ధాన్తై తదన్నమగ్నౌ ప్రక్షిపే
 ద్భ్రాహ్మణాచారిణేవాదద్యాత్ । నిమన్త్రణానన్తరం విశిష్టోబ్రాహ్మణఃకతశ్చై
 త్తాననుజ్ఞాప్య తైస్సహతంచ భోజయేత్ । ప్రవాసే అగ్న్యభావే ఆప
 త్సువా మాసికాబ్దికదర్శశ్రాద్ధవ్యతిరిక్తశ్రాద్ధంతీర్థశ్రాద్ధంచామనకుర్యాత్ ।

ఆనుకూపేణ శ్రాద్ధం కరిష్యేఇతి సజగల్ప్య వరణ పాదప్రత్యక్షన
 గర్జదానాది కృత్వా బ్రాహ్మణానాం పురతస్తజ్జుల శౌక దధి క్షీర ఘృతాది
 కం నిధాయ అనేనామశ్రాద్ధేన భగవాన్జనార్దనఃప్రియతామితి తిలోదక
 ముత్సృజ్య తామూబలం దక్షిణాంచదద్యాత్ । ఏవమేవ హిరణ్యశ్రాద్ధమ్,
 తజ్జులాదిస్థానే హిరణ్యంనిదధ్యాత్ । అథవా పిణ్డప్రదానకూపేణ శ్రాద్ధంక
 రిష్యఇతిసజగల్ప్య మార్జయంతాంసుమపితరశ్చ త్యాదిభిఃపిణ్డప్రదానంకుర్యా
 త్ । అథవా ఫలైర్హులైర్వాకుర్యాత్ । అథవా ఉదకుమ్భరూపేణ శ్రా
 ద్ధం కరిష్యేఇతి సజగల్ప్య వరణాదికృత్వా జలపూర్ణా కుమ్భా సదక్షి

ణాననూచానేభ్యోదద్యాత్ । అథవా శ్రాద్ధం మస్త్రీరూపేణ కరిష్యఇతి సజ్జల్ప్య దక్షిణాముఖస్సవ్యం జాన్వాచ్య శ్రాద్ధమన్త్రానధీయత । అథవా తిలతర్పణరూపేణ శ్రాద్ధం కరిష్యఇతి సజ్జల్ప్య పిత్రాదీంస్తర్పయేత్ । అథవా ఉపవాసరూపేణ శ్రాద్ధం కరిష్యఇతి సజ్జల్ప్యపవసేత్ .

దర్మాదావపరాష్ట్రాఽముకగోత్రాణామముకశర్మణాం పితృపితౄణామహాప్రపితౄణామహానాం సపత్నీకానామ్ , అకగోత్రాణామముకశర్మణాం నూతామహానూతుఃపితౄణామహానూతుఃప్రపితౄణామహానాం సపత్నీకానాముభయవంశపితౄణాం దర్మాదిశ్రాద్ధం తిలతర్పణరూపేణ కరిష్యఇతి సజ్జల్ప్య దేవధాదక్షిణాగ్రాదర్భాసంప్రీత్య పూర్వదర్భేషు “ ఆయాతపితరః ” ఇతి సపత్నీకాన్ పిత్రాదీనావాహ్య “ సకృదాచిన్నమ్ ” ఇతి దర్భానాసనార్థం దత్వా తిలైరభ్యర్చ్య “ ఉర్జంవహస్తీః ” ఇతి తిలోదకముత్సృజ్య , పశ్చిమదర్భేషు “ ఆయాతమాతుఃపితరః ” ఇతి సపత్నీకాన్ మాతామహానావాహ్య పూర్వవదాసనం దత్వాభ్యర్చ్య తిలోదకముత్సృజ్య , “ ఉదీరతామ్ - అజ్జరసః - ఆయన్తు ” ఇతి ప్రతిమస్త్రీమముకగోత్రానముకశర్మణఃపితౄణాం స్వధానమస్తర్పయామీతి త్రిస్త్రిస్తర్పయిత్వా “ ఉర్జంవహస్తీః - పితృభ్యస్సద్వధాబిభ్యః - యేచేహపితరః ” ఇతి త్రిభిః పితౄణామ్ , “ మధువాతా - మధునక్తమ్ - మధుమాన్ ” ఇతి త్రిభిః ప్రపితౄణామ్ శచ్చ పూర్వవత్తర్పయిత్వా , అముకగోత్రాఽముక నామ్ని త్వాత్మాస్వధాన మస్తర్పయామీత్యాదిభిః మాతృపితౄణామ్ ప్రపితౄణామ్ హీశ్చ మస్త్రీవర్జం త్రిస్తర్పయిత్వా , జ్ఞాతీన్ జ్ఞాతిపత్నీశ్చ తర్పయిత్వా , పశ్చిమదర్భేషు పూర్వోక్తమస్త్రీర్థా తామహాన్ మాతుఃపితౄణామ్ నూతుఃప్రపితౄణామ్ శచ్చ పూర్వవత్తర్పయిత్వా , మాతామహీమాతుః పితౄణామ్ మాతుఃప్రపితౄణామ్ హీశ్చ మాత్రాదివస్త్రీవర్జంతర్పయిత్వా , పితౄణామ్ మాతృణామ్ శ్చయేచానేయ మత్తఉదకముర్ద్ధన్తి తాన్ స్వధానమస్తర్పయామీతుభ్యయ దర్భేషు త్రిస్తర్పయిత్వా “ ఉర్జంవహస్తీః ” ఇత్యజ్ఞలినోదకం త్రిఃప్రదక్షిణేకృత్య తృవ్యతేతి త్రిస్తర్పయిత్వా యాం జలింబధా దక్షిణాభిముఖస్తృప్యధ్వమితి త్రిరుక్త్వా “ నమోవపితరః ” ఇత్యాది “ వసిష్టాభూయాసమ్ ” ఇత్యవై నోపస్థాయ “ యేషాం పితౄణాం

భాగ్ర తానబద్ధర్పచగోత్రిణః । తేత్పప్తిమఖిలాయాంతు మయాత్యక్తైఃకు
 వైష్టిలైః ॥ ” ఇతిదర్శాననయత్రత్యక్త్యా ఉపవీత్యావమ్య “ యేకేచాష్ట
 తురలెజాతాలపుత్రాగోత్రజామృతాః । తేగృహ్ణన్తుమయాదత్తంవస్త్ర
 నిష్పీడనోదకమ్ ॥ ” ఇతిస్నానవస్త్రం చతుగుణీకృత్య నివీతీరేనిష్పీ
 డ్య తద్వస్త్రంవామప్రకౌష్ఠే నిక్షిప్తోపవీతీ ద్విరాచామెత్ । పత్రైకస్య త
 ర్పణస్య సప్తాష్టవా తిలాగ్రాహ్యః । పిత్రాదీనామాబ్ధికం ప్రత్యాబ్ధికంవా
 యానుద్దిశ్యకృతం తానుద్దిశ్య పరేద్యుస్తర్పయేత్ । దర్శనాద్ధే తస్మిన్నే
 వదినే శ్రాద్ధాత్పూర్వమేవ తర్పయేత్, తీర్థశ్రాద్ధే హిరణ్యశ్రాద్ధే చ శ్రాద్ధా
 త్పూర్వమ్, మహాలయేపరేద్యుః .

బ్రహ్మమెథాదీనాం ప్రయోగో యథామతి సీతారామ ప్రైరితేన
 మయాకృతః, తస్మాదిదం ప్రయోగదర్పణం సమ్యగ్స్వీక్ష్య అత్రానుక్తదురు
 క్తాదీన్ ధర్మశాస్త్రప్రవీణాస్సన్తస్సంశోధయన్తు, అనేన ప్రయోగదర్పణేన
 భగవాన్ప్రియతాం సీతారామః .

ఇతిప్రయోగదర్శణే సప్తదశఃఖణ్డః.

శ్రీమన్నైపుర కాశ్యప కులకలశ పయోరాశి

గా కానిశాకరాయమాణ వీరరాఘసూరివిరచి

తం ప్రయోగదర్పణం సమూహమ్ .

